

פרק א'

ההתפתחויות במערכת הבנקאות

- בשנת 2012 שמרה המערכת הבנקאית הישראלית על חוסנה, וזאת על אף ההאטה בפעילות הריאלית המקומית והמשך ההאטה בקצב הצמיחה העולמי. עמידותה של המערכת הבנקאית מקבלת תמיכה מגידול בהון הליבה, והיא משתקפת גם בתוצאות מבחני הקיצון שהפיקוח על הבנקים ערך השנה.
- במהלך השנה גדל יחס הון הליבה של חמש הקבוצות הבנקאיות באופן משמעותי, מ-8.0% ל-8.7% גידול זה הוא חלק מתהליך היערכותם של התאגידים הבנקאיים ליישום המלצות באזל III. לאחרונה פרסם המפקח על הבנקים הנחיות מעודכנות בנושא הלימות ההון: ההנחיות ממאסר 2012 קובעות יעדים חדשים להון הליבה המינימלי; ההנחיות מיוני 2013 מתייחסות להטמעת ההמלצות של באזל III, והן עוסקות בעיקר ביחס ההון הכולל ובהרכבו.
- הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות הסתכם בשנת 2012 בכ-6 מיליארד ש"ח, ירידה של 15% לעומת שנת 2011; עם זאת, הרווח לפני מס צמח בשיעור של 6%. התשואה להון הסתכמה השנה ב-7.9%.
- סך המאזן של התאגידים הבנקאיים גדל במהלך השנה בשיעור של כ-3.7% והסתכם בכ-1.3 טריליון ש"ח. בצד המקורות המאזן הושפע מהגידול היוזם בהון העצמי - כתוצאה מהיערכות התאגידים הבנקאיים ליישום הנחיות הפיקוח החדשות בעניין יחסי הון מינימליים (באזל III) - וכן מהמשך ההתרחבות של פיקדונות הציבור. בצד הנכסים המאזן הושפע בעיקר מגידול בהשקעות באיגרות חוב של ממשלת ישראל. כתוצאה מכך גדל תיק ניירות הערך בכ-17%.
- במהלך 2012 התרחב תיק האשראי בשיעור של 2%, רובו עקב הגידול באשראי לדיור; האשראי העסקי לא צמח. רמת הסיכון של הלווים נותרה השנה ברמה בינונית-גבוהה על רקע ההאטה בפעילות הריאלית המקומית וההתפתחויות בכלכלה העולמית. ריכוזיות הלווים בתיק האשראי נותרה גבוהה, אם כי בשנים האחרונות ניכרת בה ירידה מסוימת בעקבות צמצום החשיפה ללווים הגדולים לצד הגדלת חלקו של האשראי הקמעונאי.
- אחד ממוקדי הסיכון המרכזיים בתיק האשראי הבנקאי הוא האשראי הממונף. חלק מהאשראי הממונף מקורו בחברות ההחזקה. במהלך 2012 נמשכה העלייה בסיכון של חברות ההחזקה, ורמתו הגבוהה בלטה בהשוואה לענפים האחרים.
- חשיפתם של הבנקים לענף הבינוי והנדל"ן הצטמצמה השנה בשיעור של 2% כתוצאה מכך שהירידה באשראי לענף הנדל"ן הייתה גדולה מהעלייה באשראי לענף הבינוי. נכון לדצמבר 2012 הבנקים לא הגיעו למיצוי מגבלת החבות הענפית וביכולתם לספק לענף אשראי נוסף. הסיכון של החברות בענף הבינוי והנדל"ן נותר גבוה ביחס לסיכון של החברות בענפי המשק האחרים.
- השנה נמשכה ההתרחבות החדה של האשראי לדיור, והוא גדל בשיעור של 10%. לנוכח הגידול המואץ בתיק האשראי לדיור והעלייה במחירי הדירות, המפקח על הבנקים נקט לאחרונה שני צעדים נוספים שנועדו להקטין את החשיפה לסיכון הגלום בתיק ההלוואות לדיור ולצמצום השלכות אפשריות של התממשות משבר בשוק הנדל"ן: (1) הגבלות על שיעורי המימון בהלוואות לדיור; (2) הנחיות בנושא הקצאת ההון והפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור.
- מערכת הבנקאות הישראלית רשמה השנה שיפור קל ברמת הנזילות הגבוהה יחסית המאפיינת אותה. מרבית הבנקים נהנו השנה מעודפי מקורות, והם הגדילו את יתרת הנכסים השקליים הנזילים. המקורות של הבנקים בישראל נשענים בעיקר על פיקדונות הציבור, ופחות על שווקים בין-בנקאיים ושווקים פיננסיים, ולכן סיכון הנזילות בהם נמוך בהשוואה בין-לאומית.

1. ההתפתחויות המקרו-כלכליות בעולם ובמשק הישראלי

א. המשק העולמי

בשנת 2012 הואט קצב הצמיחה העולמי בהשוואה לאשתקד. המדינות המפותחות צמחו בשיעור של 1.2% בלבד, והמדינות המתפתחות צמחו בשיעור של 5.1%, שיעור נמוך יחסית לשנת 2011. ההאטה בצמיחת הפעילות הגלובלית השפיעה על המשק הישראלי בעיקר דרך ההתמתנות בצמיחת הסחר העולמי, שצמח השנה ב-2.8% בלבד, פחות מאשר אשתקד.

אחד הגורמים המרכזיים להאטה שחלה השנה בקצב הצמיחה העולמי היה התבהרות ממדיו הגדולים של משבר החובות הממשלתיים בחלק ממדינות גוש האירו, שהוביל למיתון בכלכלתן ולהאטה בקרב יתר שותפותיהן בגוש. להבדיל ממרבית מדינות אירופה, קצב הצמיחה בארה"ב היה השנה מעט גבוה מאשר בשנת 2011, ונראה כי כלכלת ארה"ב ממשיכה במגמת התאוששות איטית. עם זאת, החשש מ"המצוק הפיסקלי", ואי הוודאות לגבי דרכי ההתמודדות איתו, העיבו על הביקושים המקומיים, ובפרט על הביקוש להשקעות. במטרה להקטין את רמות החוב הגבוהות, הממשלות בחלק מהמדינות המפותחות נקטו מדיניות פיסקלית מרסנת, וזו הקשתה על ההתאוששות הכלכלית. לכן מרבית המדינות המפותחות המשיכו גם השנה לנקוט מדיניות מוניטרית מרחיבה שהתאפיינה בסביבת ריבית נמוכה.

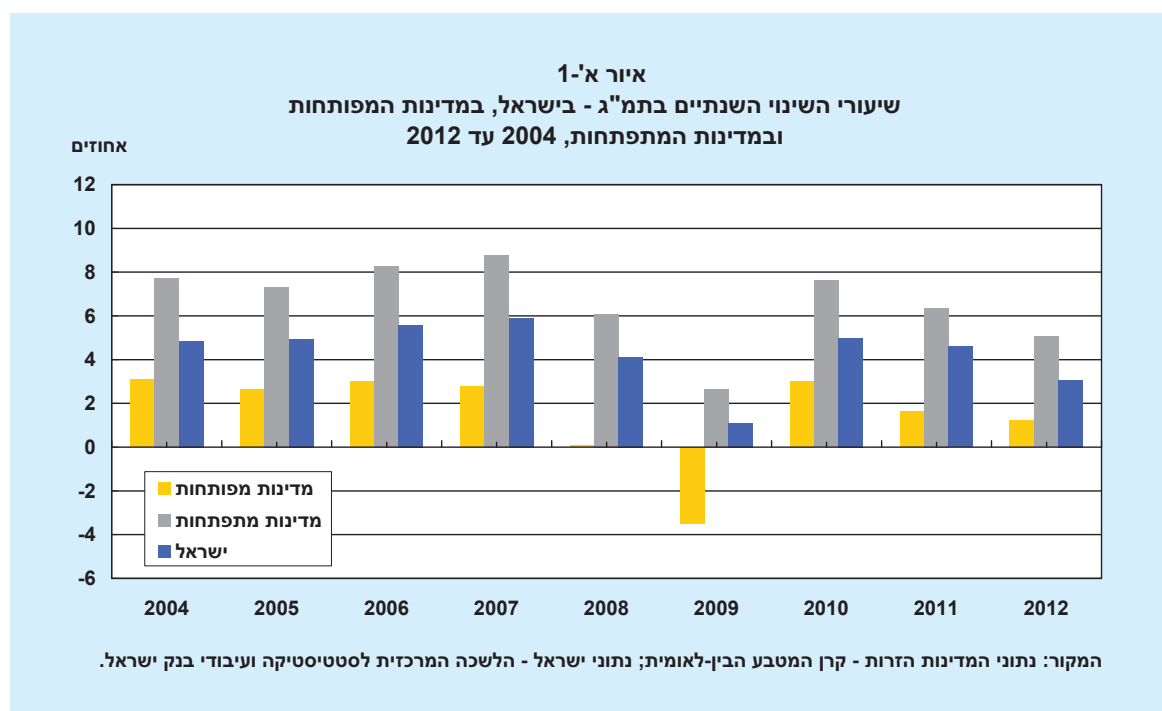
במחצית הראשונה של השנה, עם התגברות החששות להחרפת המשבר, מחירי המניות בשווקים הגלובליים ירדו. באוגוסט חלה בשווקים רגיעה מסוימת בעקבות שורת צעדים משמעותיים שנקטו הרשויות באירופה, ביניהם גיבוש תכנית לשיתוף פעולה הדוק יותר של הרגולציה הפיננסית במדינות האיחוד, כולל פיקוח מרכזי על הבנקים הגדולים בגוש האירו. תרומה נוספת ליציבות בשווקים הפיננסיים בעולם הגיעה מהבנק המרכזי האמריקאי, ה-Federal Reserve, היות שבספטמבר הוא הכריז על תכנית שלישית של הרחבה מוניטרית כמותית. הודות לתכניות ההרחבה הכמותית, מחירי המניות עלו במחצית השנייה של השנה. במהלך השנה מדד המניות MSCI למדינות המפותחות עלה ב-13.2%, ומדד זה למדינות המתפתחות עלה ב-15.1%.

ב. המשק הישראלי

בשנת 2012 צמיחת המשק האטה והסתכמה ב-3.1% (איור א'-1), וזאת בעיקר עקב ההאטה בצמיחה העולמית, אך גם כתוצאה מהעלייה בהוצאות המשק על יבוא חומרי אנרגיה והתמתנות הצמיחה של ענף הבנייה המקומי. בשלושת הרכיבים המרכזיים בתוצר - היצוא, הצריכה הפרטית וההשקעה - נרשמה האטה בצמיחה יחסית לשנת 2011. הצריכה הפרטית גדלה השנה בשיעור של 2.7% בלבד, תוך ירידה של 4.5% בצריכת מוצרים בני קיימא. ההשקעה בנכסים קבועים, הכוללת את ההשקעה במבנים למגורים, גדלה השנה ב-3.6% בלבד, לעומת גידול של 16% אשתקד.

בשנה החולפת התרחבה התעסוקה במשק בקצב מהיר של 3.4%; שיעור ההשתתפות בכוח העבודה גדל ושיעור האבטלה נותר יציב וברמה נמוכה (ממוצע שנתי של 6.9%).

בתגובה להאטה בקצב הצמיחה, ועל רקע האינפלציה שהסתכמה השנה ב-1.6%, פעלה המדיניות המוניטרית לתמיכה בפעילות הכלכלית. בנק ישראל המשיך את המגמה שהחל בה עוד במחצית השנייה של 2011, והוא הפחית את הריבית באיטיות - מרמה של 2.75% בתחילת השנה ל-2% בסופה - במטרה להגביר את הביקושים המקומיים בענפי המשק ולתמוך בפיחות השקל. בהשוואה לתחילת השנה, שער החליפין הנומינלי האפקטיבי בסוף השנה נשאר כמעט ללא שינוי, אך במהלך השנה הייתה בו תנועה משמעותית. בחודשי הקיץ חל פיחות של כ-4%, והחל מחודש ספטמבר הוא התקזז על ידי ייסוף בשיעור דומה. תוואי זה משקף בעיקר את התפתחות הסיכון הגיאו-פוליטי כפי שהמשקיעים הזרים תופסים אותו.



החשבון השוטף היה השנה מאוזן, לאחר תקופה ארוכה שבה היה בו עודף. הירידה בעודף, בהמשך להצטמצמותו אשתקד, נובעת מעלייה חדה בהוצאה על יבוא חומרי אנרגיה ומהאטה ביצוא, לצד השפעה מתונה שהייתה להאטה בעולם על השימושים המקומיים.

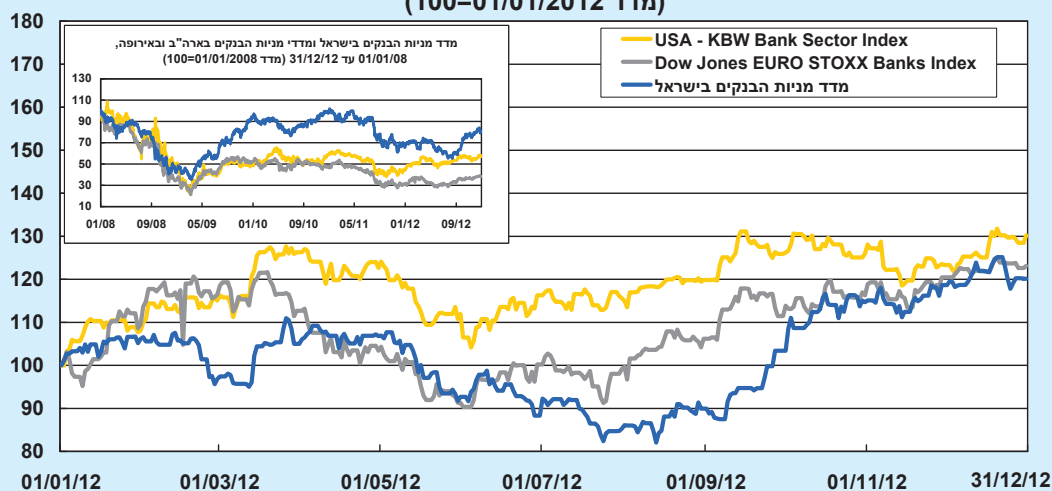
העלייה הריאלית במחירי הדירות הגיעה השנה ל-5%, לאחר עלייה מצטברת של כ-40% בין השנים 2008-2011. עליית מחירי הדירות התחדשה במחצית השנייה של 2012, וזאת לאחר ירידת מחירים במחצית השנייה של 2011 ועלייה קלה בלבד בתחילת 2012. מספר העסקאות גדל משמעותית, אם כי בהתחלות הבנייה חלה האטה מסוימת. התפתחויות אלה הושפעו בין היתר מכך שקיים מחסור בדירות ביחס לצרכי האוכלוסייה; מכך שקיימות הגבלות בהנפקת היתרי הבנייה, והן פגעו בהיצע הדירות; וכן מכך שהריביות והתשואות האלטרנטיביות במשק ירדו ותמכו בביקוש לדירור הן לצרכי מגורים והן כנכס להשקעה.

ההתפתחויות שחלו ב-2012 בשוק ההון והכספים בישראל שיקפו את ההתפתחויות בסביבה העולמית ואת הסיכונים הגיאוגרפיים של ישראל. מחירי המניות עלו ב-2012, אך בשיעור נמוך בהשוואה לעליות שנרשמו בעולם. מדד המניות ת"א 100 עלה ב-7%, ומדד מניות הבנקים עלה ב-20% תוך תנודתיות במהלך השנה. בשלושת הרבעים הראשונים המדד התאפיין במגמת ירידה, וברביע האחרון של השנה החלה בו מגמת עלייה, בדומה למדדים המקבילים לו בארה"ב ובאירופה (איור א'-2).

התשואות לפדיון, הנומינליות והריאליות, של איגרות החוב הממשלתיות הארוכות הוסיפו לרדת גם השנה והגיעו לרמות שפל היסטוריות, אך גבוהות מהרמות במדינות המפותחות הנתפסות כבטוחות ויציבות. שוק האג"ח הקונצרני שיקף גם השנה את רמת הסיכון לפשיטת רגל בקרב החברות, שנשארה יציבה ברמתה הגבוהה מאז אמצע 2011. בשעה שמרווחי התשואה של החברות העסקיות נותרו ברמה גבוהה ויציבה, מרווחי התשואה של חברות ההחזקה המשיכו לגדול במהלך השנה במידה רבה, וזאת על רקע שיעורי המינוף הגבוהים שחברות אלו חשופות אליהם. מרווחי התשואות הגבוהים קיבלו ביטוי, בין השאר, בהסדרי חוב רבים. הסדרים אלו המשיכו להתגבש גם בשנת 2012, אך בשעה שבשנתיים הקודמות הם כללו בעיקר חברות נדל"ן, השנה הם כללו מגוון רחב יותר של חברות בענפים שונים.

איור א'-2

מדד מניות הבנקים בישראל ומדדי מניות הבנקים בארה"ב ובאירופה, 01/01/12 עד 31/12/12¹
(מדד=01/01/2012)



(1) בימים שבהם לא התקיים מסחר נגרר הנתון הקודם.

המקור: הבורסה לניירות ערך בת"א, האתר finance.yahoo.com והאתר stox.com.

היקף הנפקות האג"ח של המגזר העסקי הלא פיננסי¹ הגיע ב-2012 לכ-28 מיליארדי ש"ח, מעט גבוה מהממוצע בשנתיים האחרונות; אולם בניכוי הנפקות האג"ח של חברת החשמל - שהיו ברובן בערבות המדינה - היקף ההנפקות הגיע לכ-20 מיליארדי ש"ח בלבד. גיוס ההון נטו בשוק האג"ח (הנפקות בניכוי פירעונות) הסתכם בכ-3 מיליארד ש"ח בלבד, לעומת כ-8 מיליארדים ב-2011. סך הנפקות האג"ח של הבנקים ב-2012 הסתכם ב-9.6 מיליארדי ש"ח. כמו ב-2011, גם ב-2012 הייתה העדפה ברורה להנפקות של חברות מהשורה הראשונה, וחלקן של ההנפקות בדירוג AA- ומעלה בסך ההנפקות הוסיף ועלה ל-65%, מ-62% ב-2011 ומ-44% ב-2010. במקביל לכך חלקן של ההנפקות ללא דירוג ירד מ-7% ב-2011 ל-4% בלבד מהיקף ההנפקות.

2. מבנה מערכת הבנקאות בישראל

א. תיאור המערכת

המערכת הבנקאית בישראל מורכבת מחמש קבוצות בנקאיות גדולות ("לאומי", "הפועלים", "דיסקונט", "מזרחי-טפחות" ו"הבינלאומי הראשון"), המחזיקות בכ-94% מהיקף הנכסים של הבנקאות המסחרית, ומשלושה בנקים קטנים עצמאיים ("אגוד", "ירושלים" ו"דקסיה"). (ראו לוח א'-2 ואיור א'-3.) כן פועלים בישראל ארבעה סניפים של בנקים זרים²; סניפים אלה מהווים חלק מהמערכת, אך הואיל והיקף פעילותם נמוך, הם אינם תורמים באופן משמעותי לתחרות עם הבנקים הישראליים. נוסף על הסניפים של הבנקים הזרים פועלות בישראל גם

¹ ללא בנקים וחברות ביטוח.

² ארבעת הסניפים משתייכים לארבעה בנקים זרים: Citibank, HSBC, Barclays Capital ו-State Bank of India. פעילותם בתחום מתן האשראי מצומצמת הן באופן מוחלט והן ביחס לסך נכסיהם. בתחום הפיקדונות פעילותם ערה יותר, והיא מהווה כ-2% מסך הפעילות במערכת. בנק BNP Paribas סגר את הסניף הישראלי בנובמבר 2011, לאחר חמש שנות פעילות, אך הוא ממשיך להפעיל נציגות בישראל.

2-א' כלל

מבנה מערכת הבנקאות, דצמבר 2012¹

[illegible]

1) נתוני המשקבוצות הבקאיות הגדולות מוצגים על בסיס מאוחד, ומספרי הסניפים והמשרות כוללים את כל הבנקים המשתתפים לקבוצה.

2) על סמך הדייווחים לבורסה לגיירות ערך ודוחות כספיים לגיבור, נכון לסוף שנת 2012.

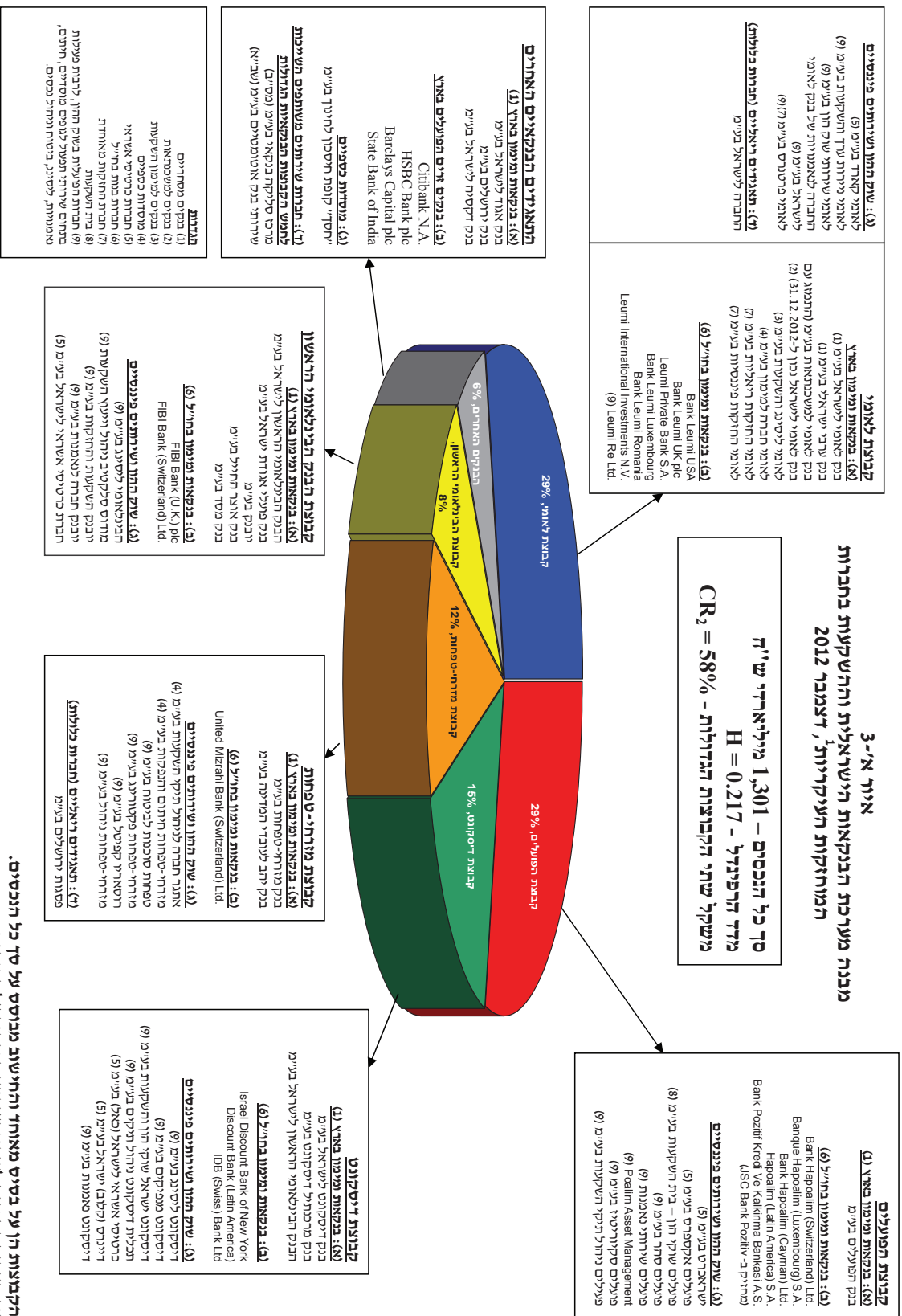
3) "כל עניין" מוגדר כמי שמחזיק בתמישה אחרים או יותר מתוך המניות המונפק של התאגיד או מכוח ההצבעה בו. ניסוף על כך הדיחה על ההקפות בעלי עניין כולל ההקפות של מבג"ל דירקטורים.

4) כהגדרתו בתקנה 33 (ט) לתקנות גירות ערד (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל 1970.

5) מספר המשורות בממוצע חודשי.

6) בנק לאומי הוא הקבוצה הבנקאית היחידה במערכת שבה עדיין קיימת החזקה ממשיכות (כשישה אחוזים מהון הבנק).

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים, דיווחים לבורסה לגיריות ערך ועיבודי הפיקוח על הבנקים.



נציגויות של מוסדות פיננסיים זרים, אך אלה אינן נחשבות לחלק מהמערכת הבנקאית, משום שהן אינן עוסקות במתן אשראי במקביל לקבלת פיקדונות.

התאגידים הבנקאיים מספקים את כל השירותים הבנקאיים, לרבות בנקאות מסחרית, משכנתאות וכרטיסי אשראי, ונוסף על כך הם עוסקים בפעילות בשוק ההון (פעילות של לקוחות בניירות ערך, קנייה ומכירה של ניירות ערך בארץ ובח"ל ומתן ייעוץ פנסיוני וייעוץ השקעות), אך הם אינם עוסקים בפעילות ביטוח.

במרוצת העשור האחרון הבנקים הגדולים מיזגו או רכשו את כל הבנקים למשכנתאות, כחלק מתהליך של התייעלות ומיצוי יתרונות לגודל, ופעילותם של האחרונים השתלבה בפעילות הבנק הממוזג או הרוכש. בשנת 2012 בנק דיסקונט למשכנתאות מוזג לתוך בנק דיסקונט ובנק לאומי למשכנתאות מוזג לתוך בנק לאומי. עם השלמת מיזוגים אלה הסתיים התהליך של מיזוג כל הבנקים למשכנתאות שפעלו בישראל.

מערכת הבנקאות הישראלית המקומית מרוכזת אפוא במספר קטן של בנקים גדולים, ואלה פרושים על פני הארץ באמצעות כ-1,306 סניפים. סניפים אלה מספקים את רוב השירותים הבנקאיים הן למגזר העסקי והן למשקי הבית. נוסף על הסניפים פרושים בארץ כ-5,800 מכשירי בנק אוטומטיים למשיכת מזומנים וכ-2,240 מכשירים למסירת מידע ולביצוע עצמי של פעולות פיננסיות ושל מתן הוראות בנקאיות נוספות. לעבודת הסניפים והמכשירים מסייעים בין היתר שירותי אינטרנט מתקדמים ומאובטחים, שירותים הניתנים באמצעות מכשירים סלולריים, וכן מוקדי טלפונים מאוישים המאפשרים לבצע פעולות בנקאיות ברוב שעות היממה וגם כשסניפי הבנקים סגורים.

הבנקים הישראליים הגדולים פועלים גם בחו"ל, באמצעות סניפים וחברות בנות (שלוחות)³. אולם פעילות זו, למרות פרישתה וההשקעה הניכרת בה, לא הצליחה ליצור לבנקים מוקדי רווח משמעותיים ויציבים. הניסיונות של בנקים ישראלים לחדור לשוק בחו"ל לא צלחו במידה רבה, ושיעור נכסיהן של שלוחות חו"ל בכלל הנכסים של מערכת הבנקאות הולך ויורד.

ב. ריכוזיות המערכת והתחרות בה

הריכוזיות במערכת הבנקאות נמנית עם הגורמים המשפיעים על מידת התחרות בה⁴, וניתן למדוד אותה באמצעות שני מדדים. האחד, מדד הרפינדל-הירשמן (מדד H)⁵, מחושב כאן על סך נכסי הבנקים. השני, CR_2 (concentration ratio)⁶, מודד את נתח השוק של שני הבנקים הגדולים (לאומי והפועלים) בסך הנכסים. נכון לסוף 2012 נרשמו עליות קלות בשני המדדים: לרמה של 0.20 ושל 0.58, בהתאמה (איור א'-4). עלייה זו הופיעה בהמשך לעליית המדדים במחצית השנייה של 2011, וזאת לאחר ש-2004 חלה בהם ירידה הדרגתית. השוואה בין-לאומית לפי מדד הרפינדל על בסיס בנק מראה, כי הריכוזיות במערכת הבנקאות הישראלית גבוהה במידה ניכרת מהממוצע במדינות האיחוד האירופי (איור א'-5).

במאוס 2013 פורסם הדוח הסופי של הצוות לבחינת הגברת התחרותיות בענף הבנקאות. ממצאי הדוח העלו כי מגזרי הפעילות הקמעונאיים של הבנקים - משקי הבית והעסקים הקטנים - מתאפיינים בכך שמקור האשראי העיקרי שלהם הוא המערכת הבנקאית. בשל כך, ולאור הריכוזיות הגבוהה יחסית בתוך המערכת הבנקאית, קיים חשש שמידת התחרות במגזרים אלה נמוכה. לאור זאת הצוות מיקד את עבודתו והמלצותיו בקידום התחרות בתחום שירותי החיסכון, האשראי ומערך התשלומים למגזרים אלה, הן בתוך המערכת הבנקאית והן מחוצה לה. (הרחבה מופיעה בתיבה ב'-3).

³ שלוחות אלה נמצאות בעיקר בארה"ב, שווייץ ואנגליה.

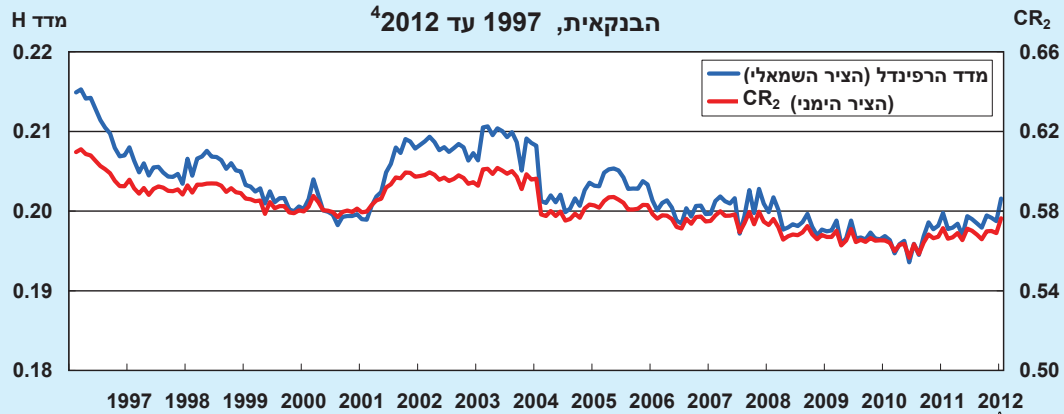
⁴ לפי גישת המבנה (Structure Conduct Performance - SCP), הגורסת שקיים קשר בין מבנה המערכת הבנקאית, התנהגות הבנק וביצועיו. לפי גישה זו, ככל שהמערכת הבנקאית ריכוזית יותר, כך עולה יכולתם של התאגידים הבנקאיים להפעיל כוח שוק ולהציג ביצועים טובים יותר. גישות אחרות, לעומת זאת, גורסות שאין קשר הכרחי בין מידת הריכוזיות במערכת למידת התחרות בה.

⁵ $\sum_{i=1}^n \left(\frac{x_i}{x}\right)^2 = H$, כאשר x_i = תפוקת בנק i (סך הנכסים) ו- x = תפוקת ענף הבנקאות הכוללת.

⁶ CR_2 = נתח השוק של שני הבנקים הגדולים בסך המערכת.

איור א'-4

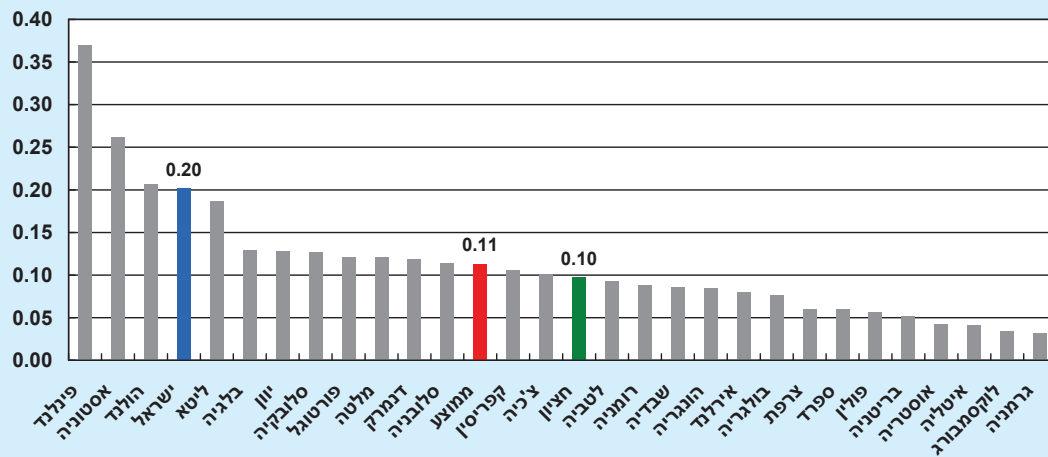
מדד הרפינדל^{3,1} (H) ומדד נתח השוק של שני הבנקים הגדולים^{3,2} (CR₂) בסך המערכת



- (1) $H = \sum_{i=1}^n \left(\frac{y_i}{Y} \right)^2$ = מדד הרפינדל-הירשמן לריכוזיות הענף, כאשר y_i = תפוקת בנק i (סך הנכסים) ו- Y = תפוקת הענף.
 (2) CR_2 = נתח השוק של שני הבנקים הגדולים במערכת.
 (3) מחושב על סך הנכסים של הבנקים המסחריים.
 (4) בשנת 2012 המדדים הושפעו, בין היתר, מהשלמת המיזוג של בנק דיסקונט למשכנתאות ושל בנק לאומי למשכנתאות לתוך בנקי האם. המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור א'-5

השוואה בין-לאומית: מדד הרפינדל-הירשמן¹ (H) במדינות האיחוד האירופי, 2011²



- (1) מחושב על סך הנכסים.
 (2) הנתון לגבי ישראל נכון לדצמבר 2012, מחושב על סך הנכסים של הבנקים המסחריים ואינו כולל את פעילות הבנקים הזרים בישראל; נתוני המדינות הזרות נכונים לדצמבר 2011 וכוללים את פעילות הבנקים הזרים בכל מדינה.
 המקור: נתוני המדינות הזרות - ECB; נתוני ישראל - דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

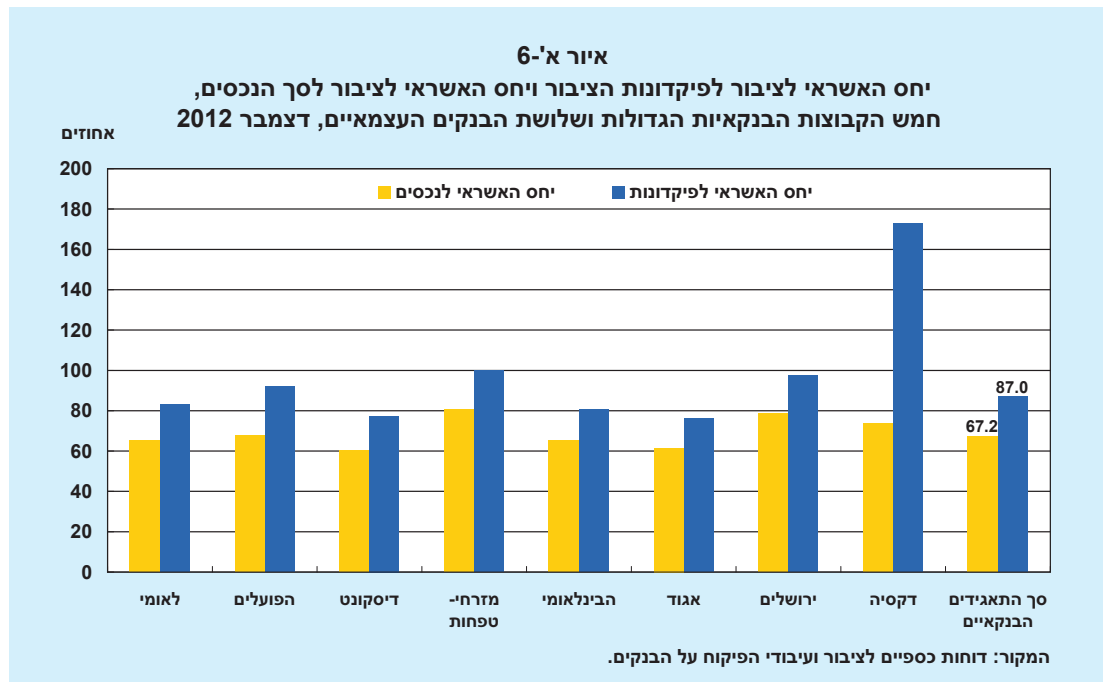
3. עיקרי ההתפתחויות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית

הפעילות המאזנית - סך המאזן המצרפי של התאגידים הבנקאיים בישראל גדל במהלך התקופה הנסקרת בשיעור של כ-3.7% והסתכם בכ-1.3 טריליון ש"ח (לוח א'-3). שיעור הגידול במאזן השנה דומה לשיעורו הממוצע בעשור האחרון (4%), אולם הוא נמוך משמעותית מזה שאפיין את שנת 2011 (10.1%). הגידול בנכסים השנה נבע בעיקר מגידול חד בתיק ניירות הערך (16.5%), אך הוא נבע גם מגידול קל ביתרת האשראי לציבור (2%), ברובו תוצאה של גידול באשראי לדיור.

הרכב המאזן שמר השנה על תצורתו המוכרת, וזו משקפת מבנה מאזן של מערכת בנקאות שמרנית, הנשענת ברובה על פעילות קלסית של מתן אשראי וקבלת פיקדונות. ביטוי לכך ניתן למצוא בשיעורו הגבוה של האשראי לציבור בסך הנכסים, שעמד השנה על כ-67% (איור א'-6); וכן בשיעורו הנמוך והיציב של האשראי לציבור בסך פיקדונות הציבור, שעמד השנה על כ-87% (זאת כתוצאה מהבסיס הרחב של פיקדונות הציבור הקיים בתאגידים הבנקאיים הישראליים והמשמש מקור עיקרי למימון פעילותם).

התפתחות המאזן הושפעה השנה ממכלול גורמים שפעלו ליצירת עודפי מקורות במערכת הבנקאות. בדומה לאשתקד, גם השנה עודפי המקורות נוצרו מהפער החיובי שבין היקף הגיוס של פיקדונות הציבור וצבירת ההון לבין שיעורי הגידול בהיצע האשראי לציבור. אולם בניגוד לאשתקד, היקף הגיוס של פיקדונות הציבור התמתן וירד לרמה ממוצעת, ושיעור הגידול באשראי לציבור היה נמוך. התפתחות המאזן בשנתיים האחרונות יכולה להצביע על כך שבתקופה זו חלה ירידה בתיאבון הסיכון של חלק מהתאגידים הבנקאיים ועל כך שהם מעדיפים להשקיע את מקורותיהם בנכסים בעלי סיכון נמוך; כך, אשתקד הופנו עודפי המקורות להגדלת יתרת המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל, והשנה הם הופנו ברובם להגדלת ההחזקות של איגרות חוב של ממשלת ישראל בתיק ניירות הערך.

ברקע התפתחויות אלו עומדים כאמור גורמים שונים. בצד המקורות נציין שניים. הגורם הראשון הוא הגידול בפיקדונות הציבור (כ-4%). אף שגידול זה היה מתון בהשוואה לאשתקד (כ-10%), הוא היווה המשך ישיר למגמת



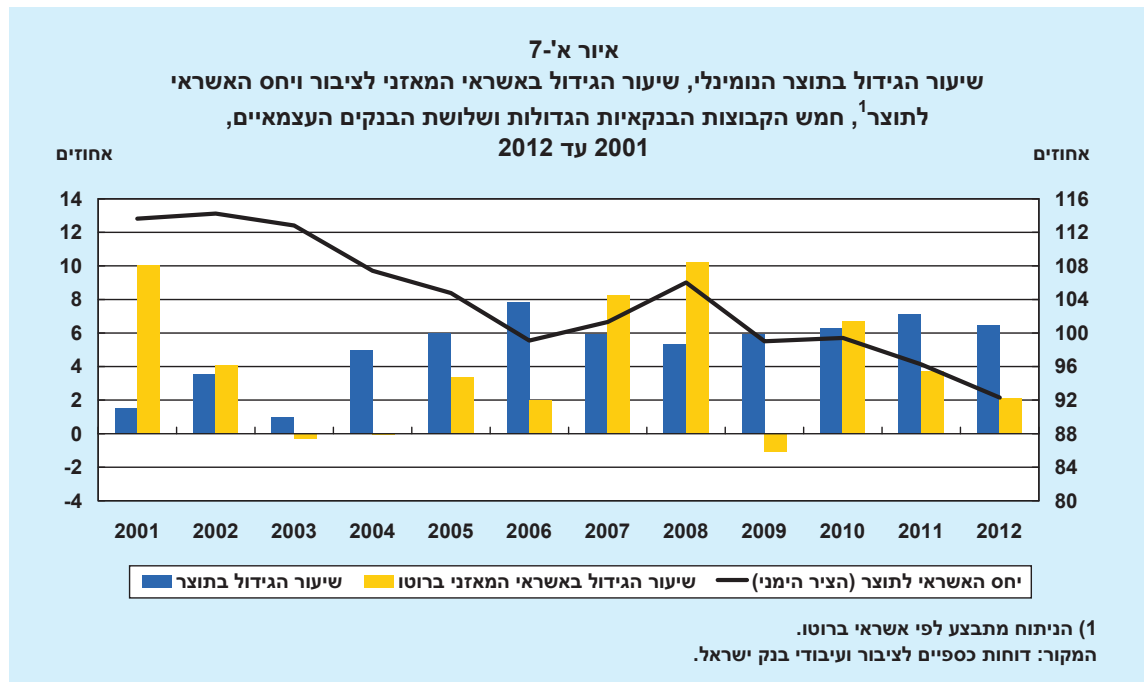
הגידול המאפיין את הפיקדונות בעשור האחרון. הגידול בשנתיים האחרונות נבע מכך שהפיקדונות הבנקאיים נתפשים כבעלי סיכון נמוך, והפרטים העדיפו אותם על אף שיעורי התשואה הנמוכים. העדפה זו מצדה נוצרה ככל הנראה על רקע ההתפתחויות הגיאו-פוליטיות ועל רקע ההתפתחויות בשוקי ההון ואי הוודאות ששררה בהם בשנים האחרונות; אלה התבטאו בתנודתיות ובירידות שערים בשוק המניות אשתקד, ובמגמה מעורבת בשוקי המניות ואיגרות החוב השנה.

הגורם השני בצד המקורות הוא הגידול היוזם בהון העצמי של התאגידים הבנקאיים (כ-10.5%), שיעקרו נוצר על בסיס של צבירת רווחים ללא חלוקת דיבידנדים. זהו פועל יוצא של היערכות התאגידים הבנקאיים ליישומן של הנחיות הפיקוח החדשות בעניין יחסי הון מינימליים, הנחיות שניתנו במסגרת אימוץ המלצות באזל III והטמעתן במערכת הבנקאות הישראלית.

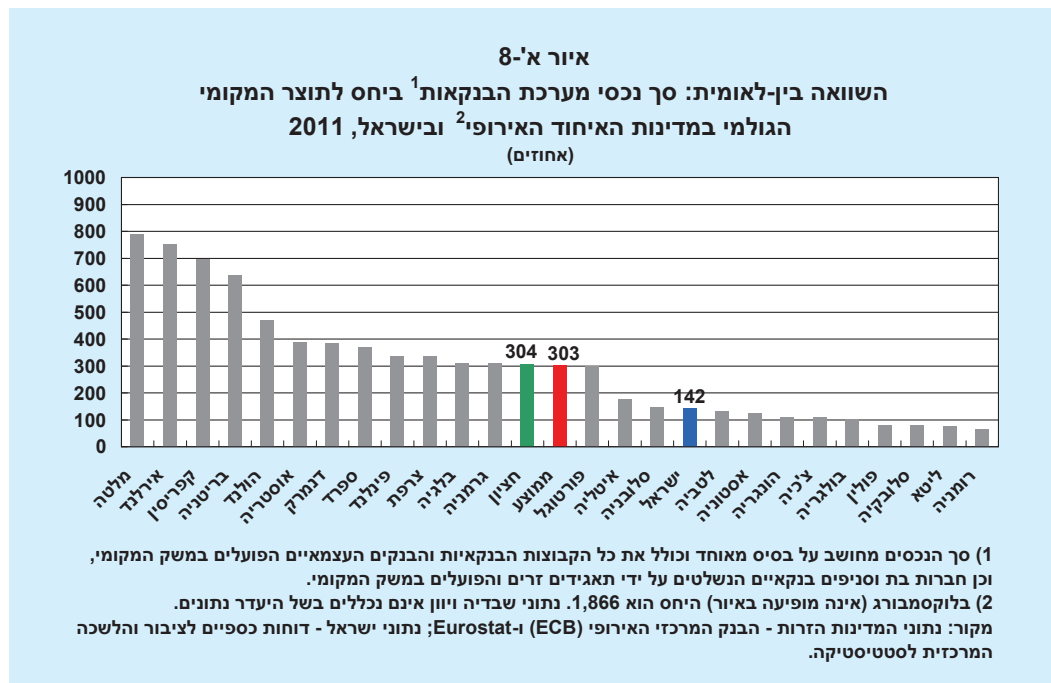
בין הגורמים להתפתחויות בצד הנכסים נציין את שיעורו הנמוך של הגידול בהיקף האשראי לציבור (כ-2%); איור א'7). זה הושפע מהירידה שחלה בחלק מענפי המשק בביקוש לאשראי הבנקאי העסקי, עקב ההאטה בקצב הגידול של התוצר העסקי, וכן מהקיפאון בהיקף האשראי העסקי על רקע רמת הסיכון של הלווים העסקיים במשק ואולי אף כתוצאה ממהלך מכון שנועד להקטין את החשיפה לסיכון.

בחירת האשראי לפי מגזרי הצמדה מצביעה על גידול ביתרת האשראי באפיקים השקליים ועל התכווצותה במגזר מטבע החוץ. סביבות הריבית והאינפלציה הנמוכות, והירידה באי הוודאות האינפלציונית, תרמו להמשך מגמת הגידול בביקוש לאשראי השקלי הלא-צמוד (כ-5.2%), ושיעורו בסך האשראי לציבור הסתכם השנה בכ-58% (לוח א'3). האשראי הצמוד למדד גדל השנה בכ-4.4%, על אף הירידה בביקוש לאשראי הבנקאי העסקי, והוא נבע בחלקו מהגידול בהיקף האשראי הצמוד שניתן כאשראי לדיוור. באשר לאשראי במטבע חוץ - זה ירד השנה בשיעור של כ-9.3% ונבע ברובו מהירידה בביקוש לאשראי דולרי על רקע הירידה בביקושים המקומיים וההאטה העוקבת ביבוא ובחלקו משערוך האשראי הצמוד והנקוב במט"ח נוכח הייסוף הנומינלי בשער השקל מול הדולר.

כאשר עורכים השוואה בין-לאומית, ובוחנים את היקפי הפעילות של מערכות בנקאות יחסית לפעילות הכלכלית בישראל ובמדינות האיחוד האירופי, מוצאים כי קיים פער בין הרמה הגבוהה של יחס הנכסים לתוצר



במדינות אירופה (365%) לבין הרמה הנמוכה בישראל (142%), וכן כי הרמה בישראל דומה יותר לזו המאפיינת מערכות בנקאות במדינות אירופה המתפתחות מאשר במדינות אירופה המפותחות (איור א'-8). רמות גבוהות של היחס בין הנכסים לתוצר ובין האשראי לתוצר יכולות להצביע על עומקו של התיווך הפיננסי, אך רמות גבוהות מדי עלולות לחשוף את המשק המקומי לסיכון. סיכון זה נוגע ליכולתן של הרשויות להעניק, במקרה הצורך, סיוע לתאגידים הבנקאיים הגדולים ולמערכת הבנקאות כולה (Too Big to Save).



לוח א'-4

עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים שבהן הסכום הנקוב מייצג סיכון אשראי, סך מערכת הבנקאות הישראלית¹, 2012 לעומת 2011

ההתפלגות		שיעור השינוי לעומת 2011 (באחוזים)	היתרות לסוף השנה		
2012	2011		2012	2011	
(באחוזים)			(מיליוני ש"ח)		
1.2	1.6	-24.1	5,494	7,243	אשראי תעודות
4.2	4.9	-11.7	19,289	21,846	ערבויות להבטחת אשראי
10.0	9.0	14.4	45,827	40,057	ערבויות לרוכשי דירות
16.0	15.5	5.9	72,892	68,839	ערבויות והתחייבויות אחרות
20.7	20.8	2.4	94,423	92,226	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
20.0	19.2	7.2	91,236	85,103	מסגרות חו"ד ומסגרות אשראי אחרות לציבור שלא נוצלו
18.6	19.8	-3.0	84,968	87,626	התחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
9.3	9.1	5.5	42,423	40,223	התחייבויות להוצאת ערבויות
100	100	3.0	456,551	443,163	סך הכול

1) חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות וכן בנק אגוד, בנק ירושלים ודקסיה.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הפעילות החוץ-מאזנית - סך הערבויות וההתחייבויות למתן אשראי גדל השנה בשיעור קל של כ-3% ויתרתן הסתכמה בכ-457 מיליארדי ש"ח. פעילות זו קשורה ישירות לפעילות של מתן אשראי או התחייבות למתן אשראי, והיא מחדדת את ההתפתחויות המאזניות השנה. בייחוד היא מחדדת את מרכזיותה של פעילות האשראי לדיור, שהתבטאה בגידול של 14% בערבויות לרוכשי דירות, ואת ההאטה בפעילות העסקית, שהתבטאה בירידה באשראי תעודות (24%) ובערבויות להבטחת אשראי (12%; לוח א'-4).
היקף הפעילות של התאגידים הבנקאיים במכשירים נגזרים בסכומים נקובים גדל השנה בשיעור קל של כאחוז וחצי והסתכם ב-1.7 טריליוני ש"ח (לוח א'-5). עיקר העלייה בפעילות זו נבע מהפעילות בחוזי ריבית, שהתקוזה על ידי ירידה בהיקף הפעילות בחוזי מטבע.

לוח א'-5
התפלגות היתרות במכשירים הנגזרים,
סך מערכת הבנקאות הישראלית¹, 2012 לעומת 2011

לפי סוג העסקה			לפי סוג המכשיר		
שיעור השינוי לעומת שנת 2011			שיעור השינוי לעומת שנת 2011		
2012	2011		2012	2011	
17.2	21,069	נגזרים מגזרים ⁴	19.3	832,458	חוזי ריבית
1.5	1,482,539	נגזרי ALM ^{5,4}	-17.5	669,736	חוזי מטבע
0.6	208,344	נגזרים אחרים ⁶	18.7	209,757	חוזים אחרים ³
1.5	1,711,951	סך הכול	1.5	1,711,951	סך הכול

- (1) חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות וכן בנק אגוד, בנק ירושלים ודקסיה.
 - (2) סכומים נקובים (notional amounts), במחירים שוטפים.
 - (3) חוזים בגין מניות, חוזי סחורות ואחרים.
 - (4) למעט נגזרי אשראי.
 - (5) נגזרים המהווים חלק ממערך הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.
 - (6) כולל נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע.
- המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.**

4. תיק האשראי וסיכון האשראי

א. התפתחויות מרכזיות בתיק האשראי הבנקאי לציבור

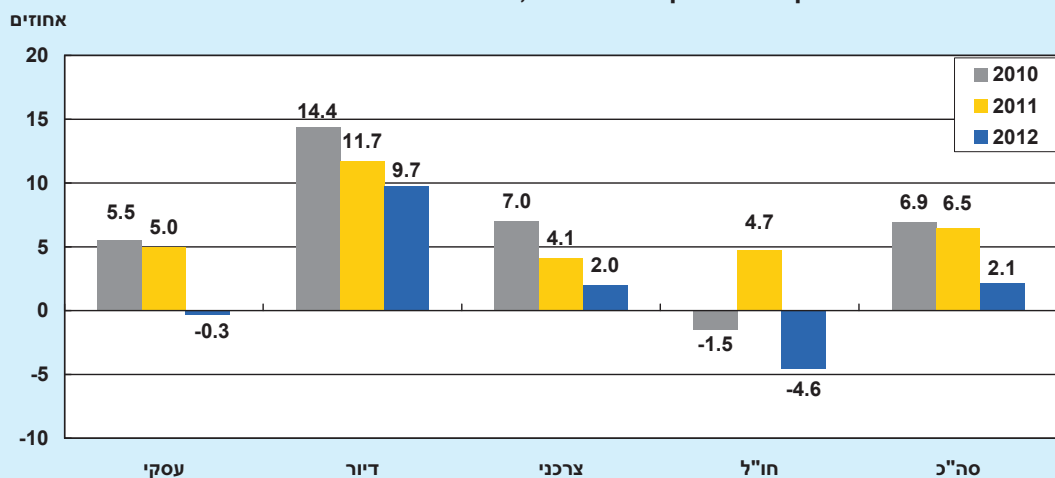
בשנת 2012 גדלה יתרת סיכון האשראי⁷ של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בשיעור של 2% בלבד והסתכמה ב-1,241 מיליארדי ש"ח. יתרת האשראי המאזני⁸ גדלה בשיעור דומה והסתכמה בכ-819 מיליארדי ש"ח. ההתפתחות שחלה השנה בתיק האשראי מקורה בהמשך התרחבות ההלוואות לדיור, בקיפאון באשראי העסקי ובהמשך צמצום חשיפתם של הבנקים לחו"ל (איור א'-9; לוח א'-6). בשנים האחרונות היינו עדים לשיעורי צמיחה דו ספרתיים באשראי לדיור; מגמה זו נמשכה גם השנה והאשראי לדיור גדל ב-10%. האשראי העסקי לעומתו לא צמח, על אף הגידול בתוצר העסקי, וכתוצאה מכך יחס האשראי הבנקאי העסקי לתוצר

⁷ יתרת סיכון האשראי כוללת את יתרת האשראי המאזני לציבור, את ההשקעה באג"ח של הציבור, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים ואת סיכון האשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים, כפי שהוא חושב לצורך מגבלות החבות של לווה.

⁸ יתרת האשראי המאזני (חובות) כוללת את האשראי לציבור, למעט אג"ח ולמעט ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

איור א'-9

שיעור השינוי השנתי ביתרת האשראי המאזני בענפי משק מרכזיים,
חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2010 עד דצמבר 2012



המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח א'-6

יתרת האשראי לציבור לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012

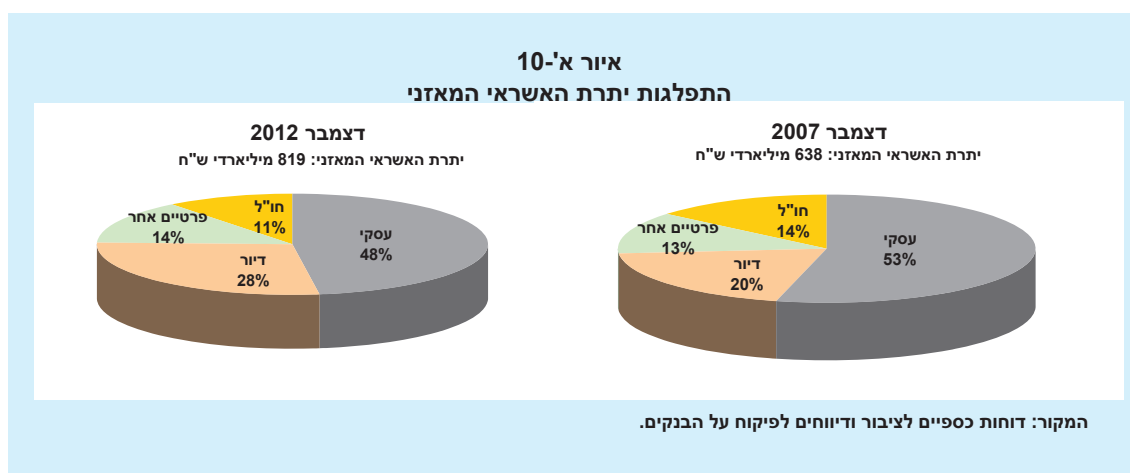
יתרת סכונ האשראי הכולל ¹					יתרת האשראי המאזני (חובות) ²				
היתרה		התפלגות האשראי לציבור		השינויים באשראי	היתרה		התפלגות האשראי לציבור		השינויים באשראי
2012	2011	2012	2011	(מיליוני ש"ח)	2012	2011	2012	2011	(מיליוני ש"ח)
(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)
פעילות לווים בישראל									
1,088,004	1,062,046	87.0	87.6	2.4	732,593	711,515	88.7	89.5	3.0
631,853	632,938	51.9	50.9	-0.2	393,100	391,901	49.0	47.9	-0.3
7,400	7,626	0.6	0.6	0.0	6,173	5,982	0.8	0.7	-0.1
109,933	117,733	9.6	8.9	-0.6	69,511	65,457	8.7	8.0	-0.7
203,943	202,290	16.6	16.4	0.2	113,363	111,252	14.1	13.6	0.5
134,856	126,512	10.4	10.9	-0.5	47,900	50,328	6.0	6.1	-0.1
69,087	75,778	6.2	5.6	-0.6	65,463	60,924	8.2	7.4	0.8
19,613	13,921	1.1	1.6	-0.5	6,013	8,263	0.8	1.0	-0.2
81,213	77,682	6.4	6.5	-0.1	57,820	61,993	7.2	7.6	-0.4
14,172	14,585	1.2	1.1	0.1	12,697	12,453	1.6	1.5	0.1
20,220	19,550	1.6	1.6	0.0	15,055	16,038	1.9	2.0	-0.1
22,373	27,627	2.3	1.8	0.5	18,023	16,262	2.2	2.0	0.2
96,122	97,120	8.0	7.7	0.3	53,307	51,821	6.6	6.3	0.3
35,205	33,836	2.8	2.8	0.0	24,612	25,553	3.1	3.1	0.0
21,659	20,968	1.7	1.7	0.0	16,526	16,827	2.1	2.1	0.0
456,151	429,108	35.2	36.7	-1.5	318,415	340,692	39.7	41.6	-1.9
237,034	215,806	17.7	19.1	-1.4	206,180	226,195	25.7	27.6	-1.9
219,117	213,302	17.5	17.6	-0.1	112,235	114,497	14.0	14.0	0.0
153,457	158,069	13.0	12.4	0.6	90,196	86,063	11.3	10.5	0.8
1,241,461	1,220,115	100.0	100.0	0.0	801,711	818,656	100.0	100.0	0.0
פעילות לווים בחו"ל									
158,069	153,457	12.4	13.0	-0.6	90,196	86,063	11.3	10.5	0.8
1,220,115	1,241,461	100.0	100.0	0.0	801,711	818,656	100.0	100.0	0.0
סך הכול									
2,329,576	2,282,160	117.4	117.4	0.0	1,603,427	1,530,171	117.4	117.4	0.0

(1) כולל את סכונ האשראי המאזני וסכונ האשראי החוץ מאזני.

(2) כולל את האשראי לציבור, למעט אג"ח ולמעט ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת מכר חוזר.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

העסקי ירד מ-62% ל-58%. על רקע ההתרחבות בתיק ההלוואות לדיוור, צמצום החשיפה לחו"ל ושיעורי הגידול המתונים שחלו בשנים האחרונות באשראי העסקי, התרחש שינוי חד בתמהיל של תיק האשראי הבנקאי: בין השנים 2008-2012 חלקו של האשראי לדיוור גדל מ-20% ל-28% על חשבון חלקם של האשראי העסקי והאשראי לחו"ל (איור א'-10).



האשראי העסקי

יתרת האשראי המאזני העסקי נותרה השנה ללא שינוי והסתכמה ב-392 מיליארדי ש"ח. התפתחות האשראי העסקי בענפי המשק השונים לא הייתה אחידה: האשראי לענף המסחר התרחב בשיעור של 7%, בהמשך למגמה ששררה בשנתיים הקודמות, והאשראי לענף הבינוי גדל בשיעור של 5%. האשראי לענף התקשורת ולענף הנדל"ן⁹, לעומת זאת, התכווץ בשיעורים של 10% ו-7%, בהתאמה.

חלק מהאשראי העסקי שהבנקים מעמידים ללקוחותיהם הוא אשראי ממונף¹¹, הכולל בין היתר אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה בתאגיד. היקפו של האשראי למימון רכישת אמצעי שליטה בתאגיד הצטמצם השנה ב-4 מיליארדי ש"ח והסתכם ב-19 מיליארדים, המהווים כ-5% מתיק האשראי העסקי. חלק מהאשראי הממונף מקורו בחברות ההחזקה. במהלך 2012 נמשכה העלייה בסיכון של חברות ההחזקה, ורמתו הגבוהה של הסיכון בלטה בהשוואה לענפים האחרים. ההרעה באיכות החוב של חברות אלה משתקפת במרווחי תשואת האג"ח (איור א'-11), בהסדרי החוב בשוק האג"ח, בעליית הדירוג הפנימי של סיכון האשראי הבנקאי של החברות¹² (איור א'-13), בסיווג חלק מהחוב הבנקאי של החברות כבעייתי ובביצוע מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.

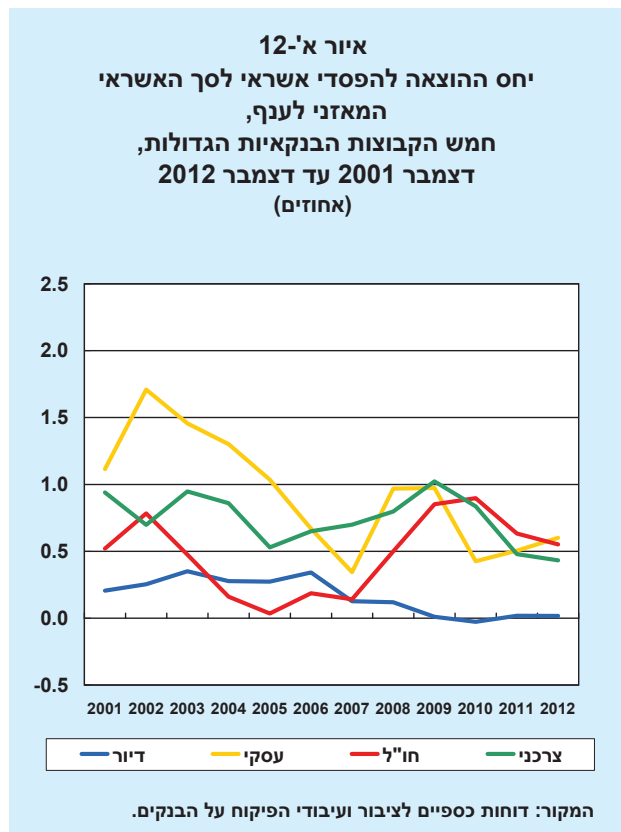
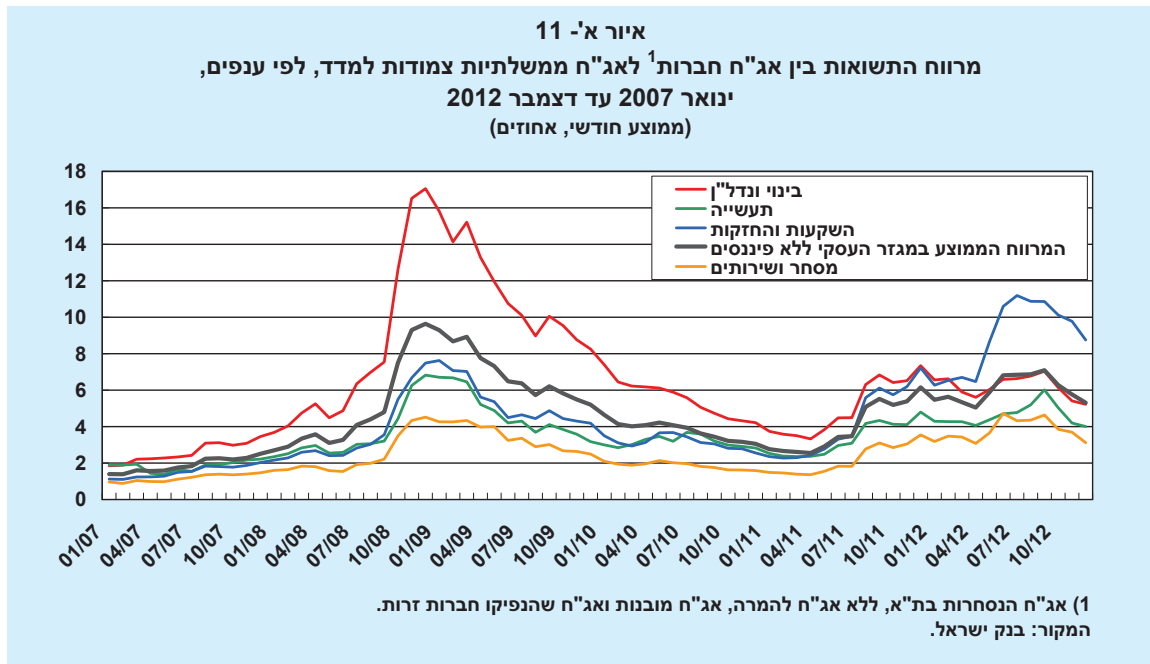
חשיפתם של הבנקים לענף הבינוי והנדל"ן היא הגבוהה ביותר בין ענפי המשק - 28% מהאשראי העסקי הבנקאי. במהלך השנה יתרת האשראי המאזני לענף הצטמצמה בשיעור של 2%. ירידה זו נבעה מהתכווצות

⁹ שעינקו פעילות בנייה (עבודות פיתוח באתר הבנייה; הקמת מבנים שלמים או חלקי מבנים; עבודות נגרות ומסגרות; התקנת מתקני מים, חשמל ומיזוג ומערכות אחרות; גימור הבניין; שיפוצים ותיקונים במבנים; הקמה, הרכבה והצבה של מבנים מוכנים) ועבודות הנדסה אזוריות (עבודות עפר, סלילה ותשתית; עבודות הנדסיות אחרות; השכרה של ציוד בנייה או הריסה עם מפעיל).

¹⁰ מסחר ותיווך בנכסי דלא נידי, השכרה, ניהול ואחזקה, גביית שכר דירה ופעילויות קשורות.

¹¹ אשראי זה כולל עסקאות שרמת המינוף הפיננסי שלהן עולה במידה משמעותית על הנורמות בתעשייה.

¹² במסגרת הדיווחים לפיקוח על הבנקים התאגידים הבנקאיים מדרגים את סיכון האשראי של חברות שיתרת חבותן גבוהה מ-20 מיליוני ש"ח. מאחר שסולמות הדירוג של הבנקים נבדלים ביניהם, בנינו סולם דירוג אחיד לחמש הקבוצות הבנקאיות, וערכיו נעים בין 0 ל-100. (דירוגי האשראי 0-36 מציינים סיכון נמוך, 37-57 מציינים סיכון בינוני, ו-58-100 סיכון גבוה). ככל שהערך נמוך יותר, איכות האשראי של החברה גבוהה יותר.



של 7% באשראי לענף הנדל"ן. האשראי לענף הבינוי, לעומת זאת, גדל בשיעור של 5% על רקע רמתה הגבוהה של הפעילות בענף ועל רקע מחירי הדירות, שהמשיכו לעלות זו השנה החמישית ברציפות. הבנקים לא הגיעו למגבלת החבות הענפית¹³, וביכולתם לספק אשראי נוסף לענף. הלווים בענף הבינוי והנדל"ן מתאפיינים ברמת סיכון גבוהה, אך במהלך 2012 ניכרה ירידה מסוימת ברמת הסיכון של החברות בענף. היא השתקפה בירידה בתשואות האג"ח של החברות, ובמחצית השנייה של השנה תשואות אלה הגיעו לרמה דומה לממוצע במגזר העסקי הלא-פיננסי (איור א'-11).

לצד הערוץ הבנקאי פועל ערוץ חוץ-בנקאי (מקומי וזר), המהווה כמחצית מהיצע האשראי למגזר העסקי במשק. יתרתו של האשראי החוץ-בנקאי הסתכמה בדצמבר 2012 ב-364 מיליארדי ש"ח (איור א'-14). במהלך השנה המגזר העסקי גייס סכום נטו של 3 מיליארדי ש"ח בלבד באמצעות הנפקות של אג"ח בשוק המקומי. נוסף על כך הוא גייס 9 מיליארדי ש"ח באמצעות הלוואות

¹³ כאשר סך כל החבויות של הענף לתאגיד הבנקאי עולה על 20% מסך כל חבויות הציבור לאותו תאגיד, החבות שמעל למגבלה נחשבת לחבות חריגה.

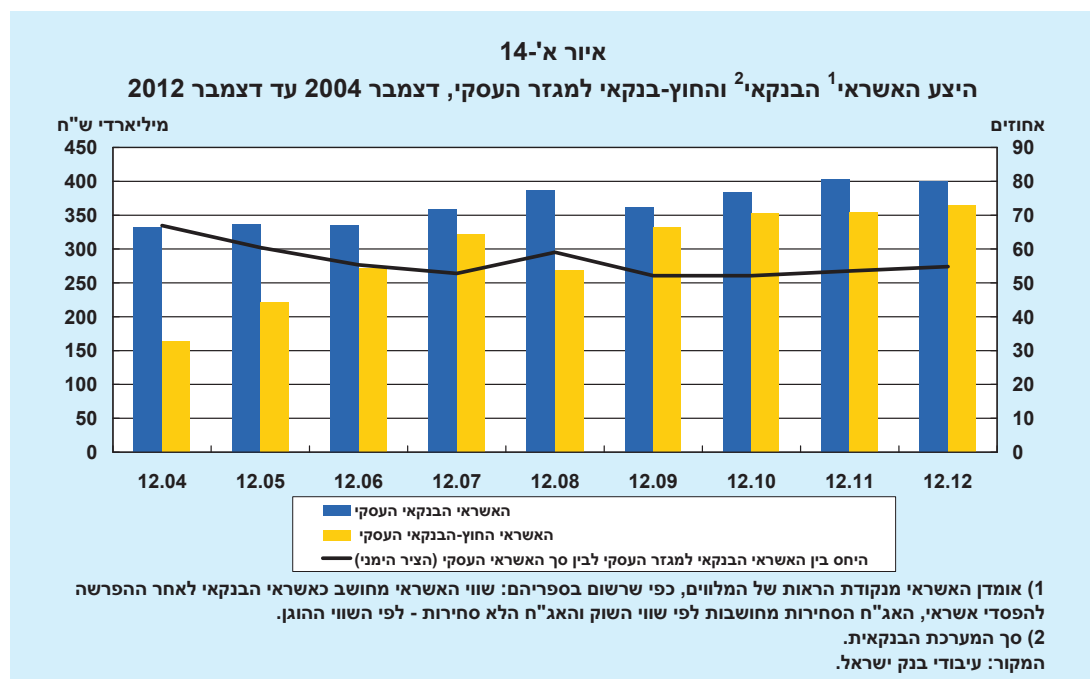


ישירות שמעמידים הגופים המוסדיים - ערוץ אשראי שמתפתח מאוד בשנים האחרונות. הגידול המזערי ביתרת אג"ח החברות קשור, ככל הנראה, ברמת הסיכון הגבוהה יחסית שהשתקפה ברמת המרווחים בשוק. לכן השוק הראשוני היה זמין, כמעט לאורך השנה כולה, רק להנפקות של חברות גדולות בדירוג גבוה.

האשראי למשקי הבית

יתרת האשראי המאזני לאנשים פרטיים גדלה בשנת 2012 בשיעור של 7% והסתכמה ב-341 מיליארדי ש"ח. עיקר הגידול באשראי למשקי הבית מקורו באשראי לדירוג (10%) ומיעוטו - באשראי הצרכני¹⁴: זה גדל בשיעור של 2% בלבד על רקע האטה בצריכה (איור א'-9). על אף ההתרחבות החדה שחלה בשנים האחרונות באשראי למשקי הבית, יחס החוב של משקי הבית להכנסה הפנויה נותר נמוך בהשוואה למדינות מערביות אחרות.

האשראי לדירוג מהווה כשני שליש מיתרת האשראי המאזני לאנשים פרטיים. בשנת 2012 גדלה יתרת האשראי המאזני לדירוג בשיעור

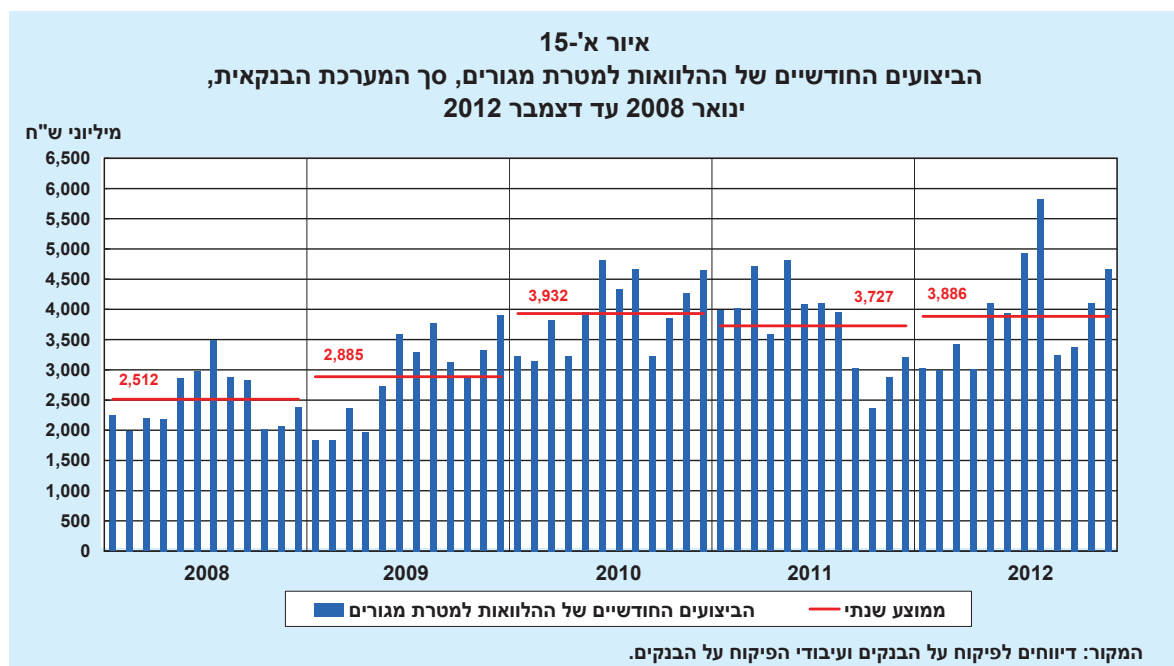


¹⁴ אשראי שלא לדירוג.

של 10% והסתכמה ב-226 מיליארדי ש"ח (לוח א'-6). בתחילת השנה נמשך הקצב הנמוך יחסית של נטילת משכנתאות, אולם מהמחצית השנייה ניכרת האצה בהיקפן של המשכנתאות החדשות (איור א'-15). נכון לדצמבר 2012 כמחצית מיתרת ההלוואות היא בשיעורי מימון נמוכים מ-60%, וממוצע שיעורי המימון של המשכנתאות שניתנו בשנים האחרונות עומד על 55% בלבד - נמוך מהמקובל בעולם. באשר ליחס ההחזר מההכנסה - בכ-20% מהמשכנתאות שניתנו במהלך השנה הוא גבוה מ-40%.

סביבת הריביות הנמוכה, וכן משקלן של ההלוואות הלא-צמודות בריבית משתנה בתיק האשראי לדיוור, מגדילים את הסיכון הפוטנציאלי של הבנקים בתיק. בעקבות זאת המפקח על הבנקים הגביל, החל ממאי 2011, את חלקן של ההלוואות לדיוור בריבית משתנה¹⁵ ל-33.3%. במסגרת ניתוחי הרגישות שהפיקו על הבנקים עורך, הוא בדק כיצד העלאה של ריבית בנק ישראל משפיעה על שיעור ההחזר מההכנסה של משק בית ממוצע. מהניתוח עולה כי עלייה של 4 נקודות אחוז בריבית בנק ישראל מגדילה את שיעור ההחזר מההכנסה ב-6 נקודות אחוז - מ-29% בממוצע ל-35% בממוצע. כאשר בוחנים את משקלן של ההלוואות בסיכון גבוה¹⁶ בסך תיק הדיוור, מוצאים כי עלייה של 4 נקודות אחוז בריבית בנק ישראל מגדילה את חלקן של הלוואות אלה משיעור של 7% לשיעור של 14%. עלייה זו בשיעור ההחזר מההכנסה צפויה להגדיל את נטל החוב של הלווים וכך להגדיל את הסיכון בתיק ההלוואות לדיוור.

בהמשך לשורה של צעדים שהמפקח על הבנקים נקט במהלך השנים האחרונות בנושא האשראי לדיוור, ננקטו בתקופה האחרונה שני צעדים נוספים: (1) לנוכח המשך העליות במחירי הדיוור והגידול המשמעותי ביתרת האשראי לדיוור, בנובמבר 2012 המפקח פרסם הגבלות על שיעורי המימון במשכנתאות: במקרה של דירה להשקעה תאגיד בנקאי לא יאשר הלוואה בשיעור גבוה מ-50% מערך הדירה. בשאר המקרים תאגיד בנקאי לא יאשר הלוואה בשיעור גבוה מ-70% מערך הדירה, אלא אם מדובר בדירה ראשונה; על מקרה כזה יחול שיעור מימון מרבי בהיקף של 75%. (2) במארס 2013 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות בנושא הקצאת ההון וההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיוור. הנחיות אלו נועדו להגדיל את כריות ההון ואת ההפרשות הנדרשות בגין הגידול בסיכונים הגלומים בתיק האשראי לדיוור.



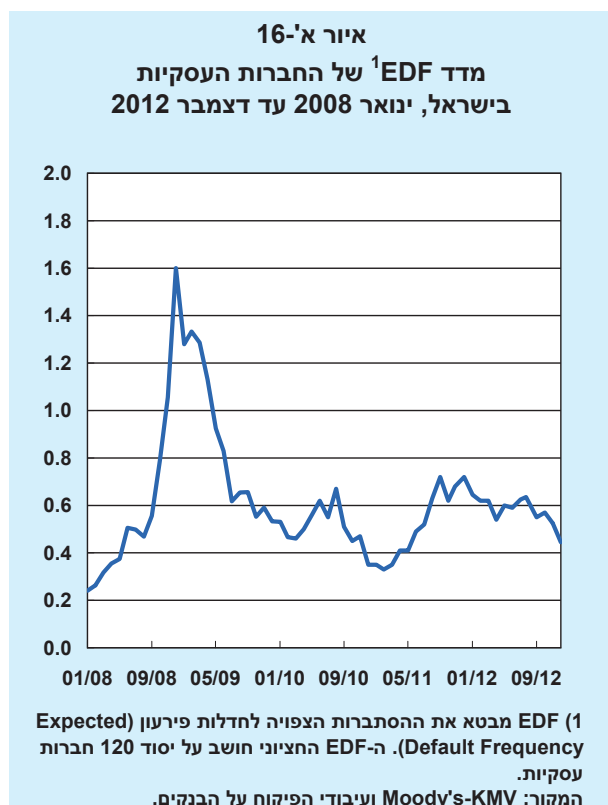
¹⁵ הלוואות שהריבית עליהן עלולה להשתנות בתוך חמש שנים ממועד אישורה.

¹⁶ הלוואות המתאפיינות בשיעור החזר מההכנסה גבוה מ-40% ובשיעור מימון גבוה מ-60%.

מדדים לאיכות האשראי, לפי ענפי המשק, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012

יחס הכנסות : הוצאות יתרת התפרשה להפסדי אשראי לבין סך האשראי הפגום לצבור	יחס הכנסות ביו יתרת התפרשה להפסדי אשראי לבין סך האשראי המאוזן לצבור	יחס המרוקנות נטו לסך האשראי המאוזן לצבור	יחס ההוצאות להפסדי אשראי לסך האשראי המאוזן לצבור	משקל האשראי הפגום בסך האשראי המאוזן לצבור	ענפי המשק	
					2012	2011
2012	2011	2012	2011	2012	2011	
58.7	59.4	1.68	1.71	0.29	0.55	פעילות לווים בישראל עסקי
43.0	42.1	2.15	2.03	0.42	0.88	
65.1	62.9	1.81	1.81	-1.30	1.85	חקלאות תעשייה
50.9	52.9	2.63	2.72	0.49	1.20	
31.1	37.8	2.33	2.79	0.51	1.83	בינוי ונדל"ן מו"ה : בניי
31.5	33.9	3.00	3.58	0.32	0.89	
30.7	43.8	1.78	2.22	0.66	2.53	מו"ה : נדל"ן חשמל ומים
21.5	40.2	0.24	0.75	0.12	0.90	
70.3	58.7	2.11	1.66	0.41	-0.33	מסחר תירות
17.0	16.2	1.39	1.95	-0.02	0.89	
56.8	56.3	1.98	0.86	0.10	0.48	תחבורה ואחסנה תקשורת וטירות מחשב
37.1	52.2	1.26	1.14	-0.17	-0.20	
54.0	31.6	2.85	1.29	0.89	0.40	שירותים פיננסיים שירותים עסקיים אחרים
80.4	99.8	1.49	1.70	0.16	0.47	
28.9	35.1	0.76	0.78	0.43	0.59	אנשים פרטיים חלואות לדיור חלואות שלא לדיור
		1.15	1.30	0.14	0.13	
		0.87	1.01	0.00	0.02	
		1.69	1.83	0.41	0.33	
		2.08	2.02	0.51	0.77	

ב. איכות תיק האשראי



הסיכון של החברות במשק נותר השנה ברמה בינונית-גבוהה על רקע ההאטה בפעילות הריאלית המקומית וההתפתחויות בכלכלה העולמית. רמת הסיכון התבטאה במדדים משוק ההון, במדדים מהדוחות הכספיים ובהערכות פנימיות אחרות. כך למשל, ה-EDF¹⁷ ומרווחי התשואות של חברות במשק נותרו ברמה גבוהה יחסית והתבטאו, בין היתר, בכך שהסדרי חוב המשיכו להתגבש גם במהלך 2012 (איורים א'-16 וא'-11). כמו כן, הדירוג הפנימי של סיכון האשראי של הלוחים נותר השנה ללא שינוי (איור א'-13), ויחס ההוצאה להפסדי אשראי נותר ברמה של כ-0.4% (לוח א'-8). חשוב להדגיש כי אין אפשרות להשוות באופן מלא את נתוני ההוצאה להפסדי אשראי לשנים 2011-2012 לנתונים מתקופות קודמות, וזאת לנוכח יישום ההוראה בנושא מידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי. זאת בין השאר משום שהנתונים ל-2011-2012 כוללים את השפעת הסעיף "הכנסות ריבית בגין חובות בעייתיים שלא נרשמו בעבר", והדבר מקטין את יחס ההוצאה להפסדי אשראי בכ-0.2%¹⁸.

משקל האשראי הפגום בתיק האשראי, המייצג את חלק האשראי המסוכן ביותר, עמד בדצמבר

2012 על כ-3%, בדומה לרמה במדינות ה-OECD (לוח א'-8). עם זאת, כאשר בוחנים את היכולת לספוג את הפסדי האשראי הצפויים בתיק, מוצאים כי שיעור החובות הפגומים שההפרשה להפסדי אשראי מכסה (יחס הכיסוי¹⁹) עומד על 46% בלבד - שיעור כיסוי נמוך מהשיעור הנצפה בעולם. בשנת 2012 נמשכה המגמה שבמסגרתה חלקם של רכיבי המאזן המתאפיינים בסיכון נמוך עלה על חשבון חלקם של הרכיבים המתאפיינים בסיכון גבוה; עיקר הגידול במאזניהם של הבנקים נבע מרכישת אג"ח ממשלטיות, בשעה שבאשראי העסקי נרשם קיפאון. התפתחויות אלה בתמהיל הנכסים הובילו לירידה ביחס שבין סך רכיבי הסיכון לסך הרכיבים²⁰ (לוח א'-8).

¹⁷ ה-EDF (Expected Default Frequency) מבטא את ההסתברות הצפויה לכשל. סוכנות הדירוג Moody's מחשבת הסתברות זו על יסוד המודל התיאורטי של Merton תוך התאמות שנערכות על פי אירועים של פשיטת רגל.

¹⁸ אומדן זה הינו היחס הממוצע (2010-2005) בין הכנסות הריבית מחובות בעייתיים שלא נגבו בעבר לבין סך האשראי המאזני לציבור נטו.

¹⁹ היחס שבין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי, בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור שחובה לחשב בגין הפרשה להפסדי אשראי - לפי עומק הפיגור, לבין האשראי הפגום לציבור.

²⁰ סך רכיבי הסיכון הם סך הנכסים (המאזניים והחוץ-מאזניים), משוקללים במשקלות הסיכון. סך הרכיבים הוא סך הנכסים (המאזניים והחוץ-מאזניים), ללא שקלול הסיכון.

לוח א'-8

מדדים לאיכות תיק האשראי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2006 עד דצמבר 2012

(אחוזים)

חמש הקבוצות	הבינלאומי	מזרחי-טפחות	דיסקונט	הפועלים	לאומי	השנה	
66.89	61.25	66.64	59.77	72.16	66.97	2006	היחס בין סך רכיבי הסיכון לסך הרכיבים ¹
68.03	58.81	68.16	61.88	72.76	68.97	2007	
68.32	59.09	66.87	64.83	72.28	69.46	2008	
64.12	54.44	67.15	60.56	67.88	64.17	2009	
65.20	56.20	59.60	63.30	69.20	67.00	2009	
66.42	61.00	58.69	67.23	68.68	68.30	2010	
64.59	60.02	58.26	60.45	67.32	67.67	2011	
63.05	57.69	58.03	61.27	64.83	65.67	2012	
0.52	0.42	0.44	0.63	0.53	0.51	2006	שיעור ההוצאה להפסדי האשראי בסך האשראי המאזני לציבור ⁴
0.28	0.33	0.31	0.44	0.25	0.21	2007	
0.72	0.39	0.44	0.67	0.68	1.01	2008	
0.75	0.44	0.39	0.87	0.93	0.74	2009	
0.41	0.18	0.44	0.69	0.46	0.26	2010	
0.39	0.14	0.28	0.66	0.48	0.30	2011	
0.41	0.20	0.21	0.61	0.39	0.50	2012	
0.71	0.15	0.44	0.72	0.84	0.84	2011	יחס המחיקות נטו לסך האשראי המאזני לציבור ברוטו
0.39	0.24	0.26	0.51	0.38	0.47	2012	
1.96	1.33	1.62	1.66	2.12	2.30	2010	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הציבור בסך האשראי לציבור
1.57	1.33	1.35	1.67	1.63	1.62	2011	
1.56	1.22	1.22	1.74	1.61	1.68	2012	
3.74	1.88	1.53	4.68	4.71	3.82	2010	משקל האשראי הפגום לציבור בסך האשראי המאזני לציבור
2.95	1.59	1.34	4.74	3.44	2.77	2011	
2.91	1.61	1.28	4.55	3.23	3.03	2012	
44.75	62.57	52.13	31.24	41.70	53.52	2010	היחס בין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הציבור ⁷ לבין האשראי הפגום לציבור
44.14	72.80	48.09	31.10	43.11	50.87	2011	
46.34	66.97	46.51	34.18	46.74	51.70	2012	
30.15	14.26	17.58	48.27	35.87	24.18	2010	היחס בין האשראי הפגום לציבור נטו לבין סך ההון העצמי
26.43	11.35	17.47	46.57	29.02	21.39	2011	
24.14	12.51	15.36	40.34	24.54	22.26	2012	

(1) סך רכיבי הסיכון הם סך הנכסים (מאזניים וחוב-מאזניים), משוקללים במשקלות הסיכון. סך הרכיבים הוא סך הנכסים (מאזניים וחוב-מאזניים), ללא שקלול הסיכון.

(2) היחס מחושב בהתאם לכללי באזל I.

(3) היחס מחושב בהתאם לכללי באזל II. רכיבי הסיכון מחושבים לאחר הפחתת סיכון האשראי (CRM).

(4) עד דצמבר 2010 נעשה שימוש באשראי לציבור נטו, ומשנת 2011 - באשראי לציבור ברוטו.

(5) עקב יישום הוראה בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, החל מיום 1 בינואר 2011, אין אפשרות להשוות בין נתוני דצמבר 2011 לנתוני השנים הקודמות.

(6) הנתונים מחושבים ליום 1 בינואר 2011 (לאחר יישום הוראה בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי

(7) בניכוי יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור שחובה לחשב בגין הפרשה להפסדי אשראי - לפי עומק הפיגור.

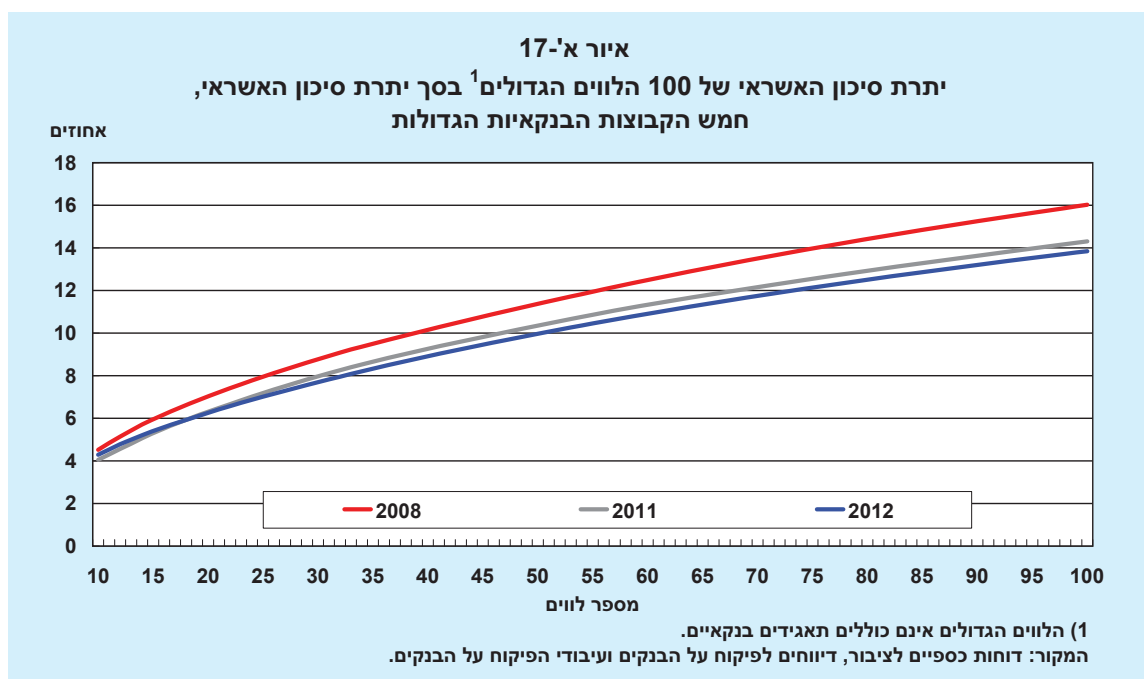
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ג. ריכוזיות תיק האשראי

תיק האשראי העסקי של הבנקים מתאפיין בריכוזיות לווים גבוהה יחסית, משום שבמשק הישראלי קיים מבנה ריכוזי של בעלות ושליטה. להתממשותו של סיכון הריכוזיות השלכות ניכרות על הרווחיות ועל הון התאגידים הבנקאיים, והדבר עולה בין היתר ממבחני הקיצון שעורך הפיקוח על הבנקים. השנה הגיעה אחת הקבוצות העסקיות הגדולות למצב שבו היא התקשתה לעמוד בהתחייבויותיה הבנקאיות והחוץ-בנקאיות, אולם הקשיים התמקדו בעיקר בחברות ההחזקה מבלי להשליך באופן מיידי על יתר החברות בקבוצה.

הפיקוח על הבנקים עוקב באופן שוטף אחר סיכון הריכוזיות בתיק האשראי הבנקאי, והוא פועל לצמצומו. כך למשל, בשנת 2011 נקט הפיקוח צעדים שהחמירו את המגבלות החלות על חשיפתם של הבנקים ללווים גדולים ולקבוצות עסקיות גדולות²¹. גם המערכת הבנקאית פועלת כדי לצמצם את סיכון הריכוזיות בתיק האשראי הבנקאי, וזאת בכמה דרכים, ביניהן הקטנת החשיפה ללווים הגדולים והרחבת חלקו של האשראי הקמעונאי בתיק האשראי; בשנים האחרונות צעדים אלה השפיעו באופן חיובי על פיזור האשראי בתיק (איור א'-17). גם בשנה האחרונה ניכרת הטבה בריכוזיות הלווים בתיק האשראי. זו התבטאה בצמצום החשיפה של הבנקים לקבוצות העסקיות הגדולות וללווים הגדולים. כך למשל, בסוף 2012 משקלן של עשר הקבוצות העסקיות הגדולות עמד על 11% מתיק האשראי ועל 168% מההון העצמי, בשעה שבסוף 2011 הוא עמד על 12% ו-194%, בהתאמה. נוסף על כך, משקל האשראי של 100 הלווים הגדולים בתיק האשראי ובהון העצמי ירד במהלך השנה ועמד על 14% ו-214%, בהתאמה.

הלווים הגדולים במערכת הבנקאית הם על פי רוב הלווים הגדולים בשוק האשראי החוץ-בנקאי. יתרת סיכון האשראי הבנקאי של הלווים הגדולים שלוו גם בשוק החוץ-בנקאי עמדה בסוף 2012 על 87 מיליארדי ש"ח²², והיא מהווה 14% מיתרת סיכון אשראי הבנקאי העסקי. הנתונים מסוף שנת 2012 מצביעים על כך שהחברות



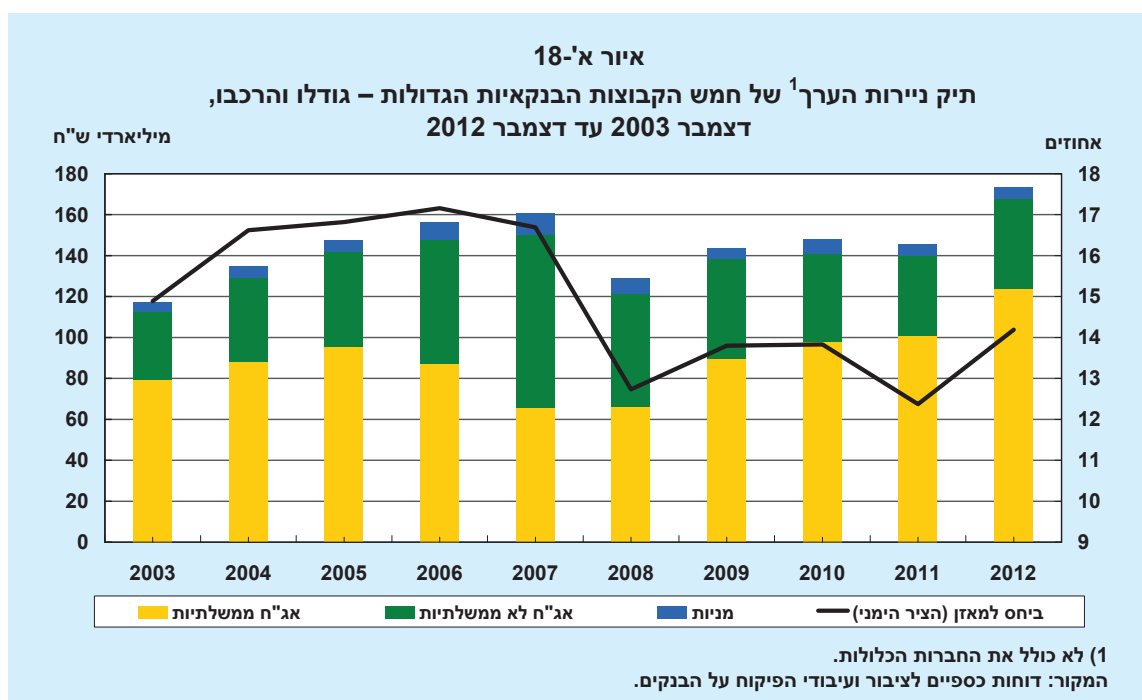
²¹ מדצמבר 2011 הבנקים נדרשים לעמוד במגבלת החבות של קבוצת לווים בשיעור שלא יעלה על 25% מהון התאגיד הבנקאי (במקום המגבלה בשיעור של 30% שחלה עד אז). נוסף על כך קיימת מדצמבר 2011 דרישה לגבי הלווים הגדולים, קבוצות הלווים וקבוצות הלווים הבנקאיות שחבותם עולה על 10% מהון התאגיד הבנקאי: סכום חבויותיהם לא יעלה על 120% מהון הבנק.

²² מזה כ-3 מיליארדי ש"ח מקורם בלווים שאיגרות החוב שלהם נסחרו בדצמבר 2012 בשיעורי תשואה שמעל 12%.

אשר החוב החוץ-בנקאי שלהן נסחר בתשואות גבוהות התאפיינו גם בחוב בנקאי בעל רמות סיכון גבוהות יחסית, והדבר משתקף בדירוג הפנימי של סיכון האשראי שלהן.

5. תיק ניירות הערך

תיק ניירות הערך של חמש הקבוצות הבנקאיות הסתכם בסוף שנת 2012 ב-173 מיליארדי ש"ח, המהווים 14% מסך הנכסים. במהלך השנה ניכרה עלייה בתיק ניירות הערך של מרבית הקבוצות הבנקאיות הגדולות, והיא הסתכמה ב-28 מיליארדי ש"ח. עלייה זו נובעת ברובה מרכישת איגרות חוב של ממשלת ישראל (כ-20 מיליארדי ש"ח²³). מאז המשבר של 2008 חלה בבנקים עלייה ניכרת ברכישת איגרות חוב ממשלתיות, ויתרתן במאזני הבנקים הוכפלה: היא עלתה מ-66 מיליארדי ש"ח ב-2008 ל-124 מיליארדים ב-2012 (איור א'-18). משקלן של איגרות החוב הממשלתיות בתיק ניירות הערך עומד על 72%, ומרביתן הן איגרות חוב של ממשלת ישראל²⁴. הסיכון הנשקף לבנקים כתוצאה מהשקעות בניירות ערך מושפע מתמהיל התיק ומהיקפו. בין חמש הקבוצות הבנקאיות קיימת שונות גדולה מבחינת תמהיל התיק והיקפו, וזו מבטאת את "התיאבון לסיכון" ואת אסטרטגיית ההשקעה של הקבוצות. נכון לסוף שנת 2012 יחס תיק ניירות הערך להון העצמי נע בין 9% ל-379%, ומשקל הרכיב הלא ממשלתי²⁵ בתיק נע בין 9% ל-40%.



²³ חלק מהעלייה באיגרות החוב הממשלתיות נבע גם מעלייה בשווי ההוגן שלהן בעקבות הורדת הריבית במהלך השנה.

²⁴ נכון לדצמבר 2012 איגרות החוב של ממשלת ישראל מהוות 92% מסך איגרות החוב הממשלתיות.

²⁵ הרכיב הלא ממשלתי כולל גם איגרות חוב מגובות בנכסים או במשכנתאות של סוכנויות ממשלת ארצות הברית.

6. סיכון מדינה

היקף החשיפה המאזנית של חמש הקבוצות הבנקאיות למדינות זרות הסתכם בדצמבר 2012 ב-150 מיליארדי ש"ח, שהם 12% מסך הנכסים (לוח א'-9). כשליש מחשיפה זו נובע מחשיפה למדינות אירופה, אולם החשיפה למדינות אירופאיות בעלות סיכון גבוה²⁶ נותרה מצומצמת יחסית (כמיליארד ש"ח). 48 מיליארדי ש"ח מהחשיפה למדינות זרות מקורם בחשיפה למוסדות פיננסיים זרים (לוח א'-10). השנה נמשכה מגמת צמצום החשיפה ללווים שעיקר פעילותם בחו"ל, מגמה שהחלה ב-2008, וחלקם של לווים אלו ביתרת האשראי המאזני לציבור ירד מ-14% בסוף שנת 2007 ל-11% בסוף שנת 2012 (לוח א'-6).

7. סיכוני שוק

א. סיכוני הריבית

בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות סך החשיפה לסיכון הריבית עלה בשנת 2012, יחסית לשנת 2011, ומרבית הקבוצות היו חשופות לעליית ריבית בהיקף דומה לזה של אשתקד²⁷. בחמש הקבוצות ההפסד הפוטנציאלי כתוצאה מהעלייה המרבית²⁸ בשיעורי הריבית עמד על 1.9% מהשווי ההוגן של ההון²⁹, וזאת בהשוואה ל-0.9% אשתקד³⁰. יחד עם זאת ניכרת בין הקבוצות שונות גבוהה ברמות החשיפה לסיכון הריבית (לוח א'-11). על אף רמות החשיפה הנמוכות יחסית, התממשות סיכון הריבית - בשל שינויים בשיעורי הריבית - עלולה להוביל להפסדים מיידיים.

במגזר הלא-צמוד עיקר הפעילות הוא בריבית נידת צמודה לפריים, והטווח לפירעון של הנכסים וההתחייבויות הוא קצר יחסית. מכאן שהנכסים וההתחייבויות במגזר זה רגישים לשינויים בשיעורי הריבית במידה קטנה יותר מאשר מקבילותיהם במגזר צמוד המדד. בדומה לאשתקד, השנה נמשכה ברוב הקבוצות הבנקאיות הירידה בפוזיציות נטו במגזר הלא-צמוד³¹; שיעורן בסך השווי ההוגן של הון חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ירד בסוף 2012 ל-68% בממוצע, בהשוואה ל-85% בסוף 2011. על אף הירידה בפוזיציות נטו במגזר עלה ההפסד הפוטנציאלי של המערכת הבנקאית כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית, מאחר שהפסד זה מושפע מגורמים נוספים, ביניהם העלייה שחלה במרבית הקבוצות במח"מ ההון המתוקנן, העלייה בשיעור השינוי המרבי בריבית, תמהיל הנכסים וההתחייבויות, ועוד.

במגזר הצמוד למדד הנכסים וההתחייבויות רגישים לשינויים בשיעורי הריבית יותר מאשר מקבילותיהם במגזרי הצמודה אחרים, שכן מרבית הנכסים וההתחייבויות הם בריבית קבועה ולטווחים בינוניים וארוכים. הפוזיציות נטו במגזר הצמוד למדד עלו בשנתיים האחרונות במרבית הקבוצות הבנקאיות, במקביל לירידה

²⁶ פורטוגל, אירלנד, יוון וספרד.

²⁷ נציין כי בפרק זה הניתוח של החשיפה לסיכון הריבית מתבסס על תצפיות רבעוניות, והוא לא נערך על בסיס סופי שנה כמו הנתונים שמוצגים בלוח. ההתבססות על תצפיות רבעוניות מאפשרת לבצע ניתוח טוב יותר של הסיכון על פני השנה כולה, משום שהיא אינה מתמקדת רק בנקודת זמן אחת, היינו סוף שנה.

²⁸ השינוי המרבי בשיעורי הריבית נקבע על פי השינויים החודשיים לאורך שבע השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%. הנחה נוספת שניצבת ביסוד החישוב היא שקיים מתאם חיובי מלא בין שיעורי הריבית במגזרים השונים.

²⁹ השווי ההוגן של הון הבנק מוגדר כהפרש בין השווי ההוגן של הנכסים לבין השווי ההוגן של ההתחייבויות בכל מגזרי ההצמדה, ובשני המקרים השווי ההוגן כולל את ההשפעה של העסקאות העתידיות.

³⁰ החישוב מבוסס על דוחות הדירקטוריון של הקבוצות הבנקאיות, שבהם מוצגת ההשפעה ששינויים היפותטיים בשיעורי הריבית מפעילים על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק והחברות המאוחדות שלו.

³¹ פוזיציות נטו במגזר מוגדרות כהפרש בין השווי ההוגן של הנכסים לבין השווי ההוגן של ההתחייבויות במגזר ההצמדה, ובשני המקרים השווי ההוגן כולל את ההשפעה של העסקאות העתידיות.

לוח א'-9
החשיפה למדינות זרות, חמש הקבוצות הבנקאיות המדולות, דצמבר 2012
(מיליוני ש"ח)

סד החשיפה החוי'- מאזינת ⁴	שיעור החשיפה המאזינת בנכסים (אחוזים)	החשיפה המאזינת ביחס לחון העצמי (אחוזים)	סד כל החשיפה המאזינת	החשיפה המאזינת של השוחרות ¹ למשכילים המקומיים ²	החשיפה המאזינת מעבר לגבול			למשכילות ³	ארה"ב בריטניה גרמניה צרפת שווייץ בלגיה טורקיה הולנד איטליה ספרד פורטוגל אירלנד יוון
					לאחרים	לבנקים	למשכילות ³		
23,886	5.28	80.18	64,500	33,355	13,063	10,530	7,552	-	ארה"ב
8,964	2.13	32.33	26,007	7,327	7,067	11,399	214	-	בריטניה
571	0.44	6.74	5,421	0	2,571	2,297	553	-	גרמניה
2,316	0.49	7.49	6,025	-	2,523	3,502	-	-	צרפת
1,118	0.82	12.46	10,021	7,846	1,433	742	-	-	שווייץ
71	0.02	0.38	303	-	131	172	-	-	בלגיה
1,038	0.20	3.11	2,502	2,438	6	58	-	-	טורקיה
161	0.25	3.81	3,063	-	1,638	1,425	0	-	הולנד
73	0.04	0.62	495	-	160	255	80	-	איטליה
93	0.02	0.28	227	-	36	151	40	-	ספרד
5	0.00	0.00	2	-	2	-	-	-	פורטוגל
190	0.01	0.10	78	-	63	15	-	-	אירלנד
1	0.00	0.00	0	-	0	-	-	-	יוון
6,920	2.59	39.36	31,659	2,152	17,238	11,154	1,115	-	מדינות אחרות
45,407	12.31	186.84	150,303	53,118	45,931	41,700	9,554	-	סד כל החשיפות למדינות זרות
55	0.05	0.76	610	-	259	351	-	-	החשיפות לאירלנד, יוון, פורטוגל וספרד שלא נכללו לעיל
2,888	0.74	11.29	9,086	3,537	3,381	1,818	350	-	מזה: סד החשיפות למדינות LDC ⁵
14,656	4.48	68.07	54,754	17,611	15,889	20,367	887	-	סד כל החשיפות למדינות אירופה
344	0.08	1.14	917	-	360	517	40	-	מזה: סד כל החשיפות לפורטוגל, אירלנד, יוון וספרד

1) שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה.
2) החשיפה המאזינת נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות.
3) ממשלול, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
4) סיכון האשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מנגלות החבות של לוח.
5) Least Developed Countries הארצות שהבנק העולמי משייג כבעלות הכנסה נמוכה או בינונית.
6) המקור: דוחות כספיים לצבור ועיבודי הפיקוח של הבנקים.

לוח א'-10

חשיפת האשראי הנוכחית למוסדות פיננסיים זרים^{1,2}, חמש הקבוצות הבנקאיות המדולות, דצמבר 2012
(מיליוני ש"ח)

חמש הקבוצות		הבינלאומי		מזרח-טפחות		דיסקונט		הפעלים		לאומי		
מזה :	סיכון	מזה :	סיכון	מזה :	סיכון	מזה :	סיכון	מזה :	סיכון	מזה :	סיכון	
סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	סיכון	
האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	האשראי	
הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	הכולל	
המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	המאזני	
12,727	15,731	910	927	709	709	2,116	2,489	2,383	4,706	6,609	6,900	AAA עד AAA
27,380	29,089	2,624	2,667	2,183	2,204	4,411	4,681	8,194	8,818	9,968	10,719	A עד A+
5,494	5,681	106	107	8	8	1,267	1,274	1,113	1,142	3,000	3,150	BBB עד BBB+
963	1,020	26	26	0	7	506	512	27	45	404	430	B עד BB+
1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	-	0	פחות מ-B
1,690	2,000	22	50	5	5	206	260	206	287	1,251	1,398	ללא דירוג
48,255	53,522	3,688	3,777	2,905	2,933	8,506	9,216	11,924	14,999	21,232	22,597	סך כל חשיפות האשראי למוסדות פיננסיים זרים
102	102	-	-	5	5	60	60	32	32	5	5	יתרת החובות הבעייתיים
0.04		0.03		0.02		0.04		0.03		0.06		שיעור החשיפה מהנכסים (אחוזים)
0.60	0.67	0.54	0.56	0.31	0.32	0.70	0.76	0.44	0.55	0.84	0.90	שיעור החשיפה מהחון העצמי (אחוזים)

1) המוסדות הפיננסיים הזרים הם : בנקים לחשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים בשליטת הגופים האשראי אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות חשקעה בנירות ערך מוגבגי נכסים.

2) סיכון האשראי המאזני - פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, חשקעות באג"ח, נייע ששאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים אחרים בגין מכשירים. סיכון אשראי חוץ-מאזני - בעיקר ערבויות והתחייבויות לממן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'.

3) דירוג האשראי החיצוני נקבע לפי סוכנויות הדירוג Moody's ו-S&P, Fitch. המקור : דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בנק ישראל, מערכת הבנקאות בישראל, 2012

לוח א'-11

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 עד דצמבר 2012

(מיליוני ש"ח)												
סך המערכת		הבינלאומי		מזרחי		דיסקונט		הפועלים		לאומי		
2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	
המגזר הלא-צמוד												
35,022	41,166	3,997	3,347	-611	1,526	1,147	3,087	13,489	15,694	17,000	17,512	הפוזיציה נטו במגזר ¹
												השינוי בשווי ההון של הפוזיציה נטו
-624	-487	-107	-57	290	148	-342	-328	-26	102	-439	-352	במגזר כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ²
681	504	117	65	-334	-174	332	346	81	-90	485	357	עלייה של נקודות אחוז
												ירידה של נקודות אחוז
0.73	0.71	0.73	0.71	0.73	0.71	0.73	0.71	0.73	0.71	0.73	0.71	השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז)
												השינוי בשווי ההון של הפוזיציה נטו במגזר
-453	-343	-78	-40	210	104	-248	-231	-19	72	-319	-248	כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴
494	355	85	46	-242	-123	241	244	59	-63	352	252	עליית הריבית
												ירידת הריבית
המגזר הצמוד												
16,691	15,270	367	415	7,029	4,991	1,954	2,172	5,885	4,278	1,456	3,414	הפוזיציה נטו במגזר ¹
												השינוי בשווי ההון של הפוזיציה נטו במגזר
-191	124	-72	-60	-169	-109	-24	-11	-16	195	90	109	כתוצאה משינוי בשיעורי הריבית ²
386	83	84	70	424	247	22	12	37	-114	-181	-132	עלייה של נקודות אחוז
												ירידה של נקודות אחוז
0.93	0.95	0.93	0.95	0.93	0.95	0.93	0.95	0.93	0.95	0.93	0.95	השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז)
												השינוי בשווי ההון של הפוזיציה נטו במגזר
-178	118	-67	-57	-157	-104	-22	-10	-15	185	84	104	כתוצאה מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴
359	79	78	67	395	235	20	11	34	-108	-169	-126	עליית הריבית
												ירידת הריבית
מגזר מטבע החוץ ⁵												
1,660	-8,001	-253	-616	113	207	2,136	-1,013	28	-2,228	-364	-4,351	הפוזיציה נטו במגזר ¹
												השינוי בשווי ההון של הפוזיציה נטו במגזר
-586	-332	-15	2	-95	-70	-310	-185	-36	-76	-130	-3	כתוצאה מהשינוי בשיעורי הריבית ²
324	-129	21	0	132	72	-38	-255	84	61	125	-7	עלייה של נקודות אחוז
												ירידה של נקודות אחוז
0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	0.63	השינוי המרבי בשיעורי הריבית ³ (נקודות אחוז)
												השינוי בשווי ההון של הפוזיציה נטו במגזר
-367	-210	-9	1	-59	-44	-194	-117	-23	-48	-81	-2	כתוצאה משינוי מרבי בשיעורי הריבית ⁴
203	-82	13	0	83	46	-24	-162	53	39	78	-4	עליית הריבית
												ירידת הריבית
סך המגזרים												
53,373	48,435	4,111	3,146	6,531	6,724	5,237	4,246	19,402	17,744	18,092	16,575	סך השווי ההון של הון הבנק ⁶
												השינוי בשווי ההון של הון הבנק כתוצאה
-1,401	-695	-194	-115	26	-31	-676	-524	-78	221	-479	-246	מהשינוי בשיעורי הריבית ²
1,391	458	222	135	222	145	316	103	202	-143	429	218	עלייה של נקודות אחוז
												ירידה של נקודות אחוז
-997	-436	-154	-96	-6	-44	-465	-359	-56	209	-316	-146	השינוי בשווי ההון של הון הבנק כתוצאה
1,056	353	176	112	235	158	238	94	146	-133	262	122	מהשינוי המרבי בשיעורי הריבית ⁴
												עליית הריבית
												ירידת הריבית
-1.9	-0.9	-3.7	-3.1	-0.1	-0.6	-8.9	-8.5	-0.3	1.2	-1.7	-0.9	באחוזים מהשווי ההון של הון הבנק
2.0	0.7	4.3	3.6	3.6	2.3	4.5	2.2	0.8	-0.8	1.4	0.7	עליית הריבית
												ירידת הריבית

(1) ההפרש בין השווי ההון של הנכסים ובין השווי ההון של ההתחייבויות, כולל ההשפעה של עסקאות עתידיות בכל מגזר הצמדה.

(2) מבוסס על הדוחות הכספיים לציבור - דוח הדירקטוריון.

(3) השינוי המרבי בתשואה לפדיון על מק"ם לשנה במגזר הלא-צמוד, על איגרות חוב צמודות ל-3 שנים במגזר הצמוד, וכן על הליבור לשנה במגזר המט"ח, נגזר מהשינויים החודשיים שחלו בהם לאורך 7 השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית, ברמת מובהקות של 99%. נציין כי בחישוב השינוי המרבי בתשואות לפדיון, התקופות לפירעון של איגרות חוב נקבעו על פי המח"ם הממוצע של הנכסים וההתחייבויות בכל מגזר.

(4) מבוסס על הדוחות הכספיים לציבור - דוח הדירקטוריון, ועל האומדן של הפיקוח על הבנקים לשינוי המרבי בריבית. חישוב זה הוא קירוב, שכן הוא מניח התנהגות ליניארית של סיכון הריבית.

(5) כולל המגזר הצמוד למטבע החוץ.

(6) סכום של הפוזיציות נטו בשלושת מגזרי ההצמדה.

מקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בפוזיציות נטו במגזר הלא-צמוד. עם זאת, במרבית הקבוצות ההפסד הפוטנציאלי לא עלה משמעותית, ובחלקן הוא אף ירד, וזאת כאמור בשל הגורמים הנוספים המשפיעים על החשיפה לסיכוני ריבית. **במגזר המט"ח** המערכת הבנקאית נוקטת בשנים האחרונות מדיניות של שמירה על פוזיציות נמוכות, ומגמה זו אף התעצמה השנה. עם זאת, בשנת 2012 היחס בין ההפסד הפוטנציאלי מהשינוי המרבי בריבית³² לבין הפוזיציה נטו במגזר המט"ח היה גבוה משמעותית מיחס זה במגזר השקלי. זאת בין היתר משום שבמרבית הקבוצות הבנקאיות מח"מ ההון במגזר המט"ח היה (בערכו המוחלט) גבוה יחסית למח"מ ההון במגזרים השקליים. נציין כי בשעה שבין הריביות במגזרי הפעילות השקליים קיים מתאם חיובי גבוה, בין הריביות השקליות לריביות בשוקי חו"ל קיים מתאם נמוך יותר, ולכן ההפסדים הפוטנציאליים במגזר זה אינם תמיד מתואמים בעוצמות ובכיוונים עם אלה שבמגזר השקלי. בשנת 2012 רוב הקבוצות הבנקאיות הגדולות היו חשופות לסיכון לעליית ריבית, בדומה לשנים קודמות.

ב. סיכוני בסיס ההצמדה

בחמש הקבוצות הבנקאיות סך החשיפה לסיכון בסיסי ההצמדה ירד השנה, יחסית לשנים האחרונות, בעיקר עקב הירידה בפוזיציה במגזר המט"ח³³. ההפסד הפוטנציאלי כתוצאה מהשינוי המרבי בשער החליפין והאינפלציה³⁴ עמד על 401 מיליוני ש"ח, המהווים 0.7 אחוז מסך ההון של חמש הקבוצות (לוח א'-12). במגזר צמוד המדד מרבית הקבוצות הבנקאיות הגדולות התאפיינו השנה בעודף נכסים על התחייבויות, בדומה לשנים האחרונות, ובשל כך הן היו חשופות לירידת מחירים בלתי צפויה. מדד המחירים לצרכן עלה בשנת 2012 ב-1.6% ; שיעור זה נמוך מהציפיות לאינפלציה שנגזרו ב-2012 משוק ההון, ולכן ככל הנראה לפחות חלק מהסיכון התממש.

במגזר המט"ח החשיפה של מרבית הקבוצות הבנקאיות הגדולות לשער החליפין הציגה ב-2012 ירידה יחסית לאשתקד, בעיקר בשל ירידה בנכסים במט"ח. כל הקבוצות הבנקאיות הגדולות, פרט לקבוצת דיסקונט³⁵, היו חשופות לפיחות בשער השקל בשל עודף התחייבויות על נכסים במגזר³⁶. בשער של השקל מול הדולר נרשם במהלך 2012 תיסוף בשיעור של כ-2.3%, והדבר השפיע באופן חיובי על הרווחים מהפרשי שער במרבית הקבוצות הבנקאיות.

³² במגזר המט"ח החשיפה היא לריבית בשוקי חו"ל.

³³ נציין כי בפרק זה הניתוח של החשיפה לסיכוני בסיס ההצמדה נסמך על תצפיות רבעוניות, והוא לא נערך על בסיס סופי שנה כמו הנתונים שמוצגים בלוח. ההתבססות על תצפיות רבעוניות מאפשרת לבצע ניתוח טוב יותר של הסיכון על פני השנה כולה, משום שהיא אינה מתמקדת רק בנקודת זמן אחת, היינו סוף שנה.

³⁴ השינוי המרבי באינפלציה ובשער החליפין נקבע על פי השינויים החודשיים החלים, בהתאמה, בציפיות האינפלציה ובשער החליפין הנומינלי של השקל כנגד הדולר לאורך 7 השנים האחרונות, בהנחת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

³⁵ ב-2012 בנק דיסקונט עבר מפוזיציות שליליות במגזר המט"ח לפוזיציות חיוביות, וזאת לאחר שינוי ההגדרה החשבונאית (בעקבות חזר המפקח על הבנקים מיום 14 בפברואר 2012 בדבר מטבע פעילות של שלוחות הפועלות בחו"ל) של ההשקעה באי.די.בי ניו יורק. בעקבות השינוי בוטל החיסוי בגין ההשקעה, כדי שיחס ההון לרכיבי סיכון לא יהיה רגיש לשינויים בשער החליפין.

³⁶ בסקירה זו חישוב החשיפה של התאגידים הבנקאיים למט"ח מבוסס על הפוזיציות המתקבלות מביאור 16 בדוח הכספי. הפוזיציות המוצגות להלן אינן מביאות בחשבון השפעות מיסוי שהתאגידים הבנקאיים עשויים להתחשב בהן בניהול חשיפתם. לשינויים בשער החליפין יש השפעה על שיעור המס האפקטיבי, משום שהפרשי שער בגין השקעות בחו"ל אינם מובאים בחשבון בבסיס ההכנסה לצורך חישוב ההפרשה למס, ואילו הפרשי השער בגין מקורות המימון מובאים בחשבון זה, ולכן נוצר חוסר סימטריה בגין הפרשי השער. בהתחשב בהיקף ההשקעות בחו"ל, לשינויים אלו עשויה להיות השפעה מהותית על ההפרשה למס. חלק מהבנקים מבצעים חיסוי כנגד חשיפת המס בגין השקעות בחו"ל.

לוח א'-12
החשיפה לשינויים במודד המחיריים לצרכן (בשער החליפין, המש המשפחות הננקאות המזולות, דצמבר 2011 עד דצמבר 2012
 (מיליוני ש"ח)

סך המערכת	הבילאומי		מזרחי טפחות		דיסקונט		המעלים		לאומי	
	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011
המגזר הלא-צמוד										
סך הובסים (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	716,046	660,902	72,664	67,891	89,941	80,612	110,760	109,575	226,661	203,177
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	636,047	587,271	63,055	56,749	92,205	80,216	100,536	99,908	202,802	185,628
הפרש שבין הובסים לתחייבויות ¹ ללא חשפת העסקאות העתידיות והאופציות	79,999	73,631	9,609	11,142	-2,264	396	10,224	9,667	23,859	17,549
הפרש שבין הובסים לתחייבויות בתוספת חשפת העסקאות העתידיות והאופציות	36,997	41,574	3,935	3,571	-246	1,205	717	2,765	13,008	14,476
סך הון הבנק ²	56,725	49,304	4,228	3,350	7,597	6,564	6,595	5,545	21,332	18,637
המגזר הצמוד										
סך הובסים (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	212,247	209,709	15,776	15,872	50,540	45,856	24,810	26,211	60,780	60,607
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	177,730	177,146	15,316	15,284	35,296	34,859	20,732	21,539	50,539	48,970
השפעת העסקאות העתידיות והאופציות	-16,206	-17,087	29	-327	-7,286	-5,754	-867	-1,700	-1,802	-4,834
סך המזויצות במגזר	18,311	15,476	489	261	7,958	5,243	3,211	2,972	8,439	6,803
השינוי המרבי במודד המחירים לצרכן ³ (אחוזים)	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1
הפסד כתוצאה מחשינוי המרבי במודד המחירים לצרכן עליות המודד	19	-	-	-	-	-	-	-	19	-
ירידת המודד	216	166	5	3	85	56	34	32	91	73
מגזר מטבע החוץ ⁵										
סך הובסים (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	265,653	278,884	13,508	13,900	19,820	21,941	59,527	60,653	82,607	86,716
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	323,446	335,797	19,349	22,280	25,205	26,795	67,234	69,445	95,375	97,265
השפעת העסקאות העתידיות והאופציות	59,210	49,167	5,645	7,898	5,270	4,970	10,374	8,600	12,653	11,623
סך המזויצות במגזר ³	1,417	-7,746	-196	-482	-115	116	2,667	-192	-115	-2,642
השינוי המרבי בשער החליפין ⁴ (אחוזים)	7.0	6.8	7.0	6.8	7.0	6.8	7.0	6.8	7.0	6.8
הפסד כתוצאה מחשינוי המרבי בשער החליפין ⁷ עליות שיערי (היחלשות השקל)	87	532	14	33	8	-	13	8	179	57
ירידת שיערי (התחזקות השקל)	185	8	-	-	-	8	185	-	-	-
סך ההפסד המרבי לחון הבנק כתוצאה משינוי בשיערי הצמודה ⁸	401	698	19	35	93	64	220	45	99	76
סך הובסים (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)	0.7	1.4	0.4	1.1	1.2	1.0	3.3	0.8	0.5	1.4
סך ההתחייבויות (ללא העסקאות העתידיות והאופציות)										
השפעת העסקאות העתידיות והאופציות										
סך המזויצות במגזר ³										
השינוי המרבי בשער החליפין ⁴ (אחוזים)										
הפסד כתוצאה מחשינוי המרבי בשער החליפין ⁷ עליות שיערי (היחלשות השקל)										
ירידת שיערי (התחזקות השקל)										

1) ההפסד שבין הובסים ובין ההתחייבויות בכל המגזרים כולל את החשפת העסקאות העתידיות (לא כולל פריטים לא ספיקים) - על פי באור 16 בורות הכספים לצבור.

2) חן הבנק ששויך כולו ועל פי הגדרות) למגזר הלא-צמוד, כך שהחשיפה הנמוכילית לבסיסי הצמודה מותרת במגזר הצמוד ובמגזר המסחרי.

3) ההפסד שבין הובסים ובין ההתחייבויות במגזר כולל את החשפת העסקאות העתידיות והאופציות.

4) השינוי המרבי במודד המחירים לצרכן נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בצפייה האופציונלית לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

5) כולל צמוד למסחרי, בסקירה זו, חשבו החשיפה של האגודים הבנקאיים לשינויים מבוסס על הפוזיציות המתקבלות במגזר 16 בורות הכספים, מיום 14 בפברואר 2012, בדבר מטבע מעליות של שלוחות הפועלות בחו"ל.

6) השינוי המרבי בשער החליפין הנומנלי של השקל כנגד הדולר נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

7) השינוי המרבי בשער החליפין הנומנלי של השקל כנגד הדולר נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

8) סך ההפסד המרבי משינוי בשיערי הצמודה נגזר משינויים החודשיים שחלו בשיערי הצמודה ובמגזר המסחרי, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

9) השינוי המרבי בשער החליפין הנומנלי של השקל כנגד הדולר נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

10) חן הבנק ששויך כולו ועל פי הגדרות) למגזר הלא-צמוד, כך שהחשיפה הנמוכילית לבסיסי הצמודה מותרת במגזר הצמוד ובמגזר המסחרי.

11) השינוי המרבי במודד המחירים לצרכן נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בצפייה האופציונלית לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

12) חן הבנק ששויך כולו ועל פי הגדרות) למגזר הלא-צמוד, כך שהחשיפה הנמוכילית לבסיסי הצמודה מותרת במגזר הצמוד ובמגזר המסחרי.

13) ההפסד שבין הובסים ובין ההתחייבויות במגזר כולל את החשפת העסקאות העתידיות והאופציות.

14) השינוי המרבי במודד המחירים לצרכן נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשיערי הצמודה ובמגזר המסחרי, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

15) כולל צמוד למסחרי, בסקירה זו, חשבו החשיפה של האגודים הבנקאיים לשינויים מבוסס על הפוזיציות המתקבלות במגזר 16 בורות הכספים, מיום 14 בפברואר 2012, בדבר מטבע מעליות של שלוחות הפועלות בחו"ל.

16) השינוי המרבי בשער החליפין הנומנלי של השקל כנגד הדולר נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

17) השינוי המרבי בשער החליפין הנומנלי של השקל כנגד הדולר נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

18) סך ההפסד המרבי משינוי בשיערי הצמודה נגזר משינויים החודשיים שחלו בשיערי הצמודה ובמגזר המסחרי, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

19) השינוי המרבי בשער החליפין הנומנלי של השקל כנגד הדולר נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

חומר זה תיקן את הורות הדיווח לצבור ואפשר לראות כיצד השינויים במודד המחירים לצרכן נגזר מחשינויים החודשיים שחלו בשער החליפין לאורך 7 חודשים האחרונות, בהתחלת התפלגות נורמלית וברמת מובהקות של 99%.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, דוחות כספיים לצבור עיבודי המחקר על הבנקים.

8. הסיכון התפעולי

התפקיד המרכזי שממלאה המערכת הבנקאית בתיווך הפיננסי, בקידום הפעילות הכלכלית ובתהליכי הסליקה - כמו גם החשיבות שיש לאמון הציבור ביכולתה של המערכת לתפקד באופן רציף - מחייבים להבטיח את עמידותה בפני שיבושים תפעוליים משמעותיים.

התממשותו של הסיכון התפעולי, וההפסד הכרוך בכך, יכולים לנבוע מחוסר נאותות או כשל של תהליכים פנימיים, עובדים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים, לרבות מצבי חירום והיכולת לקיים בהם המשכיות עסקית. הגורמים החשובים ביותר אליהם מתייחס סיכון זה הם: מעילות; הונאות; פרקטיקות העסקה ובטיחות במקום העבודה; לקוחות, מוצרים ופרקטיקות עסקיות; נזקים לנכסים פיזיים; הפרעות לרציפות העסקית או כשל במערכות, ביצוע הפצה ותהליכי ניהול.

בשנים האחרונות התעצם הסיכון התפעולי, בין היתר בשל תלותה הגוברת של המערכת הבנקאית בהתפתחויות הטכנולוגיות (אוטומציה) וכתוצאה מכך - במרכיבי התשתית הפיזית התומכת במיכון, כמו רכיבי תקשורת וחשמל. העלייה במורכבות הניהול של מוצרים ותהליכים שונים עקב האצה בהתפתחויות הטכנולוגיות - לצד התגברות האיומים הגיאופוליטיים והלחמה הקיברנטית נגד מערכות בנקאות בארץ ובעולם³⁷ - הגבירו את חשיבותו של ניהול הסיכון התפעולי מההיבט של המשכיות העסקית וניהול טכנולוגיות מידע. התאגידים הבנקאיים, בשיתוף הפיקוח על הבנקים, נוקטים צעדים לצמצום ההשלכות הצפויות של התממשות סיכונים אלה על תפקודם התקין של תאגידים בנקאיים.

נכסי הסיכון בגין הסיכון התפעולי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות הסתכמו בשנת 2012 בכ-69 מיליארד ש"ח (לוח א'-15).

9. סיכון הנזילות

בהמשך לעלייה שנרשמה אשתקד, מערכת הבנקאות הישראלית רשמה השנה שיפור קל ברמת הנזילות הגבוהה יחסית המאפיינת אותה. שיפור זה נבע מהיווצרות עודפי מקורות שקליים במערכת הבנקאית עקב היעדר גידול בהיצע האשראי הבנקאי העסקי וירידה בביקוש לאשראי זה, וכן עקב הגידול בפיקדונות הציבור ובהיקף צבירת ההון (ראו סעיף 3 לעיל). התאגידים הבנקאיים ניתבו את עודפי המקורות להגדלת היקף ההחזקות באיגרות חוב המתאפיינות בסיכון נמוך (בייחוד איגרות חוב של ממשלת ישראל) ולהגדלה מסוימת של יתרת המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל. קו פעולה זה הופיע, בין היתר, על רקע ההתפתחויות החיוביות שחלו במהלך 2012 בשוק איגרות החוב, וביחד עם ההגדלה של יתרת המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל אשתקד יש בו כדי להעיד על כך שהתאגידים הבנקאיים העדיפו להשקיע בנכסים המתאפיינים ברמות סיכון נמוכות. זאת כנראה על רקע רמות הסיכון הבינוניות-גבוהות של הלווים העסקיים, וכן על רקע רצונם של התאגידים הבנקאיים להקטין את נכסי הסיכון ולשפר את יחסי ההון והנזילות במסגרת היערכותם ליישום הנחיות באזל III.

רמת הנזילות הגבוהה המאפיינת את מערכת הבנקאות המקומית מושפעת במידה מסוימת ממבנה המקורות הייחודי שלה, המורכב ברובו מגרעין יציב של פיקדונות הציבור ובמיעוטו מרכיבי מימון אחרים (כגון פיקדונות של בנקים וממשלות ומכשירי חוב). חיזוק לדברים אלה ניתן למצוא ביחס האשראי לפיקדונות בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות: יחס זה עמד השנה על 87%, ובהשוואה בין-לאומית הוא שומר על רמה נמוכה יחסית ויציבה על פני זמן (לוח א'-13). מבנה מקורות יציב זה הוא פועל יוצא של אמון הציבור במערכת הבנקאות הישראלית ושיעורי החיסכון הגבוהים. הוא בולט דווקא בשנים האחרונות, על רקע הקושי של בנקים בעולם לגייס פיקדונות מהציבור וההסתמכות ההולכת וגוברת על מימון סיטונאי קצר טווח ממוסדות פיננסיים וממשלות ("wholesale funding"), אמצעי שהתברר כבלתי אמין במשבר הפיננסי האחרון.

³⁷ עם אירועים מסוג זה נמנים בין השאר פרסום מספרים של כרטיסי אשראי ישראליים באתרי אינטרנט, התראות ואיומים לגבי התקפות על שרתי דואר של תאגידים בנקאיים ותקיפת מערכות המחשוב של מוסדות פיננסיים בעולם.

לוח א'-13
מדדי נזילות נבחרים, חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,
2007 עד 2012

שנה	לאומי	הפעילים	דיסקונט	מזרחי- טפחות	הבינלאומי	חמש הקבוצות
2007	0.31	0.24	0.35	0.24	0.33	0.29
2008	0.31	0.23	0.32	0.18	0.33	0.27
2009	0.39	0.37	0.41	0.24	0.42	0.38
2010	0.33	0.38	0.32	0.20	0.33	0.32
2011	0.38	0.38	0.39	0.27	0.37	0.37
2012	0.39	0.42	0.40	0.27	0.36	0.39
2007	0.17	0.15	0.20	0.13	0.23	0.17
2008	0.17	0.15	0.17	0.10	0.23	0.16
2009	0.23	0.23	0.24	0.13	0.29	0.23
2010	0.19	0.23	0.21	0.12	0.24	0.20
2011	0.22	0.23	0.25	0.15	0.26	0.23
2012	0.24	0.26	0.25	0.14	0.27	0.24
2007	0.83	0.88	0.78	0.99	0.73	0.85
2008	0.87	0.98	0.84	0.97	0.77	0.90
2009	0.82	0.93	0.81	1.00	0.73	0.86
2010	0.90	0.96	0.86	1.01	0.79	0.91
2011	0.86	0.96	0.76	1.00	0.80	0.89
2012	0.83	0.92	0.77	1.00	0.80	0.87

(1) הנכסים הנזילים כוללים איגרות חוב ממשלתיות וכן מזומנים ופיקדונות בבנק ישראל ובבנקים שמועד פירעונם המקורי הוא עד 3 חודשים.
(2) ההתחייבויות הנזילות כוללות את סך הפיקדונות שמועד פירעונם המקורי הוא עד 3 חודשים.
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

השיפור הקל שחל השנה בנזילות המערכת בא לידי ביטוי ביחסי הנזילות השונים המשמשים את הפיקוח על הבנקים כדי לבחון את נאותות הנזילות במערכת הבנקאית (לוח א'-13 ולוח א'-14): יחס המודל הפיקוחי³⁸ (סך הפעילות בשקלים ובמטבע חוץ) רשם השנה עלייה נוספת והסתכם ב-1.61, בהשוואה ל-1.58 בתקופה המקבילה אשתקד³⁹ (לוח א'-14). תמונה דומה מתקבלת מבחינת "נזילות הליבה"⁴⁰ של המערכת ביחס לסך הנכסים ולסך ההתחייבויות קצרות הטווח (לוח א'-13). כאשר משווים את היחס בין סך הנכסים שמועד פירעונם הוא עד שלושה חודשים (כולל סך איגרות החוב הממשלתיות וסך איגרות החוב בדירוג השקעה ומעלה) לבין סך הפיקדונות קצרי הטווח במערכות בנקאות במדינות ה-OECD, מוצאים שרמת הנזילות במערכת הבנקאות הישראלית דומה לממוצע של מערכות הבנקאות בשאר החברות בארגון. בנוסף, ובמסגרת ההערכות השוטפות שהפיקוח על הבנקים מבצע כדי לבחון את עמידות הבנקים והמערכת הבנקאית בכללותה למצב אפשרי של מצוקת נזילות, נאמדה השפעתו של תרחיש קיצון אפשרי - פדיון מיידי של 10% מפיקדונות הציבור לטווח קצר - על ערכו של יחס המודל הפיקוחי. תוצאות האמידה מצביעות הן על כך שהמערכת בכללותה עמידה בפני זעזועים והן על כך שכל אחד מהבנקים עמיד (לוח א'-14). כאשר לריכוזיות הפיקדונות במערכת, זו שמרה השנה על יציבות והציגה גידול קל בשיעורם של 20 הפיקדונות הגדולים עד חודש בסך פיקדונות הציבור לתקופה שעד חודש, מרמה של 12% אשתקד לרמה של 14% (לוח א'-14). שיעור פיקדונות המשקיעים המוסדיים בסך פיקדונות הציבור של התאגידים הבנקאיים בישראל עמד בדצמבר 2012 על כ-9.4%.

³⁸ יחס המודל הפיקוחי פותח בפיקוח על הבנקים, והוא מחושב כיחס בין נכסים נזילים לבין התחייבויות נזילות לתקופה של עד חודש. יחס זה משמש את הפיקוח כדי לבחון מגמות ברמת הנזילות של התאגידים הבנקאיים - ערך של 1 הוא המינימום הנדרש כדי להבטיח עמידה בצורכי הנזילות - והוא גם מאפשר השוואה רוחבית.

³⁹ כאשר בוחנים את יחס המודל הפיקוחי בקרב חמשת הבנקים הגדולים, מוצאים עלייה קלה בשונות בין הבנקים. הערך המרבי שנרשם השנה בקרב חמשת הבנקים הגדולים היה 1.79, והערך הנמוך ביותר היה 1.38.

⁴⁰ "נזילות הליבה", כפי שהיא מוגדרת כאן, מתייחסת לסך המזומנים והפיקדונות, בבנק ישראל ובבנקים, שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים, בתוספת סך איגרות החוב הממשלתיות.

לוח א'-14

יחס המודל הפיקוחי¹, תרחיש קיצון ומבחר מדדי ריכוזיות בתחום הנזילות², חמשת הבנקים הגדולים בישראל
2010 עד 2012

2012	2011	2010	
1.61	1.58	1.42	יחס המודל הפיקוחי (תרחיש בסיס)
1.38	1.41	1.21	הערך המזערי של היחס הפיקוחי
1.79	1.74	1.67	הערך המרבי של היחס הפיקוחי
1.27	1.25	1.28	תרחיש 1: פדיון מיידי של 10% מסך פיקדונות הציבור לטווח קצר
0.34	0.34	0.35	השינוי הממוצע בערך הבסיס ³
0.39	0.37	0.36	השינוי המרבי בערך הבסיס ⁴
			הריכוזיות והיציבות של הפיקדונות
0.35	0.35	0.35	שיעור הפיקדונות עד 1 מיליון ש"ח בסך הפיקדונות
0.27	0.27	0.28	שיעור הפיקדונות מעל 50 מיליון ש"ח בסך הפיקדונות
0.14	0.12	0.14	שיעור 20 הפיקדונות הגדולים עד חודש בסך פיקדונות הציבור עד חודש

(1) יחס המודל הפיקוחי פותח בפיקוח על הבנקים, והוא מחושב כיחס בין נכסים נזילים לבין התחייבויות נזילות לתקופה של עד חודש. יחס זה משמש את הפיקוח כדי לבחון מגמות ברמת הנזילות של התאגידים הבנקאיים – ערך של 1 הוא המינימום הנדרש כדי להבטיח עמידה בצורכי הנזילות.

(2) המדדים מתייחסים לפעילות הן במטבע ישראלי והן במטבע חוץ (צמוד ונקוב).

(3) ממוצע הפערים בין ערך המדד בתרחיש הבסיס לערכו לאחר יישום התרחיש בכל אחד מחמשת הבנקים הגדולים במערכת.

(4) הפער המרבי בין ערך המדד בתרחיש הבסיס לערכו לאחר יישום התרחיש.

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

10. הלימות ההון

במהלך 2012 המשיכו הבנקים לפעול להגדלת יחס הון הליבה במטרה לעמוד ביעדי הון הליבה החדשים⁴¹, והיחס עלה בשיעור חד של 0.7 נקודת אחוז, מ-8.0% ל-8.7% (לוח א'-15, איור א'-19). נכון לדצמבר 2012 יחס הון הליבה בכל הקבוצות הבנקאיות אינו נופל מ-8.5%⁴², כאשר קבוצת הבינלאומי כבר הגיעה ליעד והיחס בה עומד על 9.7%. העלייה ביחס הון הליבה הקיפה את כל הקבוצות הבנקאיות ואנו מייחסים אותה לארבעה גורמים מרכזיים: (1) עד כה הבנקים לא חילקו דיבידנדים בגין שנת 2012 על מנת להגיע ליעדי הון הליבה; (2) רווחים שהבנקים צברו במהלך השנה; (3) היעדר גידול בנכסי סיכון האשראי; (4) עלייה בקרן ההון כתוצאה מעלייה בשווי של תיק ניירות הערך הזמין למכירה.

נכסי סיכון האשראי המשוקללים של הבנקים לא גדלו השנה⁴³, וזאת כתוצאה משינוי בהרכב תיק הנכסים: האשראי העסקי⁴⁴ המשוקלל ב-100% התכווץ בשיעור קל, אך כנגד זאת התרחבו הנכסים המשוקללים במשקלות סיכון נמוכות יותר – האשראי לדיור ואיגרות החוב של ממשלת ישראל.

במאסר 2012 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות מעודכנות לגבי יחסי הון ליבה מינימליים. על פי הנחיות אלה נדרשים כל התאגידים הבנקאיים לעמוד ביחס הון ליבה מינימלי של 9% (במונחי באזל III) עד ליום

⁴¹ פירוט מופיע להלן.

⁴² יחס הון הליבה של דיסקונט אינו כולל את הניכוי בגין השקעתו בבנק הבינלאומי. אם מנכים השקעה זו, יחס הון הליבה של דיסקונט עומד על 8.0%.

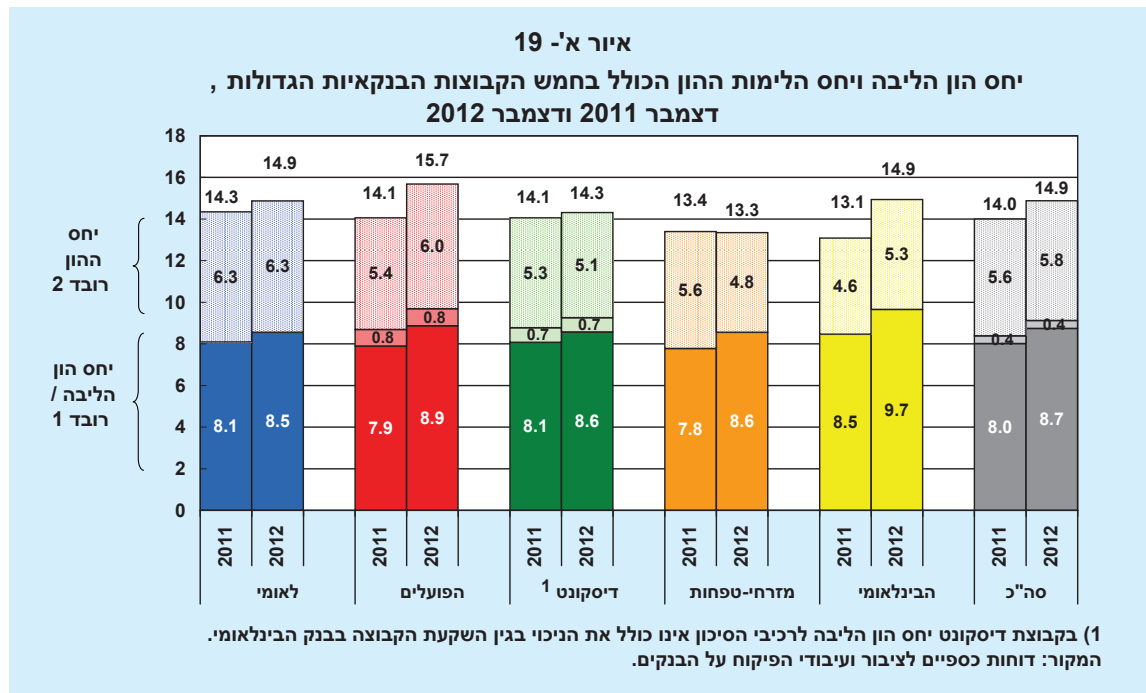
⁴³ למעט בבנק מזרחי-טפחות.

⁴⁴ בעיקר אשראי בגין פעילות לווים בחו"ל.

לוח א'-15
התפלגות ההון ויחסי ההון בהמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012

חמש הקבוצות		חברלאומי		מזרח-טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי		יחס החזון המכלל לרכיבי הסיכון
2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	
80,443	72,799	6,772	5,995	9,252	8,054	12,134	11,021	27,057	24,101	25,228	23,628	החזון העצמי ¹
77,110	70,864	6,516	5,764	9,145	7,912	10,814	10,164	26,323	23,769	24,312	23,255	החזון הליבה ²
81,280	74,945	6,516	5,764	9,145	7,912	12,562	11,887	28,745	26,157	24,312	23,225	החזון רובד 1 ²
51,343	50,241	3,573	3,151	5,129	5,722	6,862	7,173	17,801	16,175	17,978	18,020	החזון רובד 2 ²
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	החזון רובד 3 ²
132,623	125,186	10,089	8,915	14,274	13,634	19,424	19,060	46,546	42,332	42,290	41,245	סיכום החזון לצורך חישוב יחס החזון לרכיבי הסיכון
1,221,057	1,176,347	105,387	101,113	162,242	150,246	200,880	202,472	376,388	356,662	376,160	365,854	סך המאזן
1,612,514	1,573,208	132,116	127,267	213,575	201,226	253,310	256,525	538,207	523,429	475,306	464,761	סך החשיפה ³
802,942	806,107	59,734	60,240	98,736	92,973	120,686	120,256	269,948	274,037	253,838	258,601	סיכון מאשראי
19,792	20,297	1,168	1,446	1,119	947	2,238	1,875	5,557	7,018	9,710	9,011	סיכון חשוק
68,643	67,849	6,619	6,438	7,093	7,851	12,788	13,418	21,302	20,047	20,841	20,095	הסיכון התפעולי
891,377	894,253	67,521	68,124	106,948	101,771	135,712	135,549	296,807	301,102	284,389	287,707	סיכום החשיפים המשוקללים
4.8	4.5	4.9	4.5	4.3	3.9	4.3	4.0	4.9	4.5	5.1	5.0	יחס חזון הליבה לסך החשיפה
8.7	8.0	9.7	8.5	8.6	7.8	8.6	8.1	8.9	7.9	8.5	8.1	יחס חזון הליבה לרכיבי הסיכון ⁴
9.1	8.4	9.7	8.5	8.6	7.8	9.3	8.8	9.7	8.7	8.5	8.1	יחס חזון רובד 1 לרכיבי הסיכון
5.8	5.6	5.3	4.6	4.8	5.6	5.1	5.3	6.0	5.4	6.3	6.3	יחס חזון רובד 2 לרכיבי הסיכון
14.9	14.0	14.9	13.1	13.3	13.4	14.3	14.1	15.7	14.1	14.9	14.3	יחס החזון המכלל לרכיבי הסיכון

(1) כולל הזכויות של בעלי מניות חיצוניים על פי מאזני הקבוצות.
(2) לאחר נכירים.
(3) סיסם היתרות המאזניות והחזו-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחזו-מאזניים, לאחר הפרישה להפסדי אשראי (ולא השפעת מדיניות ההמרה לאשראי ומקומי שקלול הסיכון כהדגתם בכללי באזל II).
(4) יחס חזון הליבה לרכיבי הסיכון של קבוצת דיסקונט אינו כולל את חניכוי בגין חשקת חקובה בבנק הפלילאומי.
המקור: דוחות נספחים לציבור, דיווחים למקוח על הבנקים ועיבודי המקוח על הבנקים.



1.1.2015⁴⁵. נוסף על כך קובעות ההנחיות כי תאגידים בנקאיים, ששיעור נכסיהם בסך הנכסים המאזניים של המערכת הבנקאית גבוה מ-20%, נדרשים להגדיל את יחס הון הליבה המזערי בנקודת אחוז אחת ולהגיע ליחס של 10% עד ליום 1.1.2017. הוראה נוספת זו חלה על בנק לאומי ועל בנק הפועלים, המהווים יחד כ-60% מהמערכת הבנקאית.

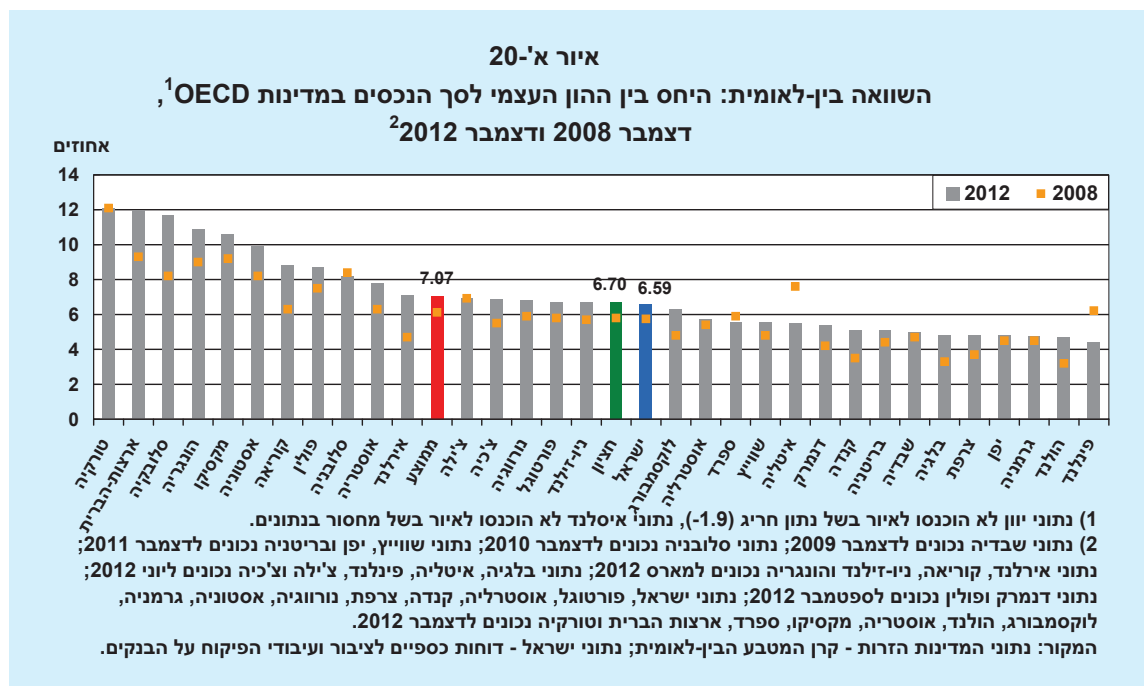
ביוני 2013 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות לאימוץ באזל III בנושא מדידה והלימות הון, שעיקרן קביעת יחס ההון הכולל והרכבו⁴⁶. על כלל התאגידים הבנקאים להחזיק הון כולל בשיעור של 12.5%, ואלו הנדרשים לעמוד ביחס הון ליבה של 10% יחזיקו הון כולל בשיעור של 13.5%. הוראה זו תיכנס לתוקף ב-1.1.2014. על פי אומדני הבנקים בדוחות הכספיים, יישום מלא של ההוראות באזל III צפוי להוביל לקיטון ממוצע של כ-0.5 נקודת אחוז ביחס הון הליבה במערכת הבנקאית בישראל: בלאומי 0.3 נקודת אחוז; בפועלים 0.3-0.5 נקודת אחוז; בדיסקונט 1.2 נקודת אחוז; במזרחי-טפחות 0.3 נקודת אחוז; ובבינלאומי 0.15 נקודת אחוז. עיקר ההשפעה על יחס הון הליבה נובע מהכללים החדשים בנוגע לניכויים מההון, למסים הנדחים ולהקצאת ההון בגין סיכון (Credit Valuation Adjustments) CVA.

הבנקים בישראל נערכים לאימוץ מתווה ההון וליישום הנחיות באזל III. היערכות זו מחזקת את הון הליבה של הבנקים ותורמת לעמידותה וליציבותה של המערכת הבנקאית בכללותה. חיזוק הון הליבה במערכת הבנקאות בישראל ובמערכות בנקאות בעולם משתקף בשיפור שחל בשנים האחרונות ביחס המינוף⁴⁷ (איור א'-20).

⁴⁵ יחס זה כולל כרית לשימור הון בשיעור של 2.5%.

⁴⁶ הרחבה מופיעה בתיבה ב-1.

⁴⁷ יחס ההון העצמי לסך הנכסים.



תיבה א'-1 : מבחן קיצון מקרו-כלכלי למערכת הבנקאית, המבוסס

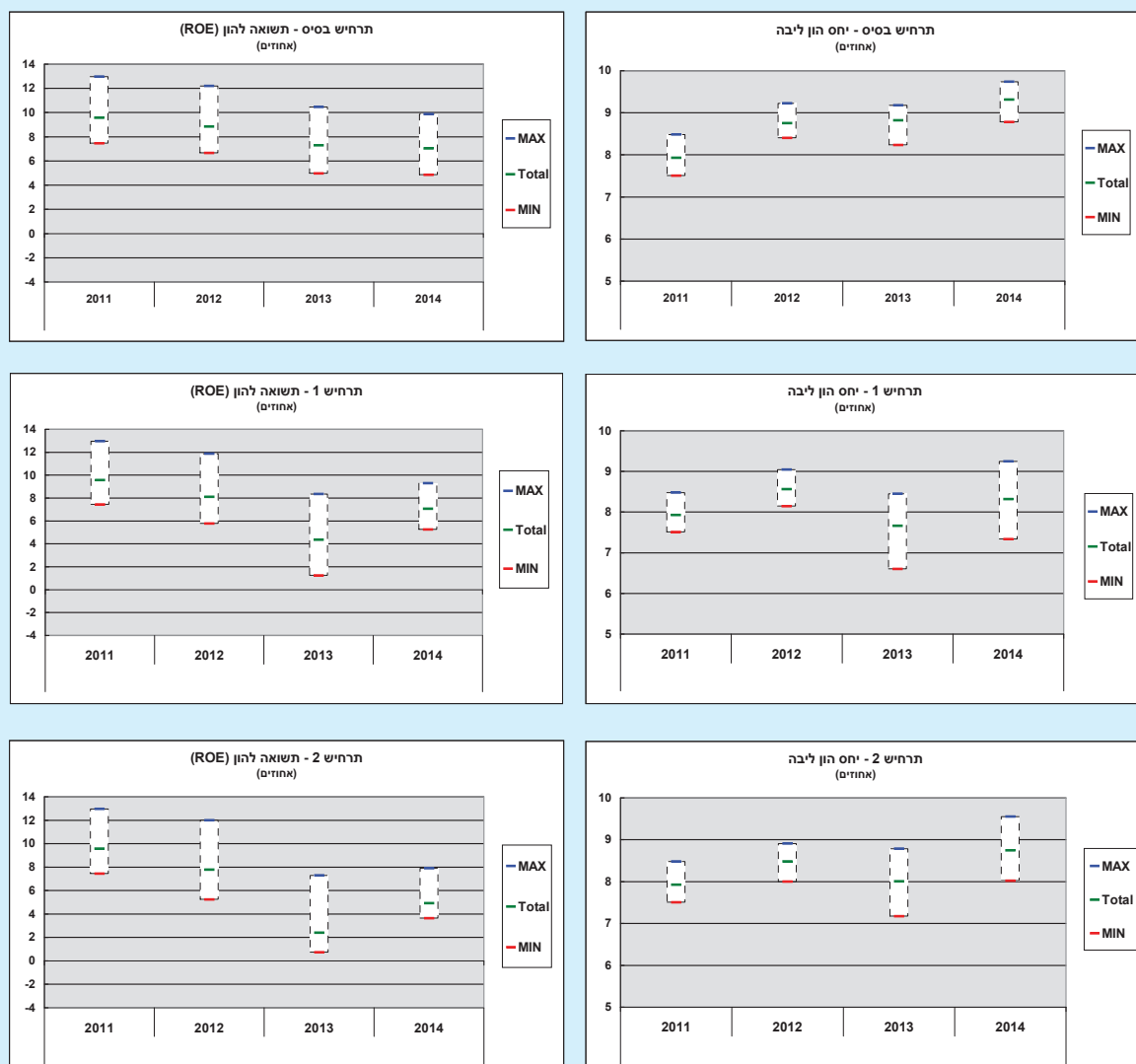
על תרחיש אחיד

הפיקוח על הבנקים עורך למערכת הבנקאית מבחן קיצון הן על בסיס קבוע והן אד-הוק, לצרכים ספציפיים ומערכתיים. המבחנים מהווים כלי חשוב ומרכזי, והם משמשים את הפיקוח כדי להעריך את יציבות התאגידים הבנקאיים ולזהות מוקדי סיכון וסיכונים מערכתיים. בנוסף מהווים מבחני קיצון כלי מסייע בהערכת נאותות ההון.

השנה הפיקוח ערך לראשונה מבחן קיצון מקרו-כלכלי המבוסס על תרחיש אחיד. כל אחת מחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות ערכה את המבחן בהתאם להנחיות מפורטות שנשלחו אליה, וכולן נדרשו לדווח לפיקוח על המתודולוגיות ששימשו אותן כדי לערוך את המבחנים ועל תוצאותיהם. במקביל לכך הפיקוח ערך את המבחן לכל אחת מהקבוצות הבנקאיות במתודולוגיה עקבית ואחידה. זהו המקום לציין כי תהליך זה, שבמסגרתו רשות הפיקוח והבנקים עורכים מבחן קיצון מקרו-כלכלי במקביל, מופיע בהמלצות של ועדת באזל והסטנדרט הבין-לאומי הוא לקיים אותו. בחלק מהמדינות מבחנים אלה כלולים בתהליכי ה-SREP של רשויות הפיקוח ובתהליכי ה-ICAAP של הבנקים, והם מסייעים להערכת נאותות ההון¹. המבחן הנידון לווה בדיאלוג מקצועי בין הפיקוח על הבנקים והבנקים, והוא אפשר לפיקוח להעריך את יכולתם של הבנקים לערוך מבחן קיצון מקרו-כלכלי, לבסס מבחני קיצון על מסדי נתונים מיטביים,

¹ יש להדגיש כי מבחן זה אינו מחליף את מבחני הקיצון שהבנקים עורכים כבר היום במסגרת ה-ICAAP, אלא הוא נוסף עליהם.

איור תל-1 תוצאות מבחן הקיצון המאזני המקור-כלכלי



המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

להקים מודלים, ולהבין את מוקדי הסיכון ואת השפעת משתני המקרו המרכזיים על הרווחיות של הבנק ועל יציבותו.

ביסוד המבחן שלושה תרחישים - תרחיש בסיס ושני תרחישי קיצון:

1. **תרחיש בסיס** - תרחיש זה מתבסס על התחזיות הרבעוניות של חטיבת המחקר בבנק ישראל ושל גופים בעולם לגבי ההתפתחויות הצפויות בעולם.

2. **תרחיש 1: תרחיש מקומי ביטחוני מתון** - תרחיש המשקף את ההשלכות האפשריות של אירוע ביטחוני מתון בישראל. התרחיש מתאפיין בעלייה בפרמיית הסיכון של מדינת ישראל ובבריחת הון המובילה לפיחות משמעותי; זה מצדו מוביל לאינפלציה גבוהה ולהעלאה של ריבית בנק ישראל. אך הפגיעה בתוצר מתונה וכמותה גם העלייה באבטלה.

3. תרחיש 2: תרחיש קיצון גלובלי - ההנחה בתרחיש זה היא שחלה הרעה במשתני המקרו עקב משבר גלובלי חריף. משבר זה דומה בממדיו למשבר 2008, אך יש לו השפעה חמורה יותר על המצב הכלכלי של המשק הישראלי. ההחמרה מתבטאת בהתכווצות התוצר למשך ארבעה רבעים - ב-2008 ההתכווצות נמשכה שני רבעים בלבד - ובשיעורי צמיחה נמוכים בהמשך. תרחישים אלה נבנו ע"י חטיבת המחקר בבנק ישראל. עבור כל אחד מהם גיבשה חטיבת המחקר תחזיות לגבי משתנים מקרו-כלכליים, ותחזיות אלה מבוססות בחלקן על מודל ה-DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium), המסייע לגבש את ההחלטות על המדיניות המוניטרית של בנק ישראל. נקודת הפתיחה התבססה על נתוני הדוחות הכספיים לדצמבר 2011, והתחזית משתרעת עד סוף 2014. מבחן הקיצון נערך בשיטת Top-Down² והתבסס על נתוני הפיקוח על הבנקים ועל מתודולוגיות שפותחו בו, ביניהן מודלי לוויין המקשרים בין המשתנים המקרו-כלכליים ובין משתני סיכון האשראי והרווחיות של הבנקים, מתודולוגיה לקביעת המדיניות של חלוקת דיבידנדים ומתודולוגיה לקביעת הירידה בשוויין של איגרות חוב ממשלתיות ואיגרות חוב של מוסדות פיננסיים זרים. התוצאות מצביעות על כך שלתרחיש הגלובלי ולתרחיש המקומי המתון יש השפעות מהותיות על המערכת הבנקאית, אך אלה אינן מהוות איום על יציבותה. המערכת הבנקאית עדיין תציג תשואה חיובית להון, אם כי הרווחיות תרד באופן משמעותי ובתרחיש הגלובלי היא תעמוד על 2% בלבד בשנת 2013. באותו תרחיש יחס הון הליבה של המערכת הבנקאית ירד ל-8.0% בשנת 2013. לצורך מבחני קיצון, יחס הון הליבה המינימלי המקובל בעולם עומד על 5.0% (איור ת'1). המודלים המקרו-כלכליים אינם תופסים באופן מלא את מכלול גורמי הסיכון הפוטנציאליים, כמו למשל השפעת היוון חוזר והדבקה בין שווקים ומוסדות, סיכון ריכוזיות קבוצות לווים, סיכון ריכוזיות ענפית, אשראי ממונף ועוד. לפיכך שילב הפיקוח על הבנקים מתודולוגיות אחרות התופסות חלק נוסף מגורמי הסיכון. אלו הגדילו באופן משמעותי את הפגיעה בקבוצות הבנקאיות שעברו להפסד, אולם בכל הקבוצות הבנקאיות יחס הון הליבה נותר מעל 6%. עם הגורמים התורמים לעמידות המערכת הבנקאית בתרחישי הקיצון נמנים הנתונים הנוחים בנקודת הפתיחה של התרחישים, ובכלל זה רמות ההון והרווחיות.

² כאשר מבחן קיצון נערך בשיטת Top-Down, רשות הפיקוח מגדירה את תרחיש הקיצון, אומדת את השפעתו על תיק הבנק הבודד, או על התיק המצרפי של כלל הבנקים, ומנתחת את השפעתו על המערכת הבנקאית.

11. התוצאות העסקיות

א. הרווח והרווחיות

הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות הסתכם בשנת 2012 בכ-6 מיליארד ש"ח, ירידה של 15% לעומת שנת 2011; עם זאת הרווח לפני מס צמח ב-6% (לוח א'-16). סך הרווח הנקי של חמש הקבוצות הבנקאיות משקף תשואה להון של 7.9%, וזו נמוכה בהשוואה לשנת 2011 (10.2%) ולממוצע ארוך הטווח (9.9%) (איור א'-21). תשואה נמוכה זו הושפעה בעיקר מהירידה החדה שחלה ב-2012 בתשואה להון של קבוצת בנק לאומי - הקבוצה רשמה תשואה להון של 3.8% בלבד - אך היא הושפעה גם מהגדלת ההון העצמי במסגרת היערכות התאגידים הבנקאיים לעמידה ביעדי ההון החדשים. כאשר בוחנים את השיעור הממוצע של התשואה להון לפני מס במדינות ה-OECD בשנים 2006-2012, מוצאים כי הרווחיות של המערכת הבנקאית המקומית דומה לממוצע בשאר החברות בארגון⁴⁸.

⁴⁸ יחד עם זאת נציין כי השלכות המשבר הפיננסי העולמי לא ניכרו במערכת הבנקאית המקומית באותה מידה שבה הן ניכרו במערכות הבנקאות בשאר מדינות הארגון.

לוח א'-16

שעינים עיקריים מדוח הרווח וההפסד המאוחד של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2012

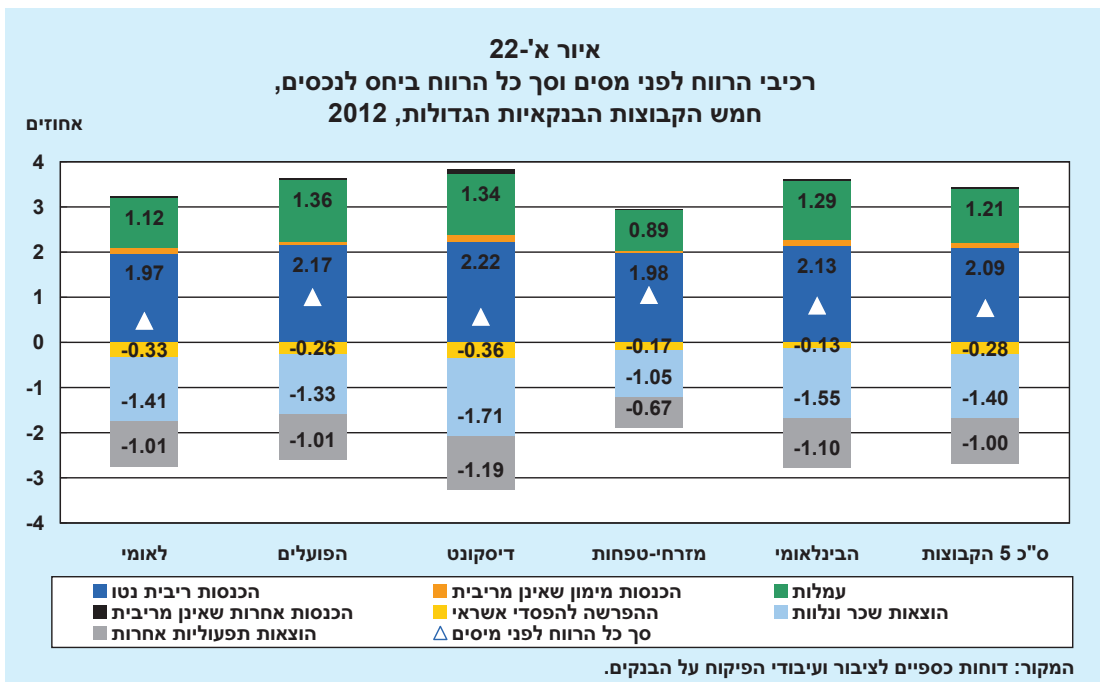
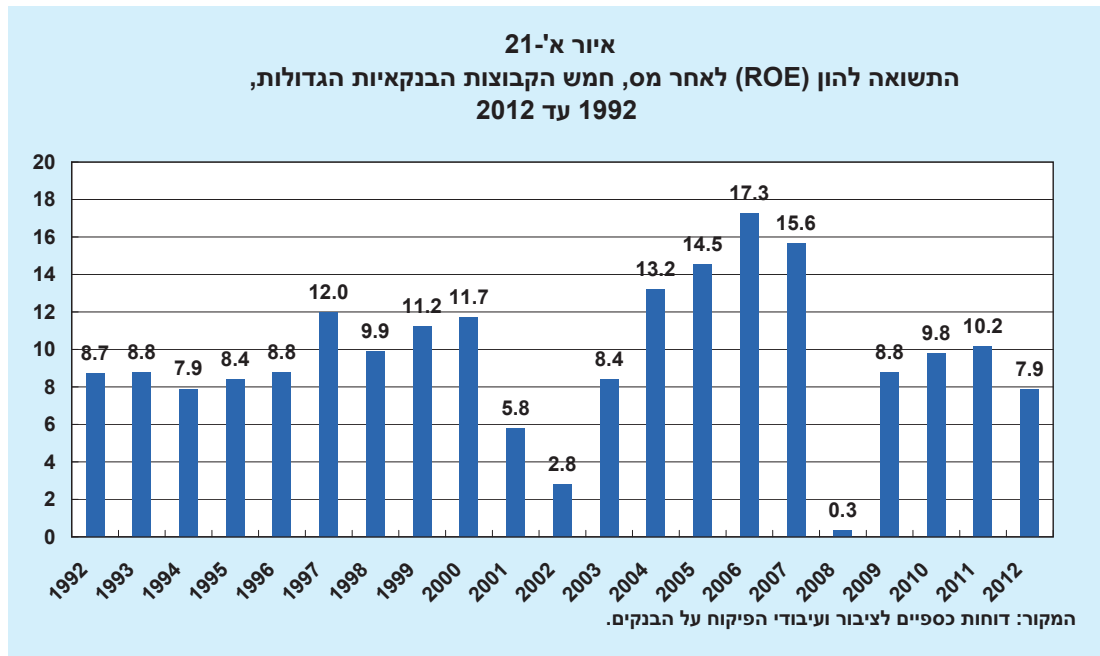
(מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים)

שיעור השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011	דיסקונט				הפועלים				לאומי			
	שיעור השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011				שיעור השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011				שיעור השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011			
	2012	2011	2010		2012	2011	2010		2012	2011	2010	
-6.8	7,843	8,413	7,400	-3.0	14,346	14,793	12,806	-5.4	13,507	14,283	12,489	הכנסות ריבית
-10.9	3,384	3,796	2,849	-7.6	6,186	6,696	4,853	-15.0	6,099	7,176	5,517	הוצאות ריבית
-3.4	4,459	4,617	4,551	0.8	8,160	8,097	7,953	4.2	7,408	7,107	6,972	הכנסות ריבית, נטו
-6.7	726	778	821	-17.9	987	1,202	1,030	68.4	1,236	734	584	הוצאות בגין הפסדי אשראי
-2.8	3,733	3,839	3,730	4.0	7,173	6,895	6,923	-3.2	6,172	6,373	6,388	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
10.9	3,257	2,937	2,996	9.7	5,477	4,991	4,890	14.3	4,774	4,175	4,767	הכנסות שאינן מורכבות
-43.3	352	98	172	63.6	255	-213	-457		444	11	475	הכנסות ממכירת מניות
	80	141	87		90	55	77		0	-12	397	מזה : מכירת
	341	143	223		347	136	390	17.9	520	441	108	אמ"ח
	-333	-156	-783		-315	384	-3,210		-673	1,064	-1,782	פעילות במכשירים נגזרים
	265	-76	648		114	-799	2,286		597	-1,482	1,752	הפסדי שער
0.6	2,685	2,670	2,725	0.1	5,105	5,098	5,167	2.0	4,199	4,116	4,129	מזה : ענפולת
-0.3	5,826	5,845	5,659	5.5	8,825	8,365	8,291	9.1	9,100	8,341	7,961	סך ההוצאות התפעוליות והאחרות
-0.6	3,444	3,466	3,218	5.3	5,012	4,759	4,631	4.5	5,290	5,061	4,686	מזה : משכורות והוצאות נלוות
25.0	1,164	931	1,067	8.6	3,825	3,521	3,522	-16.4	1,846	2,207	3,194	רווח לפני מיסים
-7.3	407	114	479	55.0	1,254	809	1,342	94.0	811	418	1,241	הפרשה למיסים על הרווח
-5.3	757	817	588	-5.2	2,571	2,712	2,180	-42.1	1,035	1,789	1,953	רווח לאחר מיסים
9.4	802	847	690	-7.4	2,543	2,746	2,201	-50.8	931	1,891	2,334	הרווח הנקי המיוחס לפעיל המניות
	11,296	10,329	9,857	10.0	25,178	22,883	21,204	6.9	24,436	22,866	22,682	חרון לחישוב התשואה לחוץ ¹
	10.30	9.01	10.82		15.19	15.39	16.61		7.55	9.65	14.08	התשואה הכוללת לחוץ, לפני מיס (ROE) (אחוזים)
	7.10	8.20	7.00		10.10	12.00	10.38		3.81	8.27	10.29	התשואה הכוללת לחוץ, לאחר מיס (ROE) (אחוזים)
	0.40	0.44	0.37		0.69	0.81	0.70		0.25	0.55	0.72	התשואה הכוללת לניסים (ROA) (אחוזים)
	2.30	2.52	2.59		2.35	2.57	2.75		2.18	2.24	2.28	המרווח הפיניסי (אחוזים) ²

לו"א-16 (המשך)
סעיפים עיקריים מזרח הרווח וההפסד המאוחד של המש הקבוצות הבנקאיות המזולות, 2010 עד 2012
(מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים)

מזרח-טפחות									
הבנקלאומי					סך כל הקבוצות				
שער השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011			שער השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011			שער השינוי באחוזים, 2012 לעומת 2011			התיאור
2012	2011	2010	2012	2011	2010	2012	2011	2010	
-4.9	46,074	48,425	41,497	-7.5	3,787	4,096	3,293	-3.6	הכנסות ריבית
-11.8	20,583	23,328	17,215	-19.9	1,537	1,919	1,375	-9.7	הוצאות ריבית
1.6	25,491	25,097	24,282	3.4	2,250	2,177	1,918	3.7	הכנסות ריבית, נטו
6.8	3,359	3,145	3,023	44.1	134	93	115	-18.3	הוצאות בגין הפסדי אשראי
0.8	22,132	21,952	21,259	1.5	2,116	2,084	1,803	6.4	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
10.8	16,628	15,004	15,805	11.1	1,547	1,392	1,712	4.2	הכנסות שאינן מריבית
	1,296	-180	341		150	-94	176		הכנסות מימון שאינן מריבית
51.0	237	157	568		38	-33	8		מזה: מניית
75.0	1,521	869	934	25.2	164	131	176		אג"ח
	-1,433	1,748	-6,403		-50	59	-393		פעילות במכשירים נגזרים
	953	-3,017	5,245		-2	-251	385		הפרשי שער
0.0	14,803	14,805	14,954	-5.9	1,362	1,447	1,501	-1.5	מזה: נמלות
4.6	29,328	28,034	27,260	-0.9	2,791	2,816	2,783	4.5	סך ההוצאות וההפסדות וההוצאות וההפסדות
3.3	17,080	16,531	15,616	0.2	1,633	1,630	1,552	5.3	מזה: משכורות והוצאות נלוות
5.7	9,432	8,922	9,804	32.1	872	660	732	7.6	רווח לפני מיסים
63.3	3,395	2,079	3,850	50.0	324	216	319	14.8	הפרשה למסדים על הרווח
-11.8	6,037	6,843	5,954	23.4	548	444	413	4.2	רווח לאחר מיסים
-15.4	5,929	7,008	6,464	20.2	577	480	438	3.1	הרווח הנקי המיוחס לפעיל המניות
9.2	75,197	68,876	66,007	7.6	6,074	5,647	5,475	14.9	הרווח לתישור והתשואה להון ¹
	12.54	12.95	14.85		14.36	11.69	13.37		התשואה המוללת להון, לפני מס (ROE) (אחוזים)
	7.89	10.18	9.79		9.50	8.50	8.00		התשואה המוללת להון, לאחר מס (ROE) (אחוזים)
	0.50	0.62	0.61		0.56	0.48	0.43		התשואה המוללת לפני מס (ROA) (אחוזים)
	2.26	2.40	2.47		2.27	2.34	2.10		המרווח הפנימי (אחוזים) ²
									התשואה המוללת להון, כולל את סך כל האמצעים ההוניים הנכחי הרווח הממוצע של זכויות בעלי המניות החיצוניים (במחיר/תוספת הרווח הממוצע של ההפסדים/הרווחים שטורים מומשו)
									מחלקות של איגרות חוב למסחר לשווי הון וכן של הפסדים/הרווחים בגין איגרות חוב זמניות למכירה, הכלולים בתוך הוצאות.
									(2) הכנסות ריבית נטו לסך הנכסים הכספיים המנויים הכנסות מניון.
									המקור: דוחות כספיים לעיבור ועיבור הפיקוח על הבנקים.

התפתחות הרווח לפני מס הושפעה השנה מגורמים שונים, אקסוגניים למערכת, הנוגעים לסביבה העסקית שבה פעלו התאגידים הבנקאיים. מבין הגורמים שהשפיעו באופן שלילי נציין את ההאטה שחלה בפעילות העסקית של המשק הישראלי והתבטאה בין היתר בקיפאון באשראי העסקי; את הירידה בריביות השוק, המהוות עוגן לפעילות התאגידים בכל אחד ממגזרי ההצמדה; ואת השינוי בתמהיל תיק האשראי. מנגד, ההתפתחויות החיוביות בשוקי איגרות החוב והמניות, הגידול בהיקף ההחזקות של התאגידים הבנקאיים באיגרות חוב, וכן הגידול בהיקף האשראי (לדיר), השפיעו באופן חיובי על הרווח.



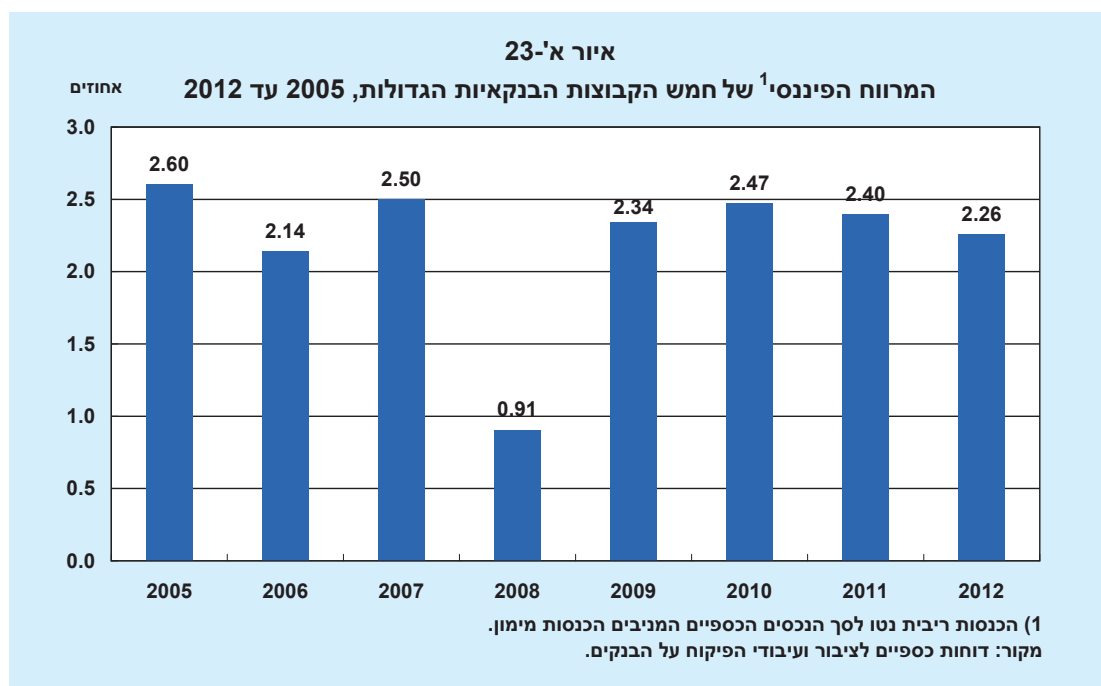
בחינת השפעתם של גורמים אלה על כל אחד מרכיבי הרווח מעלה, כי הגדלת תיק איגרות החוב - יחד עם השיפור שחל בשוקי ההון - פעלו להעלאה של הכנסות הריבית נטו וכן של הכנסות המימון שאינן מריבית (דרך העלאה של רווחים הנובעים מהתאמות לשווי הוגן וממכירת איגרות חוב). אך הורדת הריבית של בנק ישראל - לצד הגידול המתון באשראי לציבור, שהתאפיין במרווחים נמוכים יחסית - השפיעו באופן שלילי על הכנסות הריבית נטו וקיצו חלקית את העלייה בהן.

בצד התפעולי הושפעו רווחי התאגידים הבנקאיים מגידול בהוצאות השכר וההוצאות הנלוות בגין תכניות פרישה מרצון ושינויים ארגוניים שהוטמנו בחלק מהתאגידים הבנקאיים. ההכנסות מעמלות שמרו על יציבות, תוצאה של עלייה בהיקפי הפעולות הנושאות עמלות, מחד גיסא, ושל ירידה בתעריפי העמלות מאידך גיסא. בשעה שהרווח לפני מס עלה השנה, כאמור, הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות ירד בכ-15% בהשוואה לשנת 2011. זאת משום שב-2011 נרשמה הפרשה נמוכה למסים בעקבות שינוי שנערך בחוקי מיסוי על רקע ביטול מתווה ההפחתה במס החברות.

(1) הכנסות הריבית נטו

בהשוואה ל-2011 הכנסות הריבית נטו עלו במהלך השנה בכ-2% והסתכמו ב-25.5 מיליארד ש"ח. הדבר נבע בעיקר מכך שהכנסות הריבית הציגו ירידה מתונה יותר מאשר הוצאות הריבית. ב-2012 הובילו להתפתחות זו שני מקורות הכנסה מריבית - הכנסות הריבית הנובעות מפעילות התיווך הפיננסית הקלסית⁴⁹ והכנסות הריבית הנובעות מהחזקה באיגרות חוב.

ההכנסות נטו מהתיווך הפיננסי הקלסי - מאשראי לציבור ומפיקדונות הציבור - מהוות את המקור העיקרי בהכנסות הריבית נטו, ובהשוואה לאשתקד הן ירדו בכאחוז והסתכמו ב-24.7 מיליארד ש"ח. ירידה זו נבעה מהפניית מקורות לשימושים שאינם אשראי לציבור; ומקוטן בפער בין הריבית על האשראי לציבור לבין הריבית על פיקדונות הציבור. הקטון בפער הריבית נובע מהירידה בריביות הבסיס המהוות עוגן לפעילות בכל אחד



⁴⁹ מותן אשראי וקבלת פיקדונות.

ממגזרי ההצמדה (בריבית בנק ישראל, בתשואות של איגרות החוב הממשלתיות הצמודות ובריבית הליבור), וכן מגידול בהיקפי הפעילות בתחום האשראי לדיוור, פעילות המתאפיינת במרווחים נמוכים. בחינה של הכנסות הריבית מאיגרות חוב מעלה כי הגורם העיקרי לעלייה בהן הוא הגידול הניכר בתיק ני"ע - תוצאה ישירה של הגדלת היקף ההחזקות באיגרות חוב, בעיקר ממשלתיות ישראליות. הגדלה זו בהיקף איגרות החוב הביאה לעלייה בהכנסות הריבית מהן, והיא פעלה לקיצוץ הירידה בהכנסות הריבית מפעילות התיווך הקלסית. כתוצאה מכך סך הכנסות הריבית נטו עלה יחסית לשנת 2011. המרווח הפיננסי, המשקף את התשואה על נכסים מניבים, ירד מ-2.4% ב-2011 ל-2.26% ב-2012 (איור א-23). הירידה נבעה בין היתר מירידה בסביבת הריבית, והיא התקווה בחלקה על ידי העלייה הקלה בהיקפי הפעילות, בעיקר במשקי הבית.

(2) ההוצאות בגין הפסדי אשראי

סך ההוצאות בגין הפסדי אשראי גדלו השנה בשיעור של כ-6.8% והסתכמו ב-3.4 מיליארד ש"ח. הוצאות אלו מהוות 0.4% מסך האשראי המאוני לציבור, שיעור דומה למוצע בשלוש השנים האחרונות. התפתחות ההוצאות של הקבוצות הבנקאיות בגין הפסדי אשראי לא הייתה אחידה ב-2012, והיא התאפיינה במגמה מעורבת.

כאשר בוחנים את התפתחות ההוצאות להפסדי אשראי לפי ענפי המשק, מוצאים כי העלייה בהפרשות להפסדי אשראי נובעת בעיקר מענף השירותים הפיננסיים, שבו היחס בין ההפרשה להפסדי אשראי לבין סך האשראי עלה מכ-0.4% ל-2.7% והסתכם בכ-1.4 מיליארד ש"ח. גידול ההפרשות בענף השירותים הפיננסיים מקורו בעיקר בחברות ההחזקה הגדולות במשק.

(3) ההכנסות שאינן מריבית

ההכנסות שאינן מריבית הסתכמו בכ-17 מיליארד ש"ח, עלייה של 11% לעומת שנת 2011. הכנסות אלו כוללות הכנסות ממכירה ומהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות, הכנסות הנובעות מהפרשי שער, הכנסות מפעילות בנגזרים, הכנסות מעמלות והכנסות נוספות אחרות.

בעקבות ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים המקומיים והעלייה במדדים המובילים, ההכנסות ממכירה והתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות עלו והסתכמו בכ-2 מיליארד ש"ח (עלייה של 71% לעומת שנת 2011). הייסוף בשער החליפין של השקל ביחס לדולר הוביל לגידול בהכנסות מהפרשי שער, לאור עודף ההתחייבויות במט"ח של התאגידים הבנקאיים. הכנסות אלה הסתכמו בכמיליארד ש"ח, והן עומדות בניגוד להפסד שנרשם בשנת 2011.

ההכנסות מעמלות וההכנסות האחרות שמרו על יציבות בהשוואה לשנת 2011, והן הסתכמו ב-15.3 מיליארד ש"ח (לוח א'-17). הכנסות אלו הושפעו השנה משני גורמים שפעלו בכיוונים מנוגדים - מחד גיסא העלייה בהיקפי הפעילות של משקי הבית (גורם הכמות), ומאידך גיסא הירידה בתעריפי העמלות (גורם המחיר).

(4) ההוצאות התפעוליות

סך ההוצאות התפעוליות הגיע ב-2012 לכ-29 מיליארד, עלייה של כ-5% לעומת שנת 2011. בדומה לשנים קודמות, התפתחות זו נובעת בעיקר מסעיף הוצאות השכר והנלוות, המהווה את חלק הארי בהוצאות התפעוליות של התאגידים הבנקאיים.

בשנת 2012 הוצאות השכר והנלוות עלו בכ-3%, ל-17 מיליארד ש"ח (לוח א'-17). עלייה זו נובעת ברובה מתכניות התייעלות רב-שנתיות ומשינויים במבנה הארגוני ובמבנה כוח האדם, כולל פרישה מוקדמת, שעורכות חלק מהקבוצות הבנקאיות. השפעתן של תכניות אלו צפויה לבוא לידי ביטוי בשנים הקרובות, אך מאחר שיישומן החל השנה, הקבוצות הבנקאיות רשמו עלייה בהוצאות הנלוות.

סך ההוצאות שהתאגידים הבנקאיים רשמו בשנת 2012 בגין טכנולוגיות המידע הסתכם בכ-5 מיליארד ש"ח, וסכום זה מהווה כ-17% מסך ההוצאות התפעוליות והאחרות. הוצאות אלו נועדו בין היתר להתאמה של מערכות המחשוב להנחיות באזל ולהסדרה, לשיפור תשתיות, לחיזוק של מערך אבטחת המידע ולהבטחה של המשכיות עסקית בשעת חירום.

לוח א'-17

ההכנסות מעמלות ואחרות והוצאות התפעוליות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2012

השינויים לעומת השנה הקודמת		ההתפלגות			הסכומים			
2012	2011	2012	2011	2010	2012	2011	2010	
(אחוזים)		(אחוזים)			(מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים)			
1. ההכנסות מעמלות ואחרות								
ההכנסות ממערך השירותים הבנקאיים								
1.1	-0.6	20.0	20.0	19.7	3,069	3,036	3,053	דמי ניהול חשבון
1.4	4.5	23.6	23.5	22.1	3,617	3,568	3,414	הכנסות מכרטיסי אשראי
5.4	1.8	8.4	8.1	7.8	1,290	1,224	1,202	טיפול באשראי ובעריכת חוזים
2.4	-1.3	2.6	2.5	2.5	392	383	388	פעולות סחר חוץ ושירותים מיוחדים
-0.5	-2.8	9.6	9.8	9.9	1,478	1,486	1,529	עמלות אחרות ¹
1.5	1.2	64.2	63.9	62.0	9,846	9,697	9,586	סך כל ההכנסות ממערך השירותים
ההכנסות מפעילות בשוק ההון								
-5.4	-10.7	17.7	18.9	20.8	2,720	2,874	3,219	פעילות בניירות ערך
-3.6	3.2	4.7	4.9	4.7	718	745	722	עמלות הפצת מוצרים פיננסיים ²
-15.2	-12.2	1.7	2.0	2.2	256	302	344	דמי ניהול, תפעול ונאמנות לגופים מוסדיים
	-72.9	1.9	0.3	1.0	288	41	151	רווחים מקופות פיצויים
0.5	-10.7	26.0	26.1	28.7	3,982	3,962	4,436	סך כל ההכנסות מפעילות בשוק ההון
6.4	9.6	8.2	7.8	7.0	1,263	1,187	1,083	עמלות מעסקי מימון
-28.7	-5.9	1.6	2.2	2.3	241	338	359	הכנסות אחרות ³
1.0	-1.8	100.0	100.0	100.0	15,332	15,184	15,464	סך כל ההכנסות מעמלות ואחרות
2. ההוצאות התפעוליות								
3.3	5.9	58.2	59.0	57.3	17,080	16,531	15,616	משכורות והוצאות נלוות ⁴
-0.2	3.7	36.5	38.2	37.9	10,694	10,717	10,336	מזה: משכורות
6.0	3.2	19.7	19.5	19.4	5,782	5,457	5,290	אחזקה ופחת בגין בניינים וציוד
8.8	-55.4	0.7	0.7	1.6	210	193	433	הפחתות וירידת ערך של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
6.9	-1.2	21.3	20.9	21.7	6,256	5,853	5,921	הוצאות אחרות
0.5	0.5	3.3	3.4	3.5	969	964	959	מזה: שיווק ופרסום
6.4	3.7	3.2	3.2	3.1	945	888	856	מחשב
1.1	-0.5	2.2	2.3	2.4	645	638	641	תקשורת
-8.7	-7.3	0.4	0.5	0.5	116	127	137	ביטוח
-2.1	4.1	1.1	1.2	1.2	326	333	320	משרדיות
-6.1	9.3	2.8	3.1	3.0	827	881	806	שירותים מקצועיים
4.6	2.8	100.0	100.0	100.0	29,328	28,034	27,260	סך כל ההוצאות התפעוליות

- (1) כולל בעיקר מרווח ועמלות גבייה על אשראי מהאוצר, הפרשי המרה ואחרות.
- (2) כחלק מרפורמת בבר החלו הבנקים לגבות עמלת הפצה; תקרת עמלת ההפצה בתחום קרנות הנאמנות עומדת על: 0.25% מיתרת הנכסים בקרנות המשקיעות בעיקר השקעות קצרות טווח בסיכון נמוך, 0.80% מיתרת הנכסים בקרנות מנייתיות ו-0.40% מיתרת הנכסים ביתר הקרנות; בתחום קופות הגמל וקרנות הפנסיה עומדת תקרת העמלה על שיעור של 0.25% מיתרת הנכסים בקופה או בקרן.
- (3) כולל רווח מממוש נכסים שנתקבלו בגין סילוק אשראים, דמי ניהול מחברות קשורות והכנסות אחרות.
- (4) לרבות מס שכר, פיצויים, תגמולים, פנסיה וביטוח לאומי.
- המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.**

ב. היעילות התפעולית

שיפור היעילות התפעולית יש בו כדי להפחית את עלות המוצרים והשירותים הפיננסיים מבלי לפגוע בהכנסות. ואולם יחסית למערכות בנקאיות אחרות בעולם, מערכת הבנקאות הישראלית מתאפיינת ביעילות נמוכה, דבר שעולה מניתוח מדדים מקובלים להערכת היעילות התפעולית:

יחס היעילות מודד את משקלן של ההוצאות התפעוליות בסך כל ההכנסות⁵⁰. יחס זה עומד על כ-70% בחמשת התאגידים הבנקאיים הגדולים ובשלושת הבנקים העצמאיים, ובשנים האחרונות הוא שומר על יציבות

⁵⁰ סך כל ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית.

לוח א'-18

הוצאות של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בגין עובדים, 1999 עד 2012

(הסכומים המדווחים¹, במחירים שוטפים)

השנה	מספר המשרות הממוצע ²	המשכורות		ההוצאות הנלוות בגין עובדים ³		המשכורות וההוצאות הנלוות	
		סך הכול	למשרה	סך הכול	למשרה	סך הכול	למשרה
		(מיליוני ש"ח)	(אלפי ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אלפי ש"ח)	(מיליוני ש"ח)	(אלפי ש"ח)
1999	38,248	6,607	173	3,063	80	9,669	253
2000	39,251	7,220	184	3,557	91	10,777	275
2001	39,753	7,231	182	3,560	90	10,791	271
2002	39,531	6,819	172	3,976	101	10,795	273
2003	38,427	7,260	189	3,566	93	10,826	282
2004	38,170	7,898	207	3,681	96	11,579	303
2005	40,029	8,595	215	4,283	107	12,878	322
2006	42,200	9,561	227	5,354	127	14,915	353
2007	44,286	9,798	221	4,718	107	14,516	328
2008	46,628	9,015	193	5,705	122	14,720	316
2009	47,097	9,640	205	4,378	93	14,018	298
2010	47,818	10,336	216	5,280	110	15,616	327
2011	48,344	10,717	222	5,814	120	16,531	342
2012	48,010	10,694	223	6,386	133	17,080	356
השינוי לעומת השנה הקודמת (אחוזים)							
2000	2.6	9.3	6.5	16.1	13.2	11.5	8.6
2001	1.3	0.1	-1.1	0.1	-1.2	0.1	-1.1
2002	-0.6	-5.7	-5.2	11.7	12.3	0.0	0.6
2003	-2.8	6.5	9.5	-10.3	-7.7	0.3	3.2
2004	-0.7	8.8	9.5	3.2	3.9	7.0	7.7
2005	4.9	8.8	3.8	16.4	11.0	11.2	6.1
2006	5.4	11.2	5.5	25.0	18.6	15.8	9.9
2007	4.9	2.5	-2.3	-11.9	-16.0	-2.7	-7.3
2008	5.3	-8.0	-12.8	20.9	14.5	1.4	-3.6
2009	1.0	6.9	6.2	-23.3	-23.8	-4.8	-5.7
2010	1.5	7.2	5.4	20.6	18.3	11.4	9.7
2011	1.1	3.7	2.8	10.1	9.1	5.9	4.6
2012	-0.7	-0.2	0.5	9.8	10.8	3.3	4.1

(1) עד שנת 2002 הסכומים מותאמים להשפעת האינפלציה לפי מדד דצמבר 2003.

(2) מספר המשרות כולל משרות בחברות בנות בחו"ל ובחברות מאוחדות וכן תרגום של עלות השעות הנוספות ותקציבי כוח האדם החיצוני שנדרשו לוויסות כוח האדם השוטף ולהטמעת פרויקטים.

(3) סעיף זה כולל בעיקר פיצויים, תגמולים, קרן השתלמות, פנסיה, חופשה, ביטוח לאומי ומס שגר, הוצאות נלוות אחרות, הוצאות פרישה מרצון וכן הטבה עקב הקצאת אופציות לעובדים.

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

(לוח א'-19). יחס היעילות מושפע באופן ישיר מרכיב הוצאות השכר והנלוות, ונכון לדצמבר 2012 משקלו בסך ההוצאות היה כ-58%, בדומה לממוצע ארוך הטווח (כ-60%).

את הגידול שחל בשנים האחרונות בהוצאות השכר מייחסים לצמיחה המהירה יחסית בהיקף המשרות, לגמישות המועטה שיש לבנקים בנוגע לשינויים במצבת כוח האדם, לגידול בשיעור העובדים האקדמאים, וכן לעדכוני שכר שוטפים ותשלומי מענקים ותגמולים. יש לציין כי תכניות ההתייעלות שנקטו חלק מהקבוצות הבנקאיות בשנים האחרונות לא השתקפו עד כה בשיפור מדדי היעילות. צעדי ההתייעלות שהחלו בשנת

לוח א'-19

עלות ליחידת תפוקה¹ ויחס היעילות² בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2010 עד 2012

(אחוזים)

הבנק	עלות ליחידת תפוקה			יחס היעילות ³		
	2012	2011	2010	2012	2011	2010
לאומי	2.45	2.40	2.45	74.7	73.9	67.8
הפועלים	2.63	2.47	2.41	64.7	63.9	64.6
דיסקונט	3.03	3.01	2.89	75.5	77.4	75.0
מזרחי-טפחות	2.04	1.88	1.78	58.2	57.9	59.3
הבינלאומי	2.71	2.79	2.70	73.5	78.9	76.7
הממוצע של חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות	2.58	2.50	2.45	69.6	69.9	68.0
אגוד	2.13	2.12	2.06	78.7	81.5	69.5
ירושלים	2.09	2.06	2.14	73.9	74.8	81.7
דקסיה	0.60	0.57	0.53	35.9	35.4	33.8
סה"כ	2.55	2.47	2.42	69.8	70.1	68.0

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות ליתרת הנכסים הממוצעת (average cost).

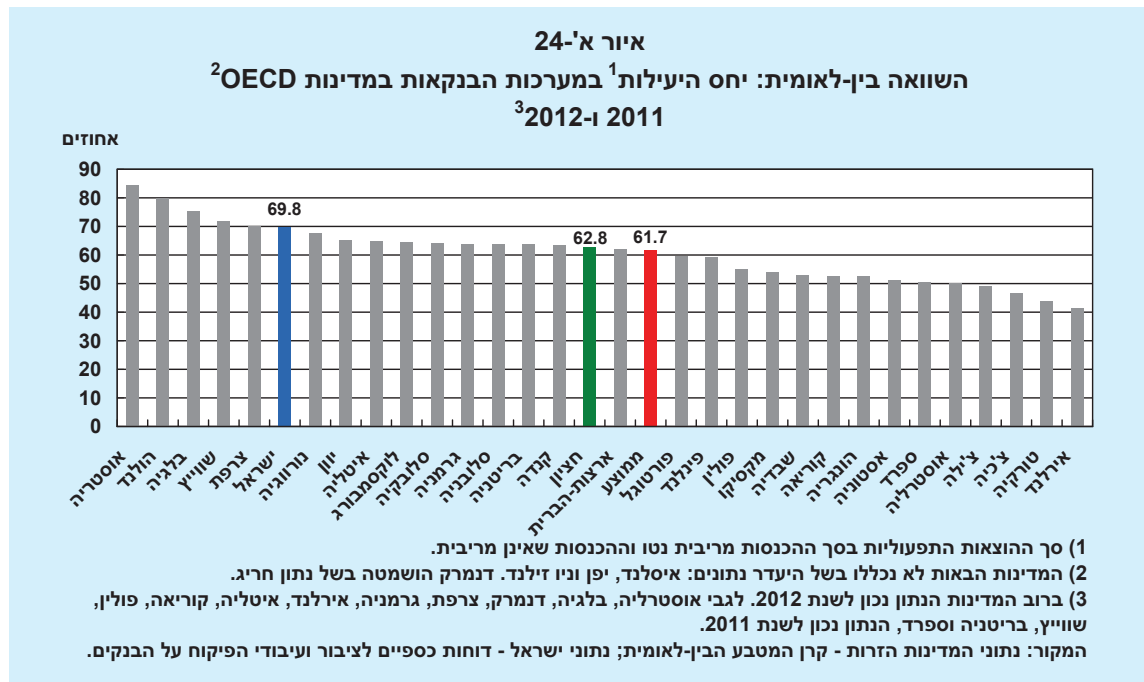
(2) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).

(3) תיתכן הטעה מסוימת בערכי המדד בשנת 2010, בהשוואה לערכו בשנים 2011 ו-2012. הטעה זו נובעת מיישום הוראת מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

2012 - כאמור הם כוללים בין היתר תכניות פרישה מוקדמת ושינויים ארגוניים - הביאו ב-2012 לקיטון במספר המשרות הממוצע ולגידול בהוצאות הנלוות, אולם בשנים הבאות הם עשויים לשאת פרי. כאשר משווים את יחס היעילות ואת משקל הוצאות השכר בסך ההוצאות התפעוליות של מערכת הבנקאות הישראלית למקבילותיה במדינות ה-OECD, ניכר הפער לרעת מערכת הבנקאות הישראלית (איור א'-24 ואיור א'-25).

נוסף על כך מתאפיינת מערכת הבנקאות הישראלית בעלויות גבוהות ליחידת תפוקה - כך עולה מהשוואה למערכות בנקאות במדינות אירופה (איור א'-26).

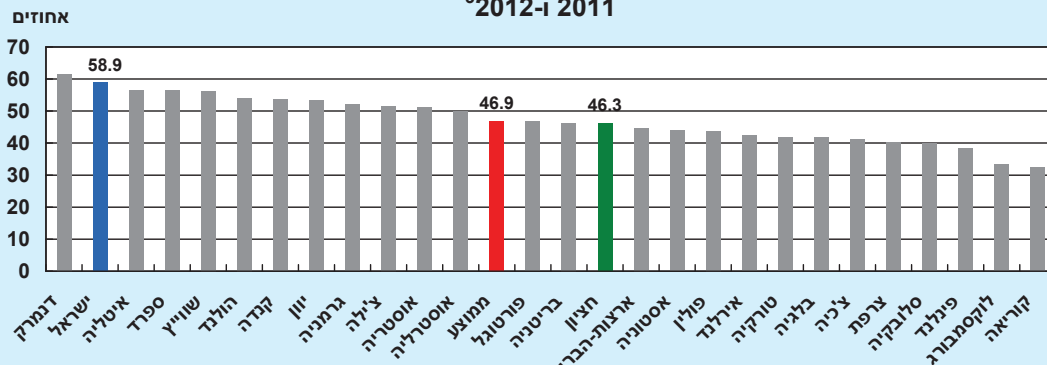


איור א'-25

השוואה בין-לאומית: שיעור הוצאות השכר¹ בסך ההוצאות התפעוליות והאחרות,

מערכות הבנקאות במדינות OECD²

2011 ו-2012³



(1) בישראל הוצאות השכר כוללות מס שכר.

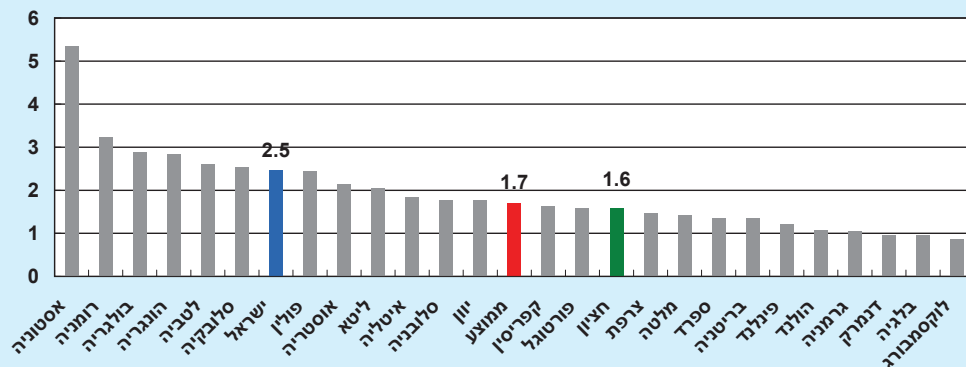
(2) המדינות הבאות לא נכללו בשל היעדר נתונים: הונגריה, איסלנד, יפן, ניו זילנד, נורבגיה, סלובניה ושבדיה. מקסיקו הושמטה בשל נתון חריג.

(3) ברוב המדינות הנתון נכון לשנת 2012. לגבי אוסטרליה, בלגיה, דנמרק, צרפת, גרמניה, אירלנד, איטליה, קוריאה, פולין, שווייץ, בריטניה וספרד, הנתון נכון לשנת 2011. המקור: קרן המטבע הבין-לאומית ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור א'-26

השוואה בין-לאומית: עלות ליחידת תפוקה¹ במערכות הבנקאות במדינות אירופה,

ממוצע² השנים 2009 עד 2011³



(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות ליתרה הממוצעת של הנכסים.

(2) חישוב הממוצע אינו כולל את אסטוניה בשל נתון חריג.

(3) שבדיה לא נכללה בשל היעדר נתונים.

המקור: נתוני המדינות הזרות - ECB; נתוני ישראל - דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

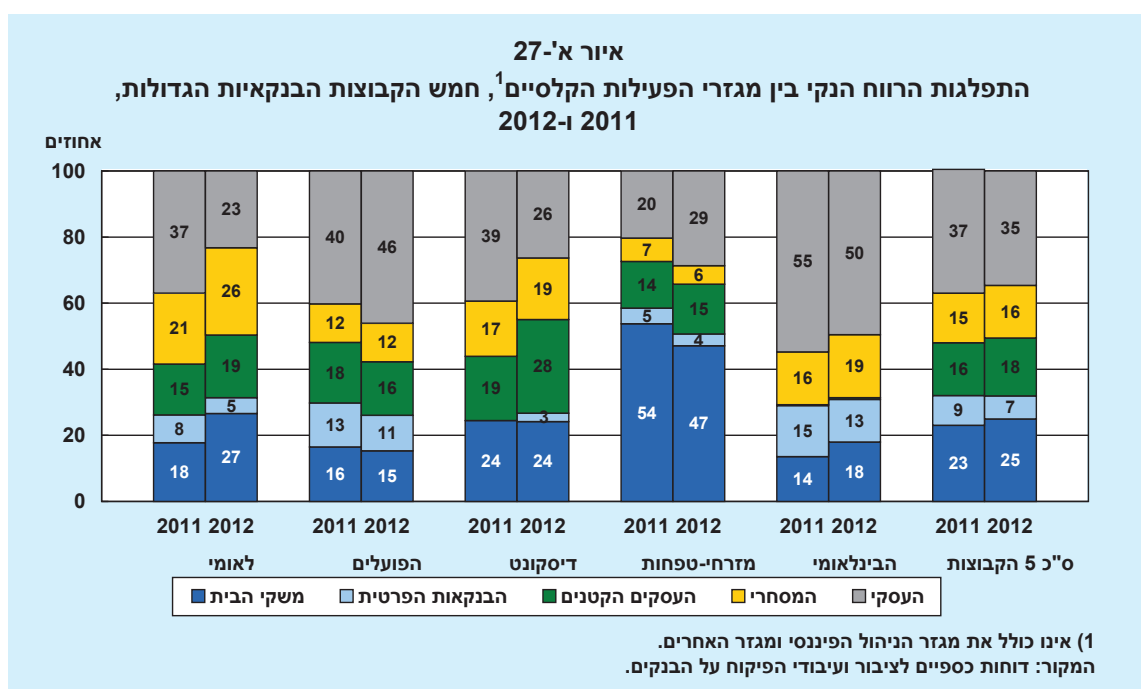
ג. מגזרי הפעילות

מבחינה של חמשת מגזרי הפעילות הקלסיים⁵¹ עולה כי השנה לא חל שינוי מהותי בהתפלגות תרומתם לסך הרווח הנקי, אולם קיימת שונות גבוהה בין הקבוצות הבנקאיות (לוח א'-20 ואיור א'-27).

הגידול בהיקפי הפעילות של מגזר משקי הבית נבע ברובו מהמשך ההתרחבות של האשראי לדיור. על אף שיעורי הגידול הגבוהים באשראי, הרווח הנקי במגזר עלה במתינות. זאת בשל מאפייניו הייחודיים של שוק האשראי לדיור - היינו רמת תחרות גבוהה ומרווחי ריבית נמוכים - ובשל ירידה הדרגתית של סביבת הריבית במהלך השנה.

מרבית הקבוצות הבנקאיות הרחיבו את פעילותן במגזר העסקים הקטנים, כחלק ממדיניות מכוונת של הגברת המיקוד במגזר זה. הרחבת הפעילות נמצאת בראשית דרכה; היא התבטאה בין היתר בהקמת קרנות מימון מיוחדות ובשיתופי פעולה עם גופים שונים, והיא הביאה לגידול הרווח ולגידול התרומה של מגזר זה בסך הרווח הנקי.

רמות הסיכון הגבוהות במגזרים העסקי והמסחרי, ההאטה בכלכלה המקומית, וההרעה שחלה במהלך השנה בחלק מחברות ההחזקה הגדולות במשק, הביאו לעלייה בהוצאות בגין הפסדי אשראי, ובעקבות כך לירידה ברווחיהם ובתרומתם של מגזרים אלו לרווח הנקי.



⁵¹ פעילותן העיקרית של הקבוצות הבנקאיות בישראל נשענת על "פעילות מוטת לקוחות" המתפרשת על פני חמשת מגזרי הפעילות הקלסית - המגזר העסקי, המסחרי, העסקים הקטנים, הבנקאות הפרטית ומשקי הבית - שבאמצעותם מספקות הקבוצות הבנקאיות מגוון של מוצרים ושירותים פיננסיים ללקוחותיהם.

לוח א'-20

מדדי הביצוע לפי מגזרי פעילות^{2,1} בתחום הקבוצות הבנקאיות הגדולות, 2011 ו-2012

מגזר העסקי	המגזר המסחרי		מגזר העסקים הקטנים		מגזר הבנקאות הפרטית		מגזר משקי הבית		הסעיפים והרכיבי הרווח (משקלול)
	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012	2011	
34	35	14	14	8	7	6	37	36	היתרה הממוצעת של הנכסים
45	45	16	16	7	6	6	26	26	היתרה הממוצעת של נכסי חסיכון
25	23	15	15	14	9	10	38	38	הכנסות ריבית נטו
17	16	10	10	13	19	19	41	42	הכנסות שאינן מריבית
60	45	15	20	10	1	2	13	19	הוצאות בגין הפסדי אשראי
12	11	11	11	13	17	17	47	48	הוצאות התפעוליות והאחרות
34	37	16	15	17	7	9	26	24	הרווח לפני מסים
35	37	16	15	18	7	9	25	23	הרווח הנקי
יחסים (אחוזים)									
0.7	0.5	0.4	0.5	0.5	0.1	0.1	0.2	0.2	הוצאות להפסדי אשראי לסך הנכסים
2.2	2.0	3.0	3.1	5.2	4.0	4.6	3.0	3.1	הכנסות ריבית נטו לסך הנכסים
0.9	0.9	1.2	1.2	3.0	5.1	5.3	2.0	2.2	ההכנסות שאינן מריבית לסך הנכסים
3.1	2.9	4.2	4.3	8.2	9.1	10.0	5.0	5.3	סך ההכנסות ³ לסך הנכסים
0.8	0.9	0.9	0.9	1.8	0.8	1.2	0.5	0.6	הרווח הנקי לסך נכסים
יחסים									
1.08	0.99	2.41	2.41	4.97	7.85	8.11	3.95	4.20	עלות ממוצעת ⁴
0.35	0.35	0.57	0.56	0.61	0.86	0.81	0.80	0.80	יחס היעילות ⁵
0.62	0.73	0.79	0.81	1.98	0.90	1.29	0.77	0.79	תשואה לנכסי סיכון ⁶
0.57	0.39	0.39	0.49	0.61	0.08	0.12	0.22	0.29	הוצאות בגין הפסדי אשראי לסך נכסי סיכון

1) כל קבוצה בנקאית מגדירה את מגזרי הפעילות לפי שיקול דעתה ובהתאם למאפייני לקוחותיה ולחיקוף פעילותם: באופן כללי, מגזר משקי הבית מורכב מלקוחות פרטיים בעלי עושר פיננסי נמוך עד בינוני; מגזר הבנקאות הפרטית מורכב מלקוחות פרטיים בעלי עושר פיננסי גבוה; מגזר העסקים הקטנים מורכב מלקוחות מסחריים שהיקף פעילותם העסקית נמוך; המגזר המסחרי מורכב מחברות עסקיות שהיקף פעילותן גבוה; המגזר העסקי מורכב מחברות שחברות ומחזור מכירתן גבוהים.

2) לא כלול את המגזר הפיננסי, המגזר האחר והתאמות.

3) סך ההכנסות מחושב כסכום של הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.

4) מחושב כיוחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לבין היתרה הממוצעת של נכסים.

5) מחושב כיוחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות (הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית).

6) מחושב כיוחס בין הרווח הנקי ליתרה הממוצעת של נכסי חסיכון.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח נ"א-1
אינדקסות מרכזיים בשוק האשראי לדיור, סך המערכת הבנקאית, דצמבר 2006 עד דצמבר 2012

2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	
246,577	224,862	200,237	172,033	154,123	136,994	126,057	יתרת החלואות לדיור בסוף השנה (מיליוני ש"ח)
10	12	16	12	13	9		שיעור השינוי (אחוזים)
223,519	204,067	180,145	155,843	138,491	122,210	111,710	יתרת החלואות למטרת מגורים בסוף השנה (מיליוני ש"ח)
10	13	16	13	13	9		שיעור השינוי (אחוזים)
23,058	20,796	20,093	16,191	15,632	14,784	14,347	יתרת החלואות בביטחון דירת מגורים ¹ בסוף השנה (מיליוני ש"ח)
11	3	24	4	6	3		שיעור השינוי (אחוזים)
3,887	3,727	3,932	2,885	2,512	2,044	1,409	הביצועים החדשיים הממוצעים של החלואות למטרת מגורים (מיליוני ש"ח)
1,169	1,376	1,980	1,737	1,202	725	436	הביצועים במגזר הלא-צמוד בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)
1,618	1,476	1,229	678	776	452	341	הביצועים במגזר הצמוד בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)
584	490	464	336	448	740	474	הביצועים במגזר הצמוד בריבית קבועה (מיליוני ש"ח)
116	200	189	110	60	100	145	הביצועים במגזר המס"ח בריבית משתנה (מיליוני ש"ח)
3.0	3.3	2.5	2.2	4.1	4.6	5.4	שיעור הריבית המשוללת הממוצעת על החלואות למטרת מגורים (אחוזים)
3.4	3.8	2.6	1.7	4.4	4.8	6.2	שיעור הריבית המשתנה במגזר הלא-צמוד (אחוזים)
2.6	2.8	2.2	2.7	3.7	4.4	5.0	שיעור הריבית המשתנה במגזר הצמוד (אחוזים)
2.4	2.8	2.6	3.1	3.8	4.2	4.8	שיעור הריבית הקבועה במגזר הצמוד (אחוזים)
3.0	3.0	2.8	2.8	5.0	6.3	6.1	שיעור הריבית המשתנה במגזר המס"ח (אחוזים)
7,958	5,677	8,380	7,904				מספר החלואות למטרת מגורים שניתנו לציבור במהלך חודש דצמבר
586,105	565,310	555,016	497,280				גודל החלואה הממוצעת בשקלים בחודש דצמבר

(1) שאינה למטרת מגורים.
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

פרק א': ההתפתחויות במערכת הבנקאות

לוח נ"א-2
מדדים לריכוזיות של תיק האשראי לציבור¹ בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות,
דצמבר 2006 עד דצמבר 2012

השנה	לאומי	הפועלים	דיסקונט	מזרחי- טפחות	הבינלאומי	חמש הקבוצות
הריכוזיות לפי ענפי המשק						
2006	0.089	0.086	0.103	0.053	0.098	0.083
2007	0.090	0.095	0.104	0.060	0.103	0.087
2008	0.092	0.073	0.090	0.045	0.067	0.074
2009	0.093	0.080	0.088	0.039	0.070	0.076
2010	0.093	0.079	0.086	0.041	0.070	0.076
2011	0.090	0.080	0.076	0.039	0.057	0.072
2012	0.085	0.078	0.074	0.035	0.055	0.069
2006	0.175	0.167	0.162	0.216	0.178	0.169
2007	0.184	0.173	0.169	0.199	0.190	0.174
2008	0.190	0.170	0.168	0.184	0.172	0.172
2009	0.199	0.171	0.173	0.189	0.177	0.177
2010	0.205	0.175	0.173	0.197	0.177	0.181
2011	0.205	0.175	0.171	0.208	0.168	0.183
2012	0.208	0.171	0.164	0.208	0.170	0.182
2006	26.2	30.2	21.0	49.5	26.0	29.0
2007	27.1	28.6	22.0	44.4	26.3	28.7
2008	27.8	33.0	26.1	50.1	37.4	32.9
2009	29.9	29.5	27.8	54.4	37.5	33.1
2010	30.5	30.9	28.9	54.7	37.2	34.2
2011	31.5	30.8	29.2	57.0	41.1	35.2
2012	33.5	31.9	29.4	59.1	42.9	36.7
2006	20.9	22.3	19.0	3.8	7.8	18.2
2007	20.5	21.8	21.4	3.9	5.9	17.9
2008	19.1	13.4	21.0	3.1	4.9	14.2
2009	18.6	13.1	23.0	3.1	4.4	14.3
2010	17.3	11.5	21.9	2.4	3.9	13.0
2011	15.6	11.0	26.8	1.9	3.0	13.0
2012	15.5	10.6	25.3	1.7	2.3	12.4
הריכוזיות לפי גודל הלווה						
2006	0.905	0.886	0.901	0.798	0.903	0.891
2007	0.907	0.896	0.909	0.825	0.897	0.897
2008	0.908	0.909	0.904	0.810	0.837	0.896
2009	0.905	0.903	0.912	0.808	0.854	0.897
2010	0.907	0.913	0.908	0.813	0.855	0.902
2011	0.901	0.924	0.911	0.811	0.846	0.904
2012	0.894	0.920	0.908	0.806	0.846	0.902
2006	41.9	51.6	44.8	26.0	41.5	44.3
2007	41.6	52.0	42.9	32.6	41.0	44.5
2008	43.6	51.1	41.6	29.0	33.7	43.1
2009	40.6	50.2	41.8	26.1	30.8	41.4
2010	42.0	49.0	43.2	26.1	33.3	41.6
2011	41.9	48.9	44.5	24.6	29.3	41.2
2012	39.2	47.9	42.6	23.1	27.9	39.4
2006	5.0	8.7	8.9	6.5	14.8	
2007	6.1	8.8	7.4	10.2	15.9	
2008	8.5	10.6	8.4	9.5	12.9	
2009	5.2	11.6	9.4	7.5	10.6	
2010	5.5	8.2	7.9	7.6	10.4	
2011	5.6	8.4	13.0	5.2	9.1	
2012	4.6	7.8	9.9	4.3	7.5	

(1) על בסיס מאזני וחוז-מאזני.

(2) מדד זה הוא סכום הריבועים של משקלות האשראי בענף מסוים (בניכוי האשראי הניתן לאנשים פרטיים) כולל האשראי הניתן לאנשים פרטיים, ככל שהמדד גבוה, כך הריכוזיות גבוהה יותר.

(3) ענפי המשק המשוקללים במדד זה כוללים הן את פעילות הלווה בישראל והן את פעילותו בחו"ל.

(4) מדד זה הוא סכום הריבועים של משקלות האשראי בענף מסוים (בניכוי האשראי הניתן לאנשים פרטיים) כולל האשראי לציבור (בניכוי האשראי הניתן לאנשים פרטיים).

(5) ענפי המשק המשוקללים במדד זה כוללים את פעילות הלווה בישראל בלבד.

(6) מדד גייני משקף את אי-השוויון בהתפלגות האשראי לפי לווים, ככל שהמדד גבוה, כך האי-שוויון גדל.

(7) בתוספת זכויות של בעלי מניות חיצוניים.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח נ"א-3
התפלגות יתרות האשראי לצבור, לפי גודל הלווה, בחמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012

מספר הלויים	יתרות האשראי המנוצעת	יתרות האשראי בסך	המשקל המצטבר בסך	המשקל המצטבר	אשראי כללי	יתרות האשראי לצבור וסיכון האשראי החוץ-מאזן	אשראי כללי
2012	2012	2011	2012	2011	2012	2011	2012
(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליארדי ש"ח)	(מיליארדי ש"ח)	(מיליארדי ש"ח)
100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	3	3	עד 10
54.38	52.97	98.90	98.90	98.90	15	16	מעל 10 עד 20
39.67	39.79	97.20	97.50	97.50	30	31	מעל 20 עד 40
25.07	25.82	94.10	94.50	94.50	57	59	מעל 40 עד 80
14.16	14.73	89.50	89.90	89.90	108	111	מעל 80 עד 150
8.33	8.62	84.80	85.30	85.30	209	213	מעל 150 עד 300
4.81	4.84	79.40	79.70	79.70	429	432	מעל 300 עד 600
2.33	2.25	71.60	72.00	72.00	824	820	מעל 600 עד 1,200
0.77	0.78	62.10	63.60	63.60	1,502	1,506	מעל 1,200 עד 2,000
0.39	0.41	57.90	59.80	59.80	2,702	2,733	מעל 2,000 עד 4,000
0.20	0.21	54.10	56.10	56.10	5,553	5,553	מעל 4,000 עד 8,000
0.12	0.12	50.70	52.70	52.70	12,474	12,526	מעל 8,000 עד 20,000
0.06	0.06	45.20	47.10	47.10	27,304	27,857	מעל 20,000 עד 40,000
0.03	0.03	39.40	41.20	41.20	78,968	79,758	מעל 40,000 עד 200,000
0.00	0.00	22.30	24.00	24.00	276,905	279,553	מעל 200,000 עד 400,000
0.00	0.00	14.20	15.50	15.50	541,892	528,948	מעל 400,000 עד 800,000
0.00	0.00	7.70	8.70	8.70	976,857	946,154	מעל 800,000 עד 1,200,000
0.00	0.00	5.40	5.70	5.70	1,360,818	1,304,917	מעל 1,200,000 עד 2,000,000
0.00	0.00	4.20	4.40	4.40	1,790,667	1,734,000	מעל 2,000,000 עד 4,000,000
0.00	0.00	3.30	3.10	3.10	2,112,000	2,114,000	מעל 4,000,000 עד 2,400,000
0.00	0.00	2.60	2.50	2.50	2,467,000	2,619,250	מעל 2,400,000 עד 2,800,000
0.00	0.00	2.00	1.70	1.70	2,940,000	-	מעל 2,800,000 עד 3,200,000
0.00	0.00	1.80	1.70	1.70	4,381,800	4,011,800	מעל 3,200,000 עד 10,000,000
					136	145	סך הכל
					9,016,273	8,319,576	
					5	5	
					1,224,650	1,205,693	
					21,909	20,059	
					3,200,000	3,200,000	

המקור: דוחות כספיים לצבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בנק דיסקונט²53

לוח נ'א-4 (המשד)

תיק ניירות הערד של המש הקבוצות הבנקאיות המדולות, דצמבר 2011 ודצמבר 2012¹

[illegible]

1. בלוח זה נייירות ערך מוגבר משכנתאות (MBS), שהופקו ע"י סוכנויות ממשל בארה"ב (GNMA ו-FHLMC, FNMA), כלולים בסעיף "מוגבר נכסים או מוגבר משכנתאות", אם יש בנ"ים ערכות של הממשל ואם לא.

2) בקבוצת דיסקונט איגרות החוב המוגבות בנכסים או במשכנתאות שייכות בעיקר לסוכנויות של ממשלת ארצות הברית.

המקור: הדוחות הכספיים לצבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח נ'-א-5

התשואה המותאמת לסיכון - RAROC; גישת השונויות - השונויות המשותפת¹,
לפי קבוצות בנקאיות, 2002 עד 2012

השנה	R _f	לאומי	הפועלים	דיסקונט	מזרחי-טפחות	הבינלאומי	חמש הקבוצות
2002	4.81	-0.10	-0.17	-0.40	0.34	-0.53	-0.22
2003	4.89	0.21	0.40	-0.13	0.45	-0.02	0.28
2004	3.76	0.72	0.81	0.33	0.59	0.24	0.81
2005	2.97	0.84	1.01	0.22	0.84	0.65	0.96
2006	3.71	1.00	0.89	0.36	0.75	0.56	1.00
2007	3.19	0.83	0.60	0.48	0.90	0.73	0.83
2008	2.88	-0.10	-0.27	-0.01	0.50	0.00	-0.13
2009	1.51	0.37	0.20	0.40	0.47	0.67	0.41
2010	0.89	0.42	0.35	0.31	0.82	0.62	0.51
2011	1.34	0.30	0.40	0.34	1.03	0.56	0.50
2012	0.83	0.13	0.37	0.36	1.00	0.73	0.42

(1) התשואה המותאמת לסיכון חושבה על פי גישת השונויות - השונויות המשותפת:

$$RAROC = \frac{ROE - R_f}{2.33 \cdot \sigma_{ROE}}$$

כאשר:

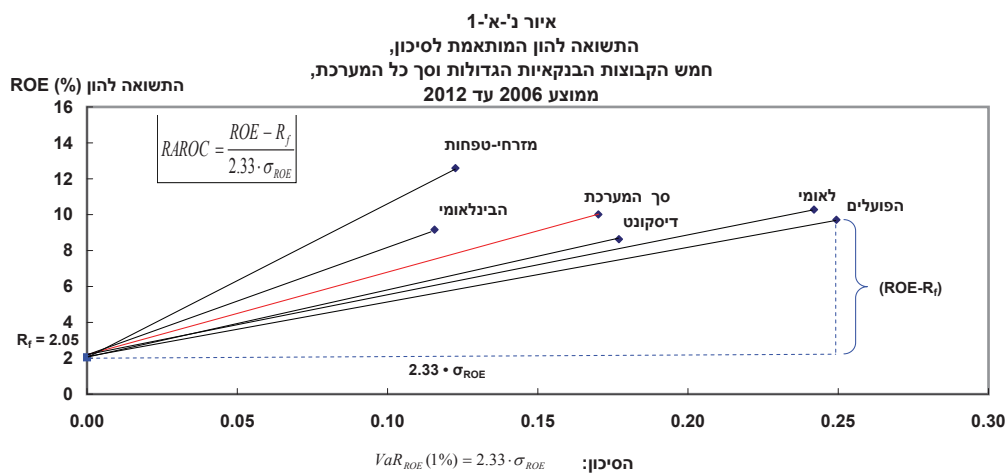
ROE = התשואה להון העצמי.

R_f = הריבית חסרת הסיכון. נקבעת לפי התשואה לפדיון על אג"ח ממשלתית צמודה למדד ל-5 שנים ("גליל") במשך השנה האחרונה.

σ_{ROE} = סטיית התקן של התשואות להון. מחושבת על בסיס נתונים רבעוניים של התשואות להון ב-7 השנים האחרונות.

2.33 = ערך Z ברמת מובהקות של 99%.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.



R_f - הממוצע השנתי של הריבית חסרת הסיכון בשנים 2006 עד 2012. ריבית זו מתבססת על התשואה לפדיון על אג"ח צמודה למדד ל-5 שנים ("גליל").

ROE - הממוצע השנתי של התשואה להון בתקופה 2006 עד 2012.

σ_{ROE} - סטיית התקן המתבססת על ROE של כל רביע בתקופה 2006 עד 2012 (כלומר החישוב נעשה על סמך 28 תצפיות).

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

